

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ TASARIMI ANASANAT DALI**

**TASARIMLARIN KORUNMASI KAVRAMININ
ÜLKEMİZ ENDÜSTRİ TASARIMININ GELİŞİMİNE
ETKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi.

Murat ÇİFTÇİ

İstanbul- 2006

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ TASARIMI ANASANAT DALI**

**TASARIMLARIN KORUNMASI KAVRAMININ
ÜLKEMİZ ENDÜSTRİ TASARIMININ GELİŞİMİNE
ETKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi.

Murat ÇİFTÇİ

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Hakan ERTEM

ÖNSÖZ :

İnsanlığın dünya da var olması ile başlayan mücadele de kuşkusuz iki temel özellik, tarihi süreçte nedenlere, olaylara, savaşımlara ve anlaşmalara sebep olmuştur. Bunlar ; yönetme/hükmetme ve kazanma hırsıdır. Kısaca iktidar hırsıdır diyebiliriz . İnsanlık tarihinde bu iki temel tutkusunun gerçekleşmesinin temel sebeplerine baktığımızda ise araştırma, üretim ve bunlara sahip çıkma çalışmalarını görürüz. Bir milletin, bir firmanın veya bireyin var olma serüveninde bu iki unsur aslıdır. Özellikle sanayileşme ile birlikte bu unsurlar daha fazla önem kazanmıştır. ***Üretim ve hizmet değerlerine sahip çıkamayan ülke, firma veya bireyin sömürülmesi kaçınılmazdır. Türk özel sektörü , gelişen dünya rekabet ortamında ürünlerine/hizmetlerine patent ve markalar ile sahip çıkmalıdır.*** Dikkat edileceği üzere G 7 diye adlandırılan “***Gelişmiş ve Sanayileşmiş Ülkeler***” bu amaçla kendi aralarında ve diğer ülkeler ile birlikte lobi faaliyetleri yapmaktadırlar. Kendi ülke sanayilerini korumak için, teknopark destekli tasarımlara ve fikri - sınâi haklara özel önem vermektedirler. Dünya Fikri ve Sınâi Haklar kronolojisine baktığımızda , aynı temel amaçta pek çok anlaşma ve sözleşmelerin yapıldığı ve bu sebeple karmaşıya doğru gidildiği izlenimi edinilebilir. Aslında bu durum ; gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerin araştırma ve üretim/hizmetlerine sahip çıkma ve dolayısı ile ülke bağımsızlığını artırma /devam ettirme çabalarıdır.

Tez konumun özelliği nedeni ile ; araştırma evrenimimi saptamakta hukuki değerleri ile maddi ve manevi değerleri arasında bir saptama yapmam gerekiyordu. Bu nedenle tezimin bölümlerinde bu saptamaları sıralandırma yaptım. Tarihsel gelişimleri , hukuki kronolojileri ve maddi-manevi etkileri sıra ile araştırılmıştır.

Tezimin birinci bölümünde ; Dünya’da ve Türkiye’de Tasarımların Korunmasının Tarihsel Gelişimi , bu alandaki anlam karmaşasına engel olmak ve ortak kavramlarda anlaşabilmek için, tasarım alanında kullanılan kavramların uzmanlarca kabul gören tanımlamalarına yer verilmiştir. Bu tanımlamalarda belirtmeden geçemeyeceğim önemli bir unsur ise, hukukçuların yaptığı tanımlamalar ile tasarım alanında uygulama yapan kişilerin

yaptığı tanımlamaların birbirleri ile pek örtüşmediğidir. Bu nedenle her iki grubunda, tanımlamalarına yer verilmiştir. Ayrıca tez konunun özelliği nedeni ile, kaynak taraması aşamasında, en fazla hukukçuların yayınları olması sebebiyle, tasarım alan(lar)ında uygulama yapan kişilerin kaynaklarının azlığı ile karşı karşıya kalınmıştır. Bu zorluğu aşmak için tasarımcıların dernek , kuruluşlarının ve kişisel yayınları ile çeşitli sanayi kollarının dernek ve kurumlarının üye yayınları dikkate alınmıştır .

İkinci bölümde ; uluslararası alanda yapılan çalışmalar, bu çalışmalar neticesinde oluşturulan kurumların kronolojik sıralaması ve bunların dünya ekonomisine ve ulusal firmalara etkileri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ; tasarımların ve korunmasının firmalara sağladığı manevi ve maddi katkılar araştırılmıştır. Fakat ülkemizde bu alanda yine hukukçuların yayınlarının daha fazla olması , tasarım alanında uygulama yapan tasarımcıların yayınlarında ise işin estetik ve psikososyal açılarına daha fazla değinmeleri nedeniyle , tasarımın ekonomik katkıları üzerine olan literatür eksikliğini gidermek için özellikle ***Tekstil Sanayi İş Adamları Derneğinin, Patent Dergisinin ve İstanbul Sanayi Odasının yayınları dikkate alınmıştır.***

Dördüncü bölümde ; tasarımların korunmasında hükümetlere düşen görevler, ülkelere katkıları ve dolayısı ile ülke ekonomisinde oluşturduğu katma değerlerin önemi. Hükümetlerin micro ve macro ölçekte yapması gerekenlerin değerlendirmesi yer almaktadır.

Tez konumu okuyanların zaman kazanmalarını sağlamak ve okumalarında duraklamalara sebep olmamak için kısaltmaların açılımları hemen aynı sayfada verilmiştir. Bu nedenle ayrıca kısaltmaları açıklama yaparak gereksiz sayfa dolgunluğundan da kaçınılmıştır.

Tez konunun araştırılması esnasında, şahsıma yaptıkları değerli yardımlar ve yönlendirmeler nedeniyle sayın Yrd. Doç. Dr. Hakan ERTEM beye, Türk Tekstil Sanayicileri İş Verenler

Sendikası Avukatı sayın Levent GÜLEZ beye, Fikri ve Sınâi Haklar Konusunda Uzman Avukat arkadaşım sayın Cengiz YILDIZ beye, Plastik Sanayi İş Adamları Derneğine, İngiliz Dili Uzmanı sayın Korhan PARLAR beye, sayın Pınar YÜZGEÇ hanıma, Yeni Tekstil San. A.Ş. fabrika müdürü sayın Erol ÇAMARASI beye, çalışmalarım esnasında bana manevi destek olan aileme ve İSO Kütüphane yetkililerinin bana gösterdiği tahammüle ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım .

Özet :

Ülkelerin zenginlik kaynakları anlayışında gelişen dünya ile birlikte değişimler de olmuştur. Yer altı ve yer üstü zenginlik anlayışına , eğitilmiş insan kaynağı, sınâî* sektörleri, sınâici , tasarımlar ve buluşlar eklenmiştir. Bu yeni zenginlik anlayışının da diğer zenginlik anlayışları gibi hukuki olarak da korunması/savunulması gereklidir. Bu anlayış 1400’lü yıllarda başlayıp günümüzde daha fazla hız ve önem kazanmıştır. Günümüzde ülkelerin gelişmişlik şartlarından en önemlisi, ürün/hizmetlerinin yerel ve bölgesel alanlarda sahip çıkılmasıdır. Fikirlerin ve düşüncelerin tıpkı ürün/hizmetler gibi satıldığı bu dönemde, önem bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Ülkelerin egemenlik haklarından doğan anlayışla, her ülke kendine ait fikir, ürün ve hizmetleri korumak ve geliştirme hakkına sahiptir.

Uluslararası arenada bu amaçla pek çok bölgesel ve yerel anlaşmaların ve çalışmaların olduğu gözlenmektedir. ***Türkiye bu çalışmaların dışında kalması, gelişmekte olan ekonomisini sekteye uğratacaktır. Kendi ürünlerinin, hizmetlerinin, fikirlerinin, buluşlarının, tasarımlarının sağlayacağı katma değerler için Türkiye kendi tasarımlarını, uluslararası arenada geliştirip korumalıdır. “Made in Turkey” patentli ürünlerin dünya ticaret pastasından daha fazla pay kazanması için, uluslararası tasarım hukuku alanında çalışmalara katılmalı ve kendi lehinde yön verici faaliyetler halinde bulunmalıdır.***

* Sanayi ve Sınâî – Endüstri kelimeleri aynı anlamı vermekle birlikte , Türk Dil Kurumunda 1983 basımlı “İmla Kullanımı Kitabında **Sınâî**, 2004 yılı basımında ise **Sanayi** “ olarak yazılmıştır. Bilimsel tezlerde ise daha çok **Sınâî** olarak geçmektedir.” Dolayısı ile bir seçim yapmak mecburiyetinde kaldığım için , objektif ölçülerde bilimsel bir eser vermenin kaygısı ile **Sınâî** kelimesini ve uygulamasını yapan kişiye de **Sınâici** sıfatını kullanmayı uygun buldum.

Summary :

Same developments occurred at the wealthy resources by the help of developing technologies. Educated human resources, industry sector, industrial designs and inventions added to underground and upperground wealthy all this wealthy must also be protected by laws. This idea took its resources from 1400 's and it has become more important recently.. One of the most important rules of development is paying attention to products and services in local and regional areas. This importance becomes more definite these days when ideas and thoughts are sold like a product or service. All the countries have the right of protecting all the ideas, products and services they have.

In the international area it has been observed that there are a lot of local and regional agreements and works by the means of this aim . *Turkey 's being out of this works will spoil its developing economy. Turkey must protect its own designs in the international area for the profits of its products, services, ideas ,inventions and designs. In order to have wider place in the international trade markets with its products signed "Made in Turkey"* ,Turkey must organise activities which support its own profits .and participate the works in the area of international design sector.

Giriş :

Günümüz iş dünyası ve siyasi dünyası dev ve hızlı değişimlerle çalkalanmaktadır. Hatta kimilerine göre gözlerimizin önünde fırtınalı bir sona doğru gidiliyor. Eski üretim tipleriyle kurulan klasik sektörler ve üretim teknikleri ya dağılıyor ya da yeniden yapılanıyor. Geleceği tam olarak görmemiz veya her şeyi bilmemiz mümkün olamadığına göre böyle dönemlerde bizi güçlü tutacak başka yeteneklere ihtiyacımız olacaktır. Esnek üretim, hızlı uyum kabiliyeti, çabuk motivasyon yeteneği, çabuk öğrenme, yedek bir B planı, rakipleri takip eden ayrı uzman ekip kurulması mecburiyeti, teknoparkların gelişimlerinin uygulanması, AR-GE faaliyetlerine önem verilmesi, firmaların yatırım değerlerine kurumsal isimlerin* de katılması - korunması , hayallerin üretime yönlendirilmesinin teşvik edilmesi vs. gibi... 21. yüzyılın bilgi teknolojisi çağı olması sebebiyle , uluslararası ticarete rekabet edebilirlik açısından da **“teknoloji, bilgi, tasarım ve tasarımların korunması”** ön plana çıkmaktadır. Bu yüzyıla damga vuran küreselleşme süreci, uluslararası iktisadi ve siyasi ilişkilerin çevresini hızla değiştirirken, ulusal devletlerin kendilerini bu dinamiklerin dışında tutmaları zorlaşmış, hatta imkansızlaşmıştır. Uluslararası piyasalarda yaşanan gelişmeler hakkında , anında bilgiye sahip olmak ve bu bilgiyi doğru şekilde kullanmak, rekabet edebilirliğin önemli bir unsuru haline gelmektedir. Bu süreçte, ticareti düzenleyen ulusal yasalar ve çok taraflı anlaşmalar **“Fikri ve Sınâî Haklar Kavramının Korunmasına”** özel önem ve öncelik getirmiştir. Bunun sebebi ise hiç şüphesiz gelişmiş ülkelerin bulundukları seviyeye ulaşmalarında, en büyük etkenlerden birinin, yaratıcılığı ve buluşların ödüllendiren bir ortamın yaratmayı başarmış olma gereğine duyulan yaygın inanıştır. Özellikle AR-GE faaliyetleri sonucu yeni ürünler ve katma değeri yüksek ürünler ortaya koymanın ve bunların üretim hakkını ve tekelliğini ele geçirmenin, işletmenin hiçbir ekonomik hareketlenmeden etkilenmeden istikrarlı bir biçimde ilerlemesini sağlamak olduğunu

* Marka, Patent, Logo ve Firma İsimleri.

fark eden sanayici, AR-GE faaliyetlerini daha çok önemsemeye başlamıştır¹.

İşlerini bugüne kadar hep aynı şekilde yapan firmalar, artık ya değişime uymalı veya yok olmaya razı olmalıdır. Çünkü; müşteri ve pazar artık eskisi gibi değildir. Müşteri bilinçli, seçici, üst statüye heveslisi, iyiyi öven ve kötüyü hemen yeren yapıdadır. Firma çalışanları da artık eski çalışanlar değildir. Yönetime etkin katılmak, fikirlerini beyan etmek, emir alma yerine takım da değerli birey olma eğilimindedirler. Rakipler de artık eski rakipler değildir. Bilgi ve AR-GE ile bir gecede karşınızda devleşen bir rakip bulmak an meselesidir. Dünya ticari sınırları artık yavaş yavaş ortandan kalkmakta ve bu ise çetin bir rekabet ortamını doğurmaktadır. Teknoloji ve iletişim sistemleri ile sürekli etkileşim ve yenilenme gerekir. ***Peki bütün bunlara karşı neler yapılmalıdır ?..***

Ülkelerin ve firmaların kalkınmasında ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme düzeyinin yakalanmasında dış ticaretin ve fikri sınâi hakların kullanımı çok önemlidir². Geleceğin rekabet ortamında, tasarımların korunmasının önemi büyüktür. ***Katma değeri yüksek teknolojik ürünleri/hizmetlerin getireceği kârlar diğer geleneksel üretim/hizmetlerden çok daha fazladır.*** Geleneksel üretim tiplerinin oluşturduğu, geleneksel ürünler artık tüketiciler tarafından pek onay görülmemektedir. (Turistik amaçlı el yapımı ürünler hariç. Çünkü genel dünya ticaretinde pek bir yer tutmamaktadır³.) Çok amaçlı işlevsel ürünlerin tasarlanması ve üretime geçmesi için teknoparkların önemi ortadır.

Şirketler eski değer anlayışlarının tam ortasına üretim/hizmet yapmanın ötesinde tüketicilerin ihtiyaçlarının karşılanması, çevreye saygı, statü simgesi, mutluluk/ haz verici, insan haklarına saygı,

¹ Fatih Yalınbaş, **AR-GE ve Patent Odaklılık**, Türk Patent Dergisi, Sayı :22, İstanbul. 2005., s.44.

² Yrd. Doç. Dr. Masum Türker ve Yrd. Doç. Dr. Esin Okay Örerler. **Türk Şirketlerinin Küresel Şirket Haline Getirilmesi Yolları**. İstanbul, İTO Yayınları. 2004-60, s.20.

³ <http://www.foreigntrade.gov.tr/indxstr.htm> (21 Ekim 2005)

sosyal değerleri geliştirici ve destekleyici gibi anlayışları da uygulamaya koymak ve bunları rakiplerine karşı hukuki olarak korumak durumundadırlar. Bu duruma, kısaca dñyanın fikri yapısında ki değişim / gelişim ve uluslararası ticarete rekabetin boyutlarının daha da derinleşmesi neticesinde gelinmiştir. Dñnya ekonomisinde, ÷lkeler arasında giderek artan ticari ve finansal ilişkilerin sonucunda enformasyon teknolojisi desteği ile birbirleriyle bñtñnleřmektedir. Bñtñnleřmeler riskleri oluşturduğu gibi firsatları da oluşturmaktadır. Tam anlamıyla bilinmezlik denklemi ile karşı karşıyayız. Doğru ve tam zamanında bilginin önemi burada bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

İleriye görebilen, gelecekle ilgili stratejik planlamanın önemi kaçınılmazdır. Uzman kadroların teknoparkları sıkı takibi, AR-GE faaliyetlerine önem verilmesi, yeni ürünlerin** uluslararası ticari arenada savunulması, yeni ürünler için farklı işlevsel tasarımların ortaya koyma çalışmaları ve dünya ile bñtñnleřme çalışmaları günümüzün ve geleceğin firmaları için çalışma mecburiyetleridir. Firmaların gelecekte de var olma düşünceleri devam ettiği sürece kendi tasarımlarının ortaya konması ve fikri sınâi haklarını savunması gerekecektir. ***Dñnya çapında ilk beş yüz firmanın ortak özelliklerinden biride ; AR-GE ve tasarıma özel önem vererek hatırı sayılır ölçülerde bñtñnceler harcamaktadırlar. Bu çalışmalarını ve yaptıkları harcamaları pek tabiidir ki başkalarının kontrollerine bırakmayacaktırlar. Uluslararası alanda bunları korumak ve geliştirmek, gelişmiş olan ÷lkelerin başını çektiği bir faaliyet alanı olmuştur.*** Bñtñn bunların akabinde uluslararası piyasalara uyum sağlayıcı tedbirleri almak ve pazarlama tekniklerinde yeni oluşumları kendi şartlarına uyumlaştırma yapmaları gerekecektir. Dikkat edileceği üzere bu amaçla pek çok hukuki anlaşma vardır. Çünkü ticari çıkarları için, mücadele eden gelişmiş ÷lkelerin sınâisi, ulusal gelirleri, istihdamı ve gelecekleri bu çalışmaları kendi lehlerine döndürebildikleri ölçñde gerçekelecektir.

** Markalar, Patentler, Logolar ve Firma /Ürün İsimleri.

Ülkemiz açısından ise ; gerek firmalar düzeyinde ve gerekse hükümet politikalarında bütün bunlar planlı bir şekilde izlenmeli ve uygulanmaya çalışılmalıdır. *Yerel firmalarımızın gelişimi ve dolayısı ile ülke ekonomimizin gelişimi bu sürece etkin katılım ile olur. Yerel patentlerimizin ve markalarımızın uluslararası alanda sahiplenilmesi*, geliştirilmesi, ürün / hizmetler dağılımında daha fazla yerel patent ve markaların ortaya konması ve bunların hukuki koruma altına alınması artık gözardı edilmemelidir. Hükümetler yerel firmaları bu alanda geliştirmeyi, üniversiteler ile işbirliği yaparak çalışmalarını sağlamalı ve “Türk Patent Ofisi ve Sınâî Bakanlığını Siyasetten Uzak Kadrolar Tarafından” yönetilmesi sağlanmalıdır. Hükümetlerin fikri ve sınâî haklar alanında yapacağı çalışmaları , öncelikle kendi sınâicisine, sınâî derneklerine / kurumlarına ve üniversitelerinden fikir ve görüş alarak yapmalıdır.*

* Akla Gelen İlk Bariz Örnek;Yunanlıların Türk Yemeklerini, yavaş yavaş kendi yemekleri gibi gösterme çabaları vs. gibi...(Pilav=Pilavakiz, Cacık=Cacikis, vs. gibi...)

İÇİNDEKİLER :

ÖNSÖZ .

ÖZET .

SUMMARY .

GİRİŞ .

1. BÖLÜM :

TASARIMLARIN KORUNMASI KONUSUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ :

- 1.1. Dünyada “Sınai Mülkiyet” Kavramının Oluşumu ve Gelişimi .
- 1.2. Türkiye’de “Sınai Mülkiyet” Kavramının Oluşumu ve Gelişimi.
 - 1.2.1. Cumhuriyet Dönemine Kadar ki Sürece Genel Bakış.
 - 1.2.2. 1923- 1994 Yılları Arasında Türkiye’de ki Tarihsel Kronoloji
 - 1.2.3. 1994 Yılından Günümüze Kadar Olan Gelişmeler.
- 1.3. Tasarım Hakları Konusunda Genel Kabul Gören Kavramlar.
 - 1.3.1. Sınâi Hak.
 - 1.3.2. Tasarım.
 - 1.3.3. Endüstriyel Tasarım.
 - 1.3.4. Patent.
 - 1.3.4.1. İncelemesiz Patent Sistemi.
 - 1.3.4.2. İncelemeli Patent Sistemi.
 - 1.3.4.2.1. Patent Başvurusu İçin Gereken Belgeler.
 - 1.3.5. Marka.
 - 1.3.6. Faydalı Model.
 - 1.3.7. Fikri Mülkiyet.
 - 1.3.8. Rüçhan Hakkı. (Öncelik Hakkı).
 - 1.3.9. Sınâi Mülkiyet.
 - 1.3.10. Manevi Haklar.
 - 1.3.11. Haksız Rekabet.
 - 1.3.12. Know-How.
 - 1.3.13. Teknopark.
 - 1.3.14. AR-GE (Araştırma- Geliştirme)
 - 1.3.15. İnovasyon.

2. BÖLÜM :

TASARIMLARIN KORUNMASI KAVRAMININ ULUSLARARASI ALANDA KRONOLOJİK GELİŞİM SÜRECİ :

- 2.1. Fikri ve Sınâi Haklar Alanında Uluslararası Anlaşmalar.
 - 2.1.1. Paris Anlaşması.
 - 2.1.2. Bern Anlaşması.
 - 2.1.3. Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) Kuruluş Anlaşması.
 - 2.1.4. Patent İş Birliği Anlaşması.
 - 2.1.5. Uluslararası Patent Sınıflandırması Anlaşması.
 - 2.1.6. Madrid Anlaşması.
 - 2.1.7. TRIPS Anlaşması.
 - 2.1.8. Avrupa Patent Anlaşması.
 - 2.1.8.1. Avrupa Topluluğu Topluluk Markası
 - 2.1.9. Lahey Anlaşması.
 - 2.1.10. Locarno Anlaşması.
 - 2.1.11. Viyana Anlaşması.
 - 2.1.12. WIPO Anlaşması.
- 2.2. Dünya Ticaret Örgütü (WIPO) ve Fikri ve Sınâi Mülkiyet
- 2.3. TRIPS ve Fikri Mülkiyet Hukuku.
- 2.4. Türkiye’de Fikri ve Sınâi Mülkiyet Alanındaki Gelişmeler.

3. BÖLÜM :

TASARIMLARIN KAVRAMININ FİRMALARA SAĞLADIĞI KATKILAR :

- 3.1. Tasarımların Firmalara Sağladığı Ekonomik Katkılar.
 - 3.1.1. Firmalarda Ürün Çeşidi Oluşturma ve Geliştirme.
 - 3.1.2. Var Olan Ürünü Geliştirmek.
- 3.2. Rekabette Markanın Önemi ve Korumasının Gerekliliği.

4. BÖLÜM:

TASARIMLARIN ULUSLARARASI KORUNMASINDA, TÜRK HÜKÜMETLERİNE DÜŞEN GÖREVLER :

4.1. Hükümetlerin Ülkemiz Endüstri Tasarımının Gelişimine
Katkı Önerileri .

4.2. Tasarımların Korunması Konusunun Siyasallaşması .

SONUÇ .

KAYNAKÇA .

1. BÖLÜM :

TASARIMLARIN KORUNMASI KONUSUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ :

İnsanlık Tarihi, bir bakıma, insanı diğer varlıklardan ayıran zeka ve yaratma gücünün ürünü , eserlerin de tarihidir. İnsanlar sürekli bir buluş ve yaratma süreci ile bir yandan doğaya hakim olma uğraşı verirken, önüne çıkan engellere de çözümler bulmaya çalışmış, böylece buluşlar ortaya koymuşlardır⁴. Buluşlarla birlikte, insan yaşamında daha iyi imkanlara sahip olabilmek ve daha iyi yaşam ortamı oluşmuştur⁵. *Toplumların hayatları, insanların yaratıcı ve üretici düşünce gücü olmaksızın gelişmesi mümkün değildir.*

Tasarımların Tarihsel gelişimi, insanlık tarihi ile başladı. Başlangıçta, ürün geliştirme konusunda *“herkes kendi işini kendi görmüş”* olmalıdır⁶. İlk önceleri yaşama, güvenlik ve günlük tabiata karşı var olma mücadelesi olarak başladı. Ateşin bulunması, toplu yerleşik hayata geçiş ile tasarımlarda başlangıç aşamasında ilk emekleme adımları attı. İnsanlık tarihinde mücadele sadece tabiata karşı değil, insanın insanla mücadelesi ve egemenliği ele geçirme savaşları da vardır. Bütün bu mücadelelere bakıldığında, tasarımın hayal edilen amaçlar ve hedefler doğrultusunda yapılmış olduğu görülür. Bu nedenle tasarım tarihine bakıldığında, insanlığın geçmişteki amaçları, hedefleri, egemenlik mücadeleleri, hazları ve zaferleri de görülür. İnsanlık tarihinde ki ilk tasarımlar ; günlük beslenmesini destekleyecek veya onu koruyacak özellikte olduğu görülür⁷.

⁴ Ayşegül Oktay. **Avrupa Topluluğunda ve Türkiye’de Patent Koruması** , Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. Avrupa Topluluğu Enstitüsü. 1996, s.1.

⁵ Uğur G. Yalçın. **Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi** . Türk Patent Enstitüsü, İstanbul, 2001, s.1.

⁶ Prof. Önder Küçükerman **Endüstri İçin Ürün Tasarımında Yaratıcılık** , İstanbul,Yem Yayınları, 2001,s. 2.

⁷ Ercan Türköz, Mustafa Koçak, Semra Deniz. **Tarih ÖSS**, İstanbul, Uğur Yayınları. ,1999, s.10.

Arkeolojik kayıta geçen ilk tasarımlar ; Yontma Taş Devrinde (Paleolitik) M.Ö. 15.000- 12.000 yıllarında besin üretmek, ürettiği besini işlemek ve savunmak / saldırmak için basit ve kolay işlevli araç-gereçlerin tasarlamasıdır.⁸ İnsanlık tarihinde ki ilk tasarımların en önemli ortak bir başka özelliği ise, **“Yapımcısının Bilinmemesi”** dir !.. Bu dönemlerde ki tasarımlar, bölge tabiatının verdiği nesnelerin (ağaç ve taş) özelliklerinin, basit şekillendirmeleri ile yapılmıştır. Bölgede hangi tabiat ürünü fazla ise (ağaç, taş, hayvan derisi, kemikler, balık kılıcı vs. gibi...) tasarımlar da bunların üzerinde yapılmıştır . Dolayısı ile bu dönemlerde ki tasarımların sahipleri kişi / birey olarak tanımlanmaktan ziyade, bölge kültürü olarak tanımlanırlar. (Örneğin ; Hitit Taş Yontma Çekici, Urartu Savaş Baltası, Fars Savaş Baltası, Mısır Açı-Gönyesi vs. gibi...) Yani bölge insanların bütün yapıtları, bölge tabiat ürünlerinin günlük ihtiyaçlarını karşılamak üzere şekillendirildi. ***İnsanların meydana getirdiği fikir ürünleri bir toplumun kültürü, hayalleri ve günlük yaşamını oluşturur.*** Basit bir örnek vermek gerekirse, ok veya kılıcın ülkelere ve bölgelere göre değişik şekillerde pek çok yapılarının oluşması gibi. Tüm toplumların belki de ortak tek hedefleri; iktidar hırsları ve daha iyi yaşama şartlarına kavuşmaktır. Bu hedefleri için her toplum kendilerine ve bulundukları bölgenin şartlarına göre politikalar uygulamışlardır. Kurak bölgelerden göçlerle başka bölge insanların egemenlik alanlarına girme mücadelesinde başarılı olmak için yapılan tasarımlar, ormanlık bölgelerde yaşayan insan kültürlerinde ahşap işlemeciliğinin gelişmesi, deniz kenarlarında yaşayan insan kültürlerinde, denizden faydalanmak için yapılan tasarımlar gibi , bütün bunlara ilk akla gelen örneklerdir. Bu dönemlerde tasarımcının kimliğine bakıldığında hem savaşçı, hem çiftçi ve bazen de köle olmuştur.

Özellikle ***“göçebe yaşam tarzından, tarım toplumuna geçen toplumlarda”***, tasarımlar da nitelik ve adet olarak artma olduğu gibi tasarımcının kimliğinde de belirginleşme olmuştur. Bu dönemlere; ***“tasarımların emekleme dönemi”*** de denebilir. Ayrıca bu dönemde ki tasarımcı kişilerin iki önemli özelliği göze çarpmaktadır ;

⁸ A.g.k., s . 12.

Tasarımı Yapanların Kimliğine bakıldığında, bu kişilerin zanaatkar ve esnaf oldukları görülür. İkinci önemli özellik ise ; ilk tasarımcı dediğimiz bu kişiler bir ürünü yapmak, ortaya koymak bir yana onu üretirken kullandıkları araçları bile yine kendi elleriyle biçimlendirmek durumundaydılar. İşte bu nedenle her şeyi ile kişisel bir şekilde ve kendinin olanı başkasından gizlemeyi de belki tasarım yapmanın doğal bir hakkı olarak benimsemekteydiler⁹. Bu durum, belki o dönemler için, tasarımı yapan kişinin doğal korunma hakkı olarak değerlendirilebilir. Fakat bu durumda tasarımların ve tasarlanan nesnelerin tasarlanma aşamaları, tasarımcısının vefatı ile yok olmuştur. İşte bu tasarım tarihinde kesikliklere neden olmuştur.

Ancak bir süre sonra ise “**uzmanlaşma**” düşüncesinin ortaya çıkması ile, üretimde kullanılan araç-gereçlerde ve ürün çıktılarında artma olmuştur¹⁰. Bu açıdan bakılırsa, ürün biçimlendirmede uzmanlaşmak, her dönem için kaçınılmaz bir gerçek olmuştur¹¹. İnsanın yaratıcılığı ve dehasının ürünü olan buluşların korunmaya başlaması için yine tarihin belirli bir evresinin beklenmesi gerekmiştir. Gerçektende özellikle Rönesans ile birlikte, buluşların üzerinde fertlerin hakları tanınmaya başlanmıştır. Bu dönemde bilinen ilk patent yasası, 1443 tarihli Venedik’te ortaya çıkmıştır. **Resmi olarak duyurulan ilk patent başvurusu 1474 yılında Venedik’te uygulamaya konulmuştur.** Böylece buluş yapanın hakkı korunmuş, yenilik, yararlı olma, uygulanabilirlik gibi temel şartlar yanında, buluşun taklitlere karşı sürekli korunması sağlanmıştır¹². Dünyadaki bir diğer ilk uygulama olan Fransız Patent Kanunu ise inceleme yapılmaksızın Patent verilmesi esasını benimsemiş olarak 1791 yılında yürürlüğe konulmuştur¹³. 1815 yılı Rusya, 1864 yılı ise İtalyan Patent Kanunlarının yürürlüğe girdiği yıllardır. 1877 yılında ise “**İncelemeli Patent Verme Prensibi**” benimsemiş olan Alman Patent Kanunu yürürlüğe girmiştir¹⁴.

⁹ Prof. Önder Küçükerman. **Endüstri İçin Ürün Tasarımında Yaratıcılık**, s.21.

¹⁰ A.g.k., s. 19.

¹¹ A.g.k., s. 19.

¹² Ayşegül Oktay. **Avrupa Topluluğunda ve Türkiye’de Patent Koruması** , s.2.

¹³ Uğur G. Yalçiner. **Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi**, s. 3.

¹⁴ A.g.k., s.3.

Anadolu Selçuklu Türkleri Döneminde ise loncalar vasıtasıyla, ustaların, birbirlerinin tasarımlarını el hünelerinin çizgilerinden okuyarak taklit edilmesi , taklit eden kişi için aşağılanma / beceriksizlik olarak değerlendirilmiştir¹⁵. Bu yöntem , o dönemler için **en etkili psikolojik koruma** faktörüdür. O dönemlerde taklitte ısrar edenlerin, lonca birlikleri tarafından çeşitli şekillerde cezalandırıldıkları görülmektedir. Halka ilânen duyurulması, loncadan üyeliğinin silinmesi, bölge dışına sürülmesi gibi cezalar verilmekteydi. Yargı yetkisi ise, o zamanki mahkemeler sayılan kadıların yetkisine bırakılmıştı¹⁶. (Not: Bu konuda yazar tespit edilen, vaka sayısından veya örnek vakadan bahsetmemektedir)

Osmanlı da ise, tasarımların korunmasına bakıldığında en etkin uygulananı I.Tanzimat Fermanı (1871) ile **“Alâmet-i Farika”** kanunları ile yazılı düzenlemeye geçildiği görülür¹⁷. Fakat bu kanunun özelliğine bakıldığında, Osmanlının kendi yazdıkları bir kanun olmaktan ziyade, Avrupa ‘dan alıntı olduğu görülür. Kanunun yapısında Fransız ve Venedik esasları tercüme edilerek alınmıştır¹⁸. Yine bu dönemlerde Fransız Patent Kanunu aynen tercüme edilerek **“Osmanlı İhtira Beratı Kanunu”** 23 Mart 1879 yılında yürürlüğe girmiştir¹⁹. Günümüzde bilimsel ve teknolojik gelişmelerin önderlerinden biri olan Japonya’da buluşlar, **“Patent Tekeli Kanunu”** adıyla 18 Nisan 1885 tarihinde yürürlüğe giren kanunla korunmaya başlamıştır. Bu noktada dikkati çeken önemli gelişmelerden biri, 1885 tarihli Japon Patent Kanunun, Osmanlı’daki gibi Fransız Kanunundan alınmasıdır. 20 Eylül 1871 tarihinde Osmanlı döneminde yürürlüğe giren ve incelemesiz marka tescilini esas alan **“Eşya-i Ticariyeye Mahsus Alâmet-i Fârikalara Dair Nizamname”** de , dünyadaki ilk marka korunması örnekleri arasındadır²⁰. Türkiye’ de ise tasarımların korunmasını sağlayan **“Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname”** , daha önce sadece genel hükümleri kapsamında tescil edilmeksizin korunan

¹⁵ Ahmet Şadi. **Türkler’ de Lonca Sistemi**, İGEME, İstanbul, 1995 ,s.12.

¹⁶ A.g.k., s. 25.

¹⁷ A.g.k., s. 17 .

¹⁸ A.g.k., s. 38.

¹⁹ Uğur G. Yalçın. **Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi** ,s.3.

²⁰ A.g.k., s. 3.

endüstriyel tasarımların özel bir mevzuat ile tescil edilerek belirli süre korunmasını sağlamak üzere 27 Haziran 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Günümüzde ise üretimin uluslararası bir karakter kazanması ve genel olarak globalleşme olarak tanımlanan süreç, tüm fikri ve sınâi mülkiyet haklarının korunması, ilgili tarafların kabulüne dayalı düzenlemelerin oluşturulması önem kazanmıştır. WTO, GATT ve AB* sürecindeki düzenlemeler buna örnektir²¹.

1.1. Dünyada “Sınâi Mülkiyet” Kavramının Oluşumu ve Gelişimi :

Yukarıdaki giriş örneklerinde görüldüğü gibi , dünya da sınâi mülkiyet kavramının korunmasına ilişkin uygulamalar çok az sayıdaki bazı ülkelerde (Fransa, Venedik, İtalya, Almanya, Rusya, Hollanda, Amerika, Japonya ve Osmanlı) 1443’ten başlayarak 1700 – 1800’lü yıllarda belirgin örnekler vermiştir²². Dünyadaki bütün toplumların gelişme tarihleri süreçlerinin genel özelliklerine bakıldığında, aslında iki temel yapının olduğu görülecektir. Bunlar ; toplumun hayalleri ve bu hayallere ulaşmak için ortak karar ve azimle yaptıkları doğru zaman da doğru davranışlarıdır. Buradan pek çok anlam ve sonuçta çıkarmak mümkündür. Fakat ***burada konuyla ilgili asıl vurgulanmak istenen; toplumların hayallerinin üretime dönüştürülüp toplumun faydası için kullanılmasıdır. İnsanın yaratıcı gücünün ürünlerini korumak, yaratıcı faaliyetleri teşvik etmek, fikir, sanat, ekonomi ve özellikle endüstri alanlarında yaratıcı faaliyette bulunanların menfaati ile toplumun menfaati arasında adil bir denge kurmak her toplumun alması gereken***

* WTO: Dünya Ticaret Örgütü,
GATT : Gümrük ve İşbirliği Örgütü
AB : Avrupa Birliği

²¹ Ayşegül Oktay. **Avrupa Topluluğunda ve Türkiye’de Patent Koruması** ., s.1.

²² <http://www.wipo.int> (14 Ekim 2005)

önemli kararlardandır²³. Fikri ve Sınâî Hakların yeterince korunamadığı toplumlarda araştırma, geliştirme özendirilmediği için teknolojik ilerleme olmadığı gibi, taklit ürünlerin oluşturduğu sömürülen ekonomik ve sosyal bir toplum ortaya çıkar.

Endüstri Devrimi ile birlikte dünya milletleri arasında var olma mücadelesine, her türlü fikri varlığını koruma ve geliştirme mücadelesi de eklenmiştir. Fikri ve Sınâî Mülkiyet alanında ki düzenlemeler kıta Avrupa'sın da ulusal düzenlemeler ile başlarken, özellikle Osmanlı döneminden itibaren kendi toplumumuzda ise uluslararası düzenlemelerden etkilenecek olmuştur²⁴. Kara Avrupası Hukukunun temelini teşkil eden **Roma Hukukunda**, fikri mülkiyet haklarına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Roma Hukukunda bir nesnenin esasına sahip olan onun teferruatına da sahip olur ilkesi geçerlidir. Roma Hukukunda maddi varlığı bulunmayan unsurlara ilişkin mülkiyet hakları kavramına yer verilmemiştir²⁵. **“Fikri ve Sınâî Mülkiyet Hakları”**, önceleri ulusal hukuk alanında korunmakta olup, bu alandaki uluslar arası anlaşmaların etkinliği yeterince sağlanamamaktaydı. **Dünyada ilk Fikri ve Sınâî Mülkiyet koruması, 1443 tarihinde Venedik'te ortaya çıkmıştır.** Bir gemi tersanesinde, kerestelerin kesilmesinin suyu gücü kullanılarak yapılması ile ilk **Fikri ve Sınâî Mülkiyet Koruması** (patent) ortaya çıkmıştır. Fakat 1474 yılına kadar beklemek gerekmiştir. İlk başvuran şirket Unitolion 'dur²⁶. Bu konuda ikinci kanun ise, Tekel Kanunu adıyla bilinen İngiltere'de 1624 tarihinde yapılmıştır. Bunları 1790 tarihli Amerikan, 1791 tarihli Fransız ve 1799 tarihli İsviçre patent kanunları izlemiştir. 1844 yılında Fransız Patent Kanunu ve 1879 yılında Osmanlı İhtira Beratı Kanunu buna örnek sıralama verilebilir²⁷.

²³ Yaşar Karayalçın.. **Açılış Konuşması, Patent Sistemleri ve Patent Ofis Organizasyonu Uluslararası Sempozyumu**, Ankara, 1992., s. IX.

²⁴ Av.Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku** . Ankara, Seçkin Yayıncılık. 2003., s.29.

²⁵ A.g.k., s.97.

²⁶ İtalya Sanayi Tarihi . **İtalya Kültür Derneği, İtalyan Ekonomi Tarihi** , İtalya Konsolosluğu, Pera /Taksim. 2006, s. 25.

²⁷ Tekin Ortan. **Fikri Mülkiyet ve Avrupa Patent Sistemi**, Deniz Yayın Evi. İstanbul, 1992., s. 45.

Ancak son yıllardaki gelişmelere bağlı olarak bu hakların uluslararası düzeyde etkin bir şekilde korunması için önemli adımlar atılmakta ve mümkün olduğunca da aynı şekilde (yeknesak) koruma sağlamaya çalışılmaktadır²⁸. Bu açıdan bakıldığında, 1873 yılı, dünyada Sınâî Mülkiyet Haklarının uluslararası boyutta korunmasının gerekliliğinin somut olarak anlaşıldığı yıldır²⁹. 1873 yılında Viyana’da düzenlenen **“Buluşların Sergilenmesine İlişkin” (The International Exhibition Of Inventions)** uluslararası bir fuara, yabancılar katılmamışlardır. Yabancıların bu fuara katılmamasının gerekçesi ise **“Kendi Özgün Buluşlarının Kopya Edilebileceği ve Ticari Olarak Başka Ülkelerde Piyasaya Sunulabileceği Endişesidir”**. Bunun da temelinde **“Sınâî Hakların Sadece Ulusal Boyutta Korunmasının Yeterli Görünmemesi, Uluslararası Boyutta Bir Birlik Olunması Gerekliliğidir”**. 1873 yılında Viyana’da düzenlenen bu fuara yabancıların katılmak istemeyişleri, dünya da sınâî mülkiyet haklarının uluslararası ortak ilkelerin benimsenmesinin gerekliliği tartışmasının başlamasına neden olmuştur. Bu nedenle 1873 yılı, dünya Fikri ve Sınâî Mülkiyet Hakları Kavramı tarihinde çok önemli bir yıldır³⁰.

1873 yılındaki bu önemli gelişmenin sonrasında uluslararası alandaki müzakereler sonucu, 1883 yılında **“Sınâî Mülkiyetin Himayesine Mahsus Milletlerarası Bir Birlik Oluşturulması Hakkında Paris Sözleşmesi (Paris Convention For The Protection Of Industrial Protery)”** 14 ülke (Belçika, Brezilya, Fransa, İtalya, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, Tunus, İngiltere, ABD ve Dominik Cumhuriyeti) tarafından imzalanmıştır. Bugün dahi Sınâî Mülkiyet Kavramının uluslararası alanda anayasa niteliğindeki bu sözleşmeye 2004 yılı nisan ayı itibari ile 166 ülke taraftır³¹.

²⁸ Av.Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku**, s.29.

²⁹ Uğur G Yalçın. **Sınâî Mülkiyetin İlkeleri**. Yalçın Danışmanlık ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Yayını, Ankara, 2000.. s.2.

³⁰ A.g.k., s.5.

³¹ Uğur G. Yalçın. **Türkiye’de Sınâî Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi**., s. 5

1883 Yılında ki Paris Sözleşmesinden sonra, diğer uluslararası anlaşmalar ise sırası ile şunlardır³² ;

- 1900 Yılında Brüksel’de,
- 1911 Yılında Washington’da,
- 1925 Yılında Lahey’ de,
- 1934 Yılında Londra’da,
- 1958 Yılında Lizbon’da,
- 1967 Yılında Stockholm’ da ,
- 1979 Yılında Paris’te³³,
- 1992 Yılında Danimarka’da Avrupa Topluluğu Uyumlaştırma Çerçeve Çalışması³⁴.

1883 yılında imzalanan Paris , 1886 yılında imzalanan Bern ve 1891 yılında imzalanan Madrid anlaşmalarının yürütülmesi için ayrı ayrı oluşturulan uluslararası büroların bir araya getirilerek tek bir uluslararası Büro’nun kurulmasının gerekliliği ortaya çıkmış ve bugünkü WIPO’ nun temelini oluşturan **“Fikri Mülkiyetin Korunması İçin Birleşik Uluslararası Büro” (United International Bureaux For The Protection Of Intellectual Property) – Fransızca isminin ilk harflerinden oluşan BIRPI-** 1893 yılında kurularak İsviçre’nin Bern kentinde faaliyete geçmiştir³⁵. Bu durum birçok ülkedeki kuruluşlar ve kişiler için önemli bir dönüm noktasıdır.

Sırasıyla 1883 ve 1886 yıllarında yürürlüğe giren Paris ve Bern Sözleşmelerinin ardından³⁶, 1891 Yılında **“Malların Kaynağı ile İlgili Yanıltıcı İşaretlerin Önlenmesi İçin Madrid Anlaşması (Madrid Agreement For The Repression Of Deceptive Indication Of Sourece Of Goods)”**, ve yine aynı yılda **“Markaların Uluslararası Tescili Hakkındaki Madrid Anlaşması” (Madrid Agreement Concerning The Registration Of Marks)** imzalanarak, markaların uluslararası tescili ile ilgili ilk uygulama yürürlüğe koyulmuştur. Aslında bu durum yukarda da değinildiği gibi, aynı amaçla iki ayrı

³² A.g.k. s. 5.

³³ A.g.k. s.5

³⁴ Türk Patent Ofisi Bildirisi. **Avrupa Patent Anlayışı** . Pelin Ofset, Ankara, 2005. s.18

³⁵ Uğur G. Yalçiner. **Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi.**, s.6.

³⁶ A.g.k., s. 6.

oluşumun tek çatı haline getirilmesi olan WIPO’ nun (*“Fikri Mülkiyetin Korunması İçin Birleşik Uluslararası Büro” - United International Bureaux For The Protection Of Intellectual Property – Fransızca isminin ilk harflerinden oluşan BIRPI*) kurulmasının da sebeplerinden olmuştur. *Bu anlaşmanın bir diğer önemli özelliği ise ;* I. Dünya Savaşı öncesinde, dünyada birçok ülkenin üye olduğu tek bir uluslararası kuruluşun kabul görmesi ve bu nedenle dünya da Sınâi Mülkiyet Tarihinde çok önemli bir gelişmenin gerçekleştiği yıldır. I. Dünya Savaşı sonrasında ise ilk gelişmeyi 1925 yılında *“Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Saklanması Hakkındaki Lahey Anlaşması’nın” (The Hauge Agreement Concerning The International Deposit Of The Industrial Designs)* imzalandığını görmekteyiz. Böylece I. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında endüstriyel tasarımların korunmasının gerekliliği üzerine, dünya devletlerinde ortak bir kanaat oluşmuştur. Bu ortak fikir II. Dünya Savaşı sonrasında da devam edecektir. Nitekim 1957 yılı, *“Marka Tescilinde Mal ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılması Hakkındaki Nis Anlaşması’nın (Nice Agreement Concerning The International Classification Of Goods and Services For The Purposes Of The Registration Of Marks)* imzalandığı yıldır³⁷.

1958 yılında *“Coğrafi İşaretlerin Korunması ve Uluslararası Tescili İçin Lizbon Anlaşması (Lisbon Agreement For The Protection Of Appellations Of Origin And Their International Registration)”* imzalanarak bu alanda da bir adım atılmıştır³⁸.

1968 yılında *“Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Sınıflandırılması Hakkında Locarno Anlaşması (Lisbon Agreement Establishing an International Classification For Industrial Designs)”* imzalanarak endüstriyel tasarım korunmasına konu ürünlerin de uluslararası sınıflandırılması başlatılmıştır³⁹.

Sanayileşmenin önem kazandığı I. Dünya Savaşı sonraki bu dönemlerde, *“Fikri ve Sınâi Mülkiyet Haklarının”* önemi artık yavaş yavaş ülkelerce de anlaşılmakta ve ortak çalışmaların daha da

³⁷ A.g.k., s. 6.

³⁸ A.g.k., s. 6.

³⁹ A.g.k., s. 6.

hızlandığı görülmektedir. Ülkelerin kabul ettiği gerçeğin altında, sanayilerine kaynak olan hammadde ve ürünlerin kullanılması ne kadar önemli ise bunları oluşturan her türlü fikir ve üretim araç-gereçlerinin de korunmasının da önemli olduğudur. Bu oluşum 1893 yılında kurulan **“Fikri Mülkiyetin Korunması İçin Birleşik Uluslararası Büro” (United International Bureaux For The Protection Of Intellectual Property) – Fransızca isminin ilk harflerinden oluşan BIRPI ’nin** yapısal değişikliğini günün ve geleceğin şartlarına göre değişimi yapılmış ve 1960 yılında Bern’den Cenevre’ye taşınmasına karar verilmiştir⁴⁰. 1974 yılında ise Birleşmiş Milletlerin onayladığı ve kabul ettiği 16 uzman kuruluş arasında yer almıştır⁴¹. Fakat bu dönemlerde, firmaların patent başvurularının cevaplarında uzun süre beklemleri ve başvuru maliyetlerini azaltmak için **“Patent İşbirliği Anlaşması (Patent Cooperation Treaty- PCT)”** 1970 yılında imzalanmıştır⁴².

1970 yılına kadar pek çok sanayi dalında, hatırı sayılır derecede fikri haklar başvurularının olduğu ve başvuru anından, diğerlerinden ayırt etmede zorlanıldığı ve yapılan başvurulara cevapların uzun zaman aldığı gözlenmiştir. Bu nedenle 1971 yılında **“Patentlerin Sınıflandırılması Hakkındaki Strazburg Anlaşması (Strasbourg Agreement Concerning The International Patent Classification-IPC)”** imzalanmıştır. Patentlerde türlere göre kodlama ve sınıf dağılımının yapılması şu andaki işleyen sistemin başlangıcını oluşturur⁴³. Böylece patentlerde sınıflandırma ve patent başvurularına cevap vermede hızlanma sağlanmıştır.

1973 yılında **“Markaların Şekilli Elemanlarının Uluslararası Sınıflandırılması Hakkında Viyana Anlaşması (Vienna Agreement Establishing an International Classification Of The Figurative Elements Of Marks)”** imzalanarak markaların şekilli elemanlarının da sınıflandırılmasına uluslararası kurallar geliştirilmiştir⁴⁴. Böylece

⁴⁰ Türk Patent Ofisi Bildirisi. **Avrupa Patent Anlayışı.**, s.21.

⁴¹ Uğur G. Yalçiner. **Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi.**, s.7.

⁴² Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Internet Sitesi <http://www.wipo.int> (14 Aralık 2005)

⁴³ Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Internet Sitesi <http://www.wipo.int/docj1> (05 Ocak 2006)

⁴⁴ Uğur G. Yalçiner. **Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi.**, s.8.

markalar üzerinde bulunan en küçük detaylarda korunma kapsamına alınmıştır.

1977 yılı “*Mikroorganizmaların Patent Amacıyla Uluslararası Saklanması ve Tanınması Anlaşması (Budapest Treaty on The International Recognition Of The Deposit Of Microorganisms For The Purposes Of The Procedure)*” imzalanmıştır⁴⁵. Bu anlaşma tıbbi ve biyolojik araştırmalar ve deneyler yapan kişilerin fikri haklarının ve buluşlarının korunması amacıyla geliştirilmiştir⁴⁶.

1981 yılı “*Olimpik Sembollerin Korunması Hakkındaki Nairobi Anlaşması (Nairobi Treaty On The Protection Of The Olympic Symbol)*” imzalanmıştır⁴⁷. Her sene yapılan bölgelerarası spor müsabakaları ve dört sene de bir yapılan olimpiyat spor müsabakalarında kullanılan maskot ve semboller de bu kapsam alanına alınmıştır.

1989 yılında “*Markaların Uluslararası Tescili Hakkındaki Madrid Anlaşmasına İlişkin Protokol (Protocol Relating To The Madrid Agreement Concerning The International Registration Of Marks)*” imzalanarak Madrid Anlaşmasına İlişkin uygulamaların bazılarının değiştirilmesi sağlanmıştır. Bu protokol , Madrid Anlaşmasını yürürlükten kaldırmamış, aynı paralelde ayrı bir uygulama olarak yürürlüğe girmiştir. Yine aynı yıl “*Entegre Devrelerle İlgili Fikri Mülkiyet Hakkındaki Washington Anlaşması (Washington Treaty On Intellectual Property in Respect Of Integrated Circuits)*” da imzalanmıştır⁴⁸. Bütün bu gelişmelerin uygulamaya konmasında temel esas, uygulamaya konacak anlaşmasının bir önceki ile çelişmeyip, dünyanın gelişen ve değişen ihtiyacına uygun olarak geliştirici nitelikte olmasının sağlanmasıdır. Bu amacın en belirgin olduğu anlaşma, 1994 yılında imzalanan, ülkeler arasında, marka uygulamalarının eşit biçime getirilmesini

⁴⁵ <http://www.wipo.int> (12 Aralık 2005)

⁴⁶ Türkiye Olimpiyat Organizasyonu Internet Sitesi <http://www.turkishnoc.org> (25 Kasım 2005)

⁴⁷ <http://www.turkishnoc.org.tc.int.doc> (25 Kasım 2005)

⁴⁸ Uğur G. Yalçın. *Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi*, s.7.

amaçlayan “*Marka Hukuku Anlaşması (Trademark Law Treaty – TLT)*” dır⁴⁹.

1 Ocak 1995 tarihinde “*Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Kuruluş Anlaşması (Agreement Establishing World Trade Organization)*” ticaretle bağlantılı Fikri ve Sınâi Mülkiyet Hakları Anlaşması (*Trade Related Aspects Of Intellectual Property- TRIPS*) yürürlüğe girmiştir. TRIPS Anlaşması ile WIPO’ nun ve önceki kuruluş olan BIRPI’ nin 100 yıldan fazla süredir yürürlüğe koyup yürüttüğü “Fikri ve Sınâi Mülkiyet Haklarla” ilgili hükümlerde de revizyonlar yapılmıştır⁵⁰. Bu anlaşmanın diğerlerinden ayırt edici özelliği; patentlerin korunma kapsamına WTO’ nun (Dünya Ticaret Organizasyonu) da onay vermesidir.

1 Ocak 1996 tarihinde WIPO ile WTO arasında “*ülkelerin yasa ve yönetmenliklerinin bildirimleri, gelişme yolundaki ülkelere teknik ve hukuki destekler gibi alanlarda TRIPS Anlaşmasının uygulanması için işbirliği anlaşması*” imzalanmıştır. “Dünya Fikri ve Sınâi Mülkiyet Haklarının” oluşumu ve gelişimindeki önemli olaylar ve uluslararası anlaşmaların yürürlüğe girişine ilişkin kilometre taşlarını özetleyen tarihsel gelişimi aşağıdaki tablo’da (Tablo-1) özetlenmiştir⁵¹.

TARİH	GELİŞME
1474	Venedik’te Buluşların ve Buluş Sahiplerinin Korunmasına İlişkin İlk Yasa.
1624	İngiltere’de Buluşların Korunmasına İlişkin Mevzuat
1711	Fransa Tasarım Mevzuatı
1787	İtalya ve İngiltere’de Tasarım Mevzuatı
1790	ABD Patent Kanunu

⁴⁹ <http://www.wipo.int> (12 Aralık 2005)

⁵⁰ Uğur G. Yalçiner. *Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi*, s.7.

⁵¹ A.g.k., s. 8.

1791	Fransız Patent Kanunu
1814	Rusya Patent Kanunu
1842	ABD Tasarım Mevzuatı
1857	Fransa Marka Mevzuatı
1864	İtalya Patent Kanunu
1871	Osmanlı Alamet-i Farika Nizamnamesi
1873	Viyana Uluslararası Fuarı ve Katılımın Olmayışı
1875	İngiltere Marka Mevzuatı
1876	Almanya Tasarım Mevzuatı
1879	Osmanlı İhtira Beratı Kanunu
1883	Sınâi Mülkiyetin Himayesine Mahsus Milletlerarası Bir İttihat Edilmesine Dair Paris Sözleşmesi.
1885	Japonya Patent Kanunu
1891	Malların Kaynağı İle İlgili Sahte ve Yanıltıcı İşaretlerin Önlenmesi için Madrid Anlaşması
1925	Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Saklanması Hakkındaki Lahey Anlaşması.
1957	Markaların Tescilinde Eşyaların ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Nis Anlaşması
1960	Fikri Mülkiyetin Korunması İçin Birleşik Uluslararası Büro'nun (BIRPI), Bern'den Cenevre'ye Taşınması.
1967	Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Kuruluş Sözleşmesi (WIPO)
1968	Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Locarno Anlaşması
1970	Patent İşbirliği Anlaşması (PCT)
1971	Patentlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Strazburg Anlaşması
1973	BIRPI' nin WIPO' ya Dönüşmesi
1973	Markaların Figüratif Elemanlarının Sınıflandırılmasına İlişkin Viyana Anlaşması
1974	WIPO' nun Birleşmiş Milletlerin 16 Uzman Kuruluşundan Biri Olarak Kabul Edilmesi
1977	Mikroorganizmaların Uluslararası Saklanmasına İlişkin Budapeşte Anlaşması

1977	Avrupa Patent Sözleşmesi (EPC)
1989	Markaların Uluslararası Tescili İle İlgili Madrid Anlaşmasına İlişkin Protokol.
1994	Marka Kanunlarının Harmonizasyonu Anlaşması (TLT)
1995	Dünya Ticaret Örgütünün (WTO) Kurulması ve Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS)
2000	Patent Kanunlarının Harmonizasyon Anlaşması (PLT)
2001	Topluluk Üyeleri Patent Kanunları Uyumlaştırma Çalıştırmaları (Kopenhag)

(**Tablo 1:** “Dünya Fikri ve Sınâi Mülkiyet Haklarının” Oluşumu ve Gelişimindeki Önemli Uluslararası Anlaşmaların Yürürlüğe Giriş Tarihleri.)

1.2. Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Kavramının Oluşumu ve Gelişimi:

Türkiye’de “*Sınâi Mülkiyet Kavramının*” oluşumu ve gelişimini incelerken 1923 öncesi Osmanlı Dönemi ve 1923 sonrası Cumhuriyet dönemi olarak ayırmak gerekir. Çünkü bu tarihte devlet yönetim sistemi ve dünyayı yorumlama değişmiştir.

1.2.1. Cumhuriyet Dönemine Kadar ki Sürece Genel Bakış :

Osmanlı Döneminde “*Marka ve Patent Kanunlarına*” ilişkin dünyadaki ilk uygulamaları görebiliyorsak da Cumhuriyet dönemine kadar geçen sürede, dünyada önemli gelişmeler sağlanırken (1880’li yıllardaki Paris Sözleşmesi, Bern Sözleşmesi, Madrid Sözleşmesi vs. gibi...) herhangi önemli bir gelişmenin sağlanmamış olduğunu görmekteyiz. Bunun bir nedeni olarak 1910’lu yılların I. Dünya

Savaşı ile ve arkasından Kurtuluş Savaşının yaşanmış olmasını gösterebiliriz⁵².

1871-1923 yılları arasında sınâi mülkiyet alanında yapılan çalışmalar analiz edildiğinde ;

- 6 Temmuz 1872 tarihinde “**Alamet-i Farika Nizamnamesine**” Yapılan Ek.
- 1879 tarihli “**İhtira Beratı Kanunu**”
- 11 Mayıs 1888 tarihinde “**Alamet-i Farika Nizamnamesine Yapılan İkinci Ek**”⁵³...

Daha öncede belirtildiği gibi, Osmanlı Döneminde yapılan sınâi mülkiyet hakları ile ilgili kanunlarının tamamı Fransız , Venedik ve Alman kanunlarının olduğu gibi tercüme edilip uygulanmasıdır⁵⁴.

29 Ekim 1923 tarihi, Osmanlı İmparatorluğunun sona ermesi ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu ile başlayan ve sonsuza dek sürecek yeni bir siyasi dönemin başlangıç tarihidir. Sınâi Mülkiyet Haklarının Korunması konusunda, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bugüne kadar geçen dönemdeki gelişmeleri⁵⁵ ;

- 1923 -1994 yılları arasında ki gelişmeler,
- Türk Patent Enstitüsünün* Kuruluşu sonrası (1994’ten bugüne kadar) gelişmeler.

⁵² Hayri Dercioğlu. **Marka Mevzuatımız ve Tatbikatı** , Ankara, Alfa Yayınları.1997.,s. 35

⁵³ A. g. k. , s. 38.

⁵⁴ Yaşar Karayalçın. **Açılış Konuşması, Patent Sistemleri ve Patent Ofis Organizasyonu Uluslararası Sempozyumu**, Ankara, 2005. s. 21.

⁵⁵ Uğur G. Yalçın. **Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi.**, s.9.

*Her sanayileşmiş ülke için gerekli olan “**Patent Düzenleme Kuruluşları/Enstitüleri**” , Türkiye’nin en fazla sanayileşmiş ve patent başvurularının en fazla olduğu İstanbul ‘da Yıldız Üniversitesi (Beşiktaş kampusu) içinde küçük bir odada olması, hükümetlerin bu konuda ki bakış açılarını, göstermektedir. Yine bu kuruluşun Türkiye’nin bazı sanayileşmiş bölgelerinde, araştırma kütüphanelerinin de olmaması bir başka eksik unsurdur.

1.2.2. 1923 - 1994 Yılları Arasında Türkiye’deki Tarihsel Kronoloji :

Avrupa’nın “*Hasta Adam*” dediği, Osmanlı İmparatorluğundan yeni ve daha dinamik bir devlet anlayışı doğar. Pek çok devrim ve İnkılaplar yapılır.

29 Ekim 1923 tarihinden itibaren Türkiye’de “Sınâi Mülkiyet Haklarının” korunması konusundaki ilk gelişmeyi Türkiye’nin 1930 yılında “Sınâi Mülkiyetin Uluslararası Korunması Hakkında Birlik Oluşturan Paris Sözleşmesi, 1925 tarihli Lahey ve Markaların Uluslararası Tescili Hakkındaki Madrid Anlaşmasına katılımı” ile görmekteyiz⁵⁶. Hemen belirtmek gerekir ki Cumhuriyetin ilk yıllarındaki kanunlarda, Gazi Mustafa Kemal Paşanın en fazla hassasiyet gösterdiği konuda, Avrupa’dan alınan kanunların olduğu gibi tercüme edilip uygulanması değil, tercüme edilip Türkiye’nin gerçeklerine uygun hale getirilmesidir⁵⁷.

“*Sınâi Mülkiyet Gazetesi Hakkındaki Talimatname*”, 1 Şubat 1931 tarihinde, 10575 sayılı İcra Vekilleri Heyeti Kararnamesi (Bakanlar Kurulu Kararı) ile yürürlüğe girmiştir. Daha sonra 4 Eylül 1937 tarih ve 2/ 7284 sayılı “*İcra Vekilleri Heyeti Kararnamesi ile Sınâi Mülkiyet Gazetesi*” hakkındaki talimatnamenin dördüncü maddesi değiştirilmiştir⁵⁸. Buradaki anlam, Fikri ve Sınâi Mülkiyet Haklarının İcra Mercinin, hukuki zeminde tespitini sağlamak ve anlaşmazlıklara hukuki zeminde usul ve yön göstermektir. Yine takip eden yıllarda, 2 Nisan 1932 tarihli ve 1939 sayılı “*İhtira Beratı Kanununa Madde İlavesi Hakkında Kanun’un*” yürürlüğe giriş ile patent uygulamalarında bir değişiklik gerçekleştirilmiştir.

Hemen belirtmek gerekir ki, hukuk politikası bakımından fikri mülkiyet mevzuatının kabulü (Paris ve Lahey Anlaşmaları)

⁵⁶ Uğur G. Yalçınar, *Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi.*, s.9.

⁵⁷ Esat Cemal Paker, *Kırk Yıllık Hariciye Hatıraları*. İnşirah Kitap Evi. Erzurum. 1994., s. 58.

⁵⁸ Uğur Yalçınar, “*Sınâi Mülkiyetin İlkeleri*”, s. 10.

tartışmalara neden olmuştur. Bir görüşe göre ; Türkiye Lozan Antlaşmasından doğan yükümlülüklerini yerine getirmek için Paris ve Bern Anlaşmalarına taraf olmuştur. Benzer şekilde bugün de yine Paris ve Bern Anlaşmalarına taraf olmuştur. Yine aynı şekilde bugün de yine bir dış baskı sonucunda, fikri mülkiyet mevzuatı baştan sona yenilenmiştir⁵⁹. Bu bağlamda Türk Hukukuna bakıldığında, **“Gümrük Birliği”** kabulü ile tarifelerin yanında, tarife dışı engellerin de kaldırılacağı öngörülmüştür. Fikri Mülkiyet Hakları, tarife dışı engeller arasında belki de en önemlisidir⁶⁰. Bundan dolayı AB kendi içinde , fikri mülkiyet alanında uyumlaştırmaya giderken, Türkiye’den de fikri mülkiyet mevzuatını, kendi mevzuatıyla uyumlaştırması istenmektedir⁶¹. Türkiye’nin Gümrük Birliğine girmesini sağlayan 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının (OKK) 29. maddesinde ve fikri mülkiyet haklarıyla, ilgili olan 8 numaralı ekinde belirlenen yükümlülüklerin yerine getirileceği hükme bağlanmıştır⁶². Türkiye , fikri mülkiyet mevzuatında reform denecek düzeyde değişiklikler yapmıştır. 1995 yılı , ülkemizde fikri mülkiyet hakları bakımından bir milattır. Gerçekten bu tarihte fikri mülkiyete ilişkin 4 KHK* aynı anda kabul edilmiştir. Başka bir (544 sayılı) KHK ile de, tescil işlemlerini yürütecek olan **“Türk Patent Enstitüsü (TPE)”** kurulmuştur⁶³. Şunu da belirtmek gerekir ki, son zamanlarda **“Avrupa Patent Anlaşmasının (European Patent Convention-EPC)”** Türkiye tarafından da onaylanmış olması , bu reformların devam edeceğini göstermektedir⁶⁴. **Kanımca burada Türkiye için önemli olan , AB yasaları uyumlaştırma çalışmalarında kendi sanayisinin geleceğini tehlikeye atacak bağlanmalara taviz vermemelidir. Örneğin; “İhracatta Tarife Dışı Engeller, halen AB tarafından kaldırılmamıştır.”** Bunun gibi örnekleri çoğaltmak

⁵⁹ Av .Dr. Cahit Suluk. **“Tasarım Hukuku”** ., s.31.

⁶⁰ A. g. k. , s. 31.

⁶¹ A. g. k. , s. 31.

⁶² A. g. k. ,s.32.

* KHK : Kanun Hükmünde Kararname.

⁶³ A .g. k. , s.32.

⁶⁴ Bkz. 4504 sayılı 27.01.2000 tarihli Kanun ve 29.01.2000 tarihli Mülga ile Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Avrupa Patent Anlaşması, 12.07.2000 tarih ve 24107 sayılı Mülga ile Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

mümkündür. Fakat bu durumda, araştırma konumun dışına çıkılıp, Türkiye – AB Siyaseti daha fazla gözönüne gelecektir.

21 Mayıs 1955 tarih ve 6563 sayılı kanun ile Türkiye'nin , 6 Haziran 1947 yılında Lahey' de kurulan **“Milletlerarası Patent Enstitüsü'ne (Avrupa Beratlar Enstitüsü)”** katılımını onaylamış , 17 Ağustos 1955 tarih ve 4/5709 sayılı İcra Vekilleri Heyeti Kararnamesi ile de, bu Enstitüye üye olmuştur⁶⁵. 6563 sayılı kanunla , Hükümete verilen yetki kapsamında patent başvurularının yenilik niteliğinin incelenmesi yetkisinin **“İktisat ve Ticaret Vekaletine Devrine”** ilişkin 15 Şubat 1956 tarih ve 4/ 6723 sayılı İcra Vekilleri Heyeti Kararnamesi yürürlüğe konulmuş ve bu tarihte patent başvurularının yenilik incelemelerinin, Lahey' deki Milletlerarası Patent Enstitüsünde yaptırılması işlemleri başlatılmıştır⁶⁶. Lahey' de ki Milletlerarası Patent Enstitüsü'ne katılım ile atılan olumlu adıma karşın 21 Mayıs 1955 tarih ve 4/ 5215 sayılı İcra Vekilleri Heyeti Kararnamesi ile **“Markaların Uluslararası Tescili Hakkındaki Madrid Anlaşmasından”** çekilme kararı alınmıştır⁶⁷. Fakat 26 Haziran 1956 tarihinde 6749 sayılı kanun ile **“Berat Taleplerinde Aranılan Formalitelere İlişkin Avrupa Anlaşmasına”** taraf olmuştur. Bu anlaşmaya taraf ülkelerin sayısında bir artma olmamıştır. Taraf ülkeler; Türkiye, İsrail ve Güney Afrika Cumhuriyeti'dir⁶⁸.

Türk Hukukunda **“Sınâî Mülkiyet Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Talimatname”** 21 Eylül 1955 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1871 yılında yürürlüğe girmiş olan **“Osmanlı Alamet-i Farika Nizamnamesin' deki”** marka başvurularının incelemesiz tescili yerine, inceleme esasının getirilmesi için 27 Mayıs 1955 tarih, 6591 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir⁶⁹. Böylece marka lisansı verilmesinde olabilecek karmaşalar ve hukuki anlaşmazlıklara da ön çözüm getirilmiş oldu. 8 Mayıs 1961 tarih ve 51 sayılı Kurucu Meclis Kararı ile **“İlaç Üretim Usulleri ve Ürünlerinin Patent Koruması**

⁶⁵ Uğur Yalçiner, **Sınâî Mülkiyetin İlkeleri.**, s. 10.

⁶⁶ Uğur G. Yalçiner, **Türkiye Bilimler Akademisi, Cumhuriyetin 75. Yılında Bilim Konferansı.** 8-9 Ekim 1999 İstanbul- Conrand Oteli . s.111.

⁶⁷ A. g. k. , s.114.

⁶⁸ Uğur G. Yalçiner, **Sınâî Mülkiyetin İlkeleri.**, s. 10.

⁶⁹ A. g. k., s. 10

Kapsam Dışında Olduğu” tefsir edilerek hüküm altına alınmıştır⁷⁰. 1955 yılında yürürlüğe tekrar geliştirilerek konulan ***“Osmanlı Alamet-i Farika Nizamnamesi(1871)”*** 12 Haziran 1965 yılında 551 sayılı kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Aradan doğan incelemeli patent başvuru onayı yasa boşluğu, 19 Kasım 1965 tarihinde ***“Sınâî Mülkiyet Hakları ile İlgili Hususlar Hakkındaki Yönetmenlik ile Patent ve Markaların Duyuru ve Onayının Resmi Sınâî Mülkiyet Gazetesinde İncelemeden Sonra Duyurulacağı”*** hükmü getirildi⁷¹.

Türkiye 12 Mayıs 1976 tarihinde ***“Dünya Sınâî Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) Kuruluş Sözleşmesine”*** katılmıştır. Bu kadar geç katılımında iki temel sebep vardır. Birinci ve en etkin sebep, 1976 yılında ki siyasi bürokrasisinin yarattığı karmaşalardır. İkinci sebep ise , ülke sınâisinin yeterli ölçekte büyüklüğe gelmemiş olmasının yarattığı dünya görüşünün sığılığıdır. ***Montaj sanayisinin “Fikri ve Sınâî Mülkiyet Haklarını Önemini Görmemesidir.”*** Bu konuda çok farklı siyasi yorumlarla da karşılaşmak mümkündür. 1977 yılında Lahey’ deki Milletlerarası Patent Enstitüsü’nün feshedilerek Avrupa Patent Sözleşmesinin yürürlüğe girmesi ile Avrupa Patent Ofisi’nin kurulması, Türkiye’ye yapılan patent başvurularının yenilik vasfı açısından incelenmesi konusunda bir boşluk doğmuştur. Bu boşluğu gidermek üzere , 27 Eylül 1977 tarihinde Avrupa Patent Ofisi ile Türkiye’deki patent başvurularının Avrupa Patent Ofisi tarafından incelenmesini sağlayan bir anlaşma yapılmıştır *. Böylece hukuki boşluk giderilmiştir⁷². 14 Ekim 1992 tarihinde, “Sınâî ve Ticaret Bakanlığı, Sınâî Mülkiyet Dairesi Başkanlığı” ile “Avusturya Patent Ofisi” arasında , patent başvurularının araştırma ve inceleme

⁷⁰ A. g. k., s. 10

⁷¹ Yaşar G. Karayalçın. **Açılış Konuşması, Patent Sistemleri ve Patent Ofis Organizasyonu Uluslararası Sempozyumu.**, s. 23.

* Bu durum kanımca, ulusal sınâî birikimimizi veya insanlarımızda var olan “sınâî bilincinin / sınâî kültür düzeyinin başka ülkelerce izlenmesini kolaylaştırdı. Özellikle savunma sınâisi ile ilgili yapılan tasarımların tüm detaylarının başka devletlerce izlenmesini kolaylaştırdığı kanısındayım. Günümüzde pek çok ülke savunma sınâisi ile ilgili patentlerini dış patent sistemlerine kayıt ettirmemeyi tercih etmektedirler.

⁷² www.tpe.org.tr. (23 Aralık 2005)

raporlarının hazırlanması hakkında bir protokol imzalanmıştır⁷³. Böylece sınâi mülkiyet alanımızdaki ulusal gelişim , başka bir devlet tarafından kontrol ve izlemeye açık hale getirilmiştir.

1.2.3. 1994 Yılından Günümüze Kadar Olan Gelişmeler :

1990'lı yıllar Türkiye için, dünya siyasi- ekonomisinin etkilerinin artık daha fazla hissedildiği ve dünya ticaret yarışına daha fazla entegre olduğu yıllardır. Bu yıllarda Türkiye -Avrupa Birliği , Gümrük Birliği Müzakereleri ile Dünya Ticaret Örgütünün Kuruluş Anlaşması görüşmelerini sürdürürken, gelecekte uluslararası ticaretin sınâi mülkiyet haklarına etkin ve uluslararası standartlarda korunması temeline dayandığı ve bu hakları etkin biçimde korumayan ülkelerin, güçlükler ve belki de çok yaptırımlara maruz kalacağı gerçeğini dikkate almış ve Türkiye'de etkin bir sınâi mülkiyet koruması için, gerekli tüm sistemi uluslararası anlaşmalarla uyumlu ve gelişmiş ülkelerinkine eşdeğer biçimde kurmayı hedeflemiştir⁷⁴. Türkiye bu hedeflerine ulaşmak için; **“Türk Patent Enstitüsünün 24 Haziran 1994 tarihinde 544 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname”** ile kurmuştur⁷⁵. Türk Patent Enstitüsünün kurulmasının hemen ardından başlatılan yoğun çalışmalar sonucunda Türkiye'de 24 Haziran 1994 tarihinden 07 Kasım 1995 tarihine kadar geçen kısa süre içinde⁷⁶ ;

- 2 Kanun,
- 6 Kanun Hükmünde Kararname (KHK),
- 2 Bakanlar Kurulu Kararı,
- 14 Yönetmenlik ve
- 2 Tebliğden Oluşan mevzuat yürürlüğe konulmuştur.

⁷³ www.tpe.org.tr. (23 Aralık 2005)

⁷⁴ Uğur G. Yalçiner, **Sınâi Mülkiyetin İlkeleri.**, s. 11.

⁷⁵ Resmi Gazete , Ankara. 1994. 544 sayılı kanun hükmünde kararname.

⁷⁶ Uğur Yalçiner, **Sınâi Mülkiyetin İlkeleri.**, s. 11.

o **Kanunlar:**

- o 7 Temmuz 1995 tarih ve 4115 sayılı “Türkiye’nin Patent İşbirliği Anlaşmasına” Katılımı Hakkındaki Kanun,
- o 7 Kasım 1995 tarihinde yürürlüğe giren 4128 sayılı Kanun

▪ **Kanun Hükmünde Kararnameler :**

- 24 Haziran 1994 tarihinde yürürlüğe giren 544 sayılı Türk Patent Enstitüsünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
- 27 Haziran 1995 tarihinde yürürlüğe giren 551 sayılı Patent Haklarının Korunması hakkında KHK,
- 27 Haziran 1995 tarihinde yürürlüğe giren 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması hakkında KHK,
- 27 Haziran 1995 tarihinde yürürlüğe giren 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması hakkında KHK,
- 27 Haziran 1995 tarihinde yürürlüğe giren 556 sayılı Markaların Korunması KHK,
- 22 Eylül 1995 tarihinde yürürlüğe giren 566 sayılı İlaçların Patent Haklarının Korunma Kapsamına Alınması üzerine KHK,

• **Bakanlar Kurulu Kararları :**

- 12 Temmuz 1995 tarih ve 95/7094 sayılı Türkiye’nin, Patentlerin Uluslararası Sınıflandırmasına İlişkin Strazbourg , Marka Tescilinde Eşyaların ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırmasına İlişkin NİS ve Markaların Figüratif Elemanlarının Sınıflandırılmasına İlişkin Viyana Anlaşmasına Katılımı Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararları alındı.
- 29 Temmuz 1994 tarih ve 94/5903 sayılı Türkiye’nin Paris Sözleşmesinin Stockholm metninin bir ile on ikinci maddelerine katılımı hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararları alındı.

Bu mevzuatlarla Türkiye'nin "Fikri ve Sınâi Hakları" Uluslararası yapıya uygun hale getirilmiştir.

Türk Patent Enstitüsü 1995 yılından sonra çalışmalarını sürdürmüş ve 05.08.1997 tarih ve 97/9731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye'nin ;

1. Markaların Uluslararası Tescili Hakkında Madrid Anlaşmasına İlişkin Protokol'e Katılma Kararı,
2. Mikro-organizmaların Uluslararası Saklanması İlişkin Budapeşte Anlaşmasına Katılma Kararı,
3. Endüstriyel Tasarımların, Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Locarno Anlaşmasına Katılma Kararı,

Anlaşmalara katılma kararı için Budapeşte Anlaşması ile Locarno Anlaşmasına 30 Kasım 1998 tarihi itibari ile taraf olmuştur. Madrid Protokolüne katılım ise 1 Ocak 1999 tarihinde gerçekleşmiştir⁷⁷. ***Böylece Türkiye Fikri ve Sınâi Mülkiyet Hakları uygulamalarında uluslararası sistemlerle adaptasyon sağlamıştır.*** Uluslararası alandaki adaptasyonun bir başka göstergesi de ; 1997 yılı eylül ayında toplanan WIPO Genel Kurulunda Türkiye, Paris Birliği Yürütme Komitesi üyeliğine seçilmiştir. Ayrıca TPE Başkanı iki yıllık süre ile Viyana Anlaşması II. Başkan Yardımcılığına seçilmiştir. 1998 yılı eylül ayında Cenevre'de toplanan Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Genel Kurulunda TPE Başkanı ayrıca, "Paris Birliği Yürütme Komitesinin I. Başkan Yardımcılığına" seçilmiştir⁷⁸.

TPE 1997 yılına kadar, patent başvurularının araştırma ve inceleme raporlarının hazırlanması işlemlerini Avusturya Patent Ofisi ile İş Birliği yaparak yürütmüştür. Bunun için iki ülke arasında, 11 Aralık 1995 tarihinde çalışma protokolü imzalanmıştır. 31 Aralık 1997 tarihinde bu protokol yürürlükten kaldırılmış ve TPE uygulamayı kendi üstüne almıştır⁷⁹.

⁷⁷ A. g. k. s. 12

⁷⁸ www.tpe.org.tr 'den TPE 'nin Tarihi (23 Aralık 2005)

⁷⁹ www.tpe.org.tr 'den TPE 'nin Tarihi (23 Aralık 2005)

TPE'nin çalışmaları uluslararası alanda başka lkelerle de anlaşmalarla devam etmiřtir⁸⁰;

- 18 Kasım 1998 tarihinde Danimarka Patent Ofisi ile İşbirliği Protokolü.
- 4 Aralık 1998 tarihinde Rusya Patent Ofisi ile İşbirliği Protokolü.
- 22 Aralık 1998 tarihinde İsveç Patent Ofisi ile İşbirliği Protokolü.
- 31 Aralık 1998 tarihinde Avrupa Patent Ofisi ile alışma Anlaşmasına imzalar atmıştır. Bu dönemlerin tarihi özelliğine bakıldığında, ülke sınai yapısının uluslararası piyasalar ile rekabet etmeye başladığı ve hız kazandığı dönemlerdir.

TPE bu anlamda başka ülkelere de yön verici çalışmalar yapmıştır ;

1. Gürcistan Patent Ofisi ile İşbirliği Anlaşması (13 Mart 1998)
2. Azerbaycan, Kırğızistan, Kazakistan, Tacikistan, Gürcistan ve Moğolistan Patent Ofisi ile İşbirliği Protokolü (12 Kasım 1998)

Türkiye ayrıca 1879 yılından beri patent koruması dışında tuttuğu, “ilaç üretim usulleri ve ürünlerinin” patent ile korunmasını, 04 Eylül 1995’de 566 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 01 Ocak 1999 tarihinden itibaren kabul etmeye başlamıştır. İlaçta patent korumasının kabulünden hemen sonra Türkiye’nin Avrupa Patent Sözleşmesine katılımı ile ilgili Kanun Tasarısı Bakanlar Kurulu tarafından 1999 yılı başlarında TBMM’ye gönderilmiştir ve 02 Mart 1999’da onaylanmış ve resmi gazetede yayınlanmıřtır⁸¹.

TPE ; TS-EN-ISO 9002 Kalite Standardına Uygunluk Belgesi çalışmalarını, 1998 yılında tamamlanmış ve 18 Eylül 1998 tarihinde bu belgeyi hak ederek, Slovenya Patent Ofisinden 3 ay sonra dünyada, ISO 9002 belgesine sahip, ikinci Patent Enstitüsü unvanını

⁸⁰ www.tpe.org.tr ‘den TPE ‘nin Tarihi. (23 Aralık 2005)

⁸¹ Uğur G. Yalner. **Türkiye’de Sınai Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi.** ,s.28.

kazanmıştır⁸². Türkiye'nin "Sınâi Mülkiyet" alanındaki uluslararası alandaki uyum çalışmaları devam etmiş ve 01 Kasım 2000 tarihinde "*Avrupa Patent Sözleşmesine (EPC)*" imzalanmıştır⁸³.

*Adalet Bakanlığı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 15.10.2003 tarih 436 sayılı kararı ile; "5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası ile Markalar, patent ve tasarım konularında 551, 554, 555 ve 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde belirtilen uyuşmazlıklar ve cezalar konusunda yetkili olarak görev yapmak üzere"*⁸⁴;

1. *Ankara'da Fikri ve Sınâi Haklar Mahkemesi ile Fikri ve Sınâi Haklar Ceza Mahkemesi Kuruldu**.
2. *İzmir'de Fikri ve Sınâi Haklar Ceza Mahkemesi Kuruldu**.
3. *İstanbul'da mevcut bulunan Fikri ve Sınâi Haklar Ceza Mahkemesi ise I. Fikri ve Sınâi Haklar Hukuk Mahkemesi olarak görevlendirilerek II. Fikri ve Sınâi Haklar Hukuk Mahkemesi kurulmuştur. Böylece bu alanda hukuki karmaşaların çözüm basamakları oluşturulmuştur.*

Bu tarihten sonra sağlanan diğer anlaşmalar sırası ile ⁸⁵;

- 19 Kasım 2003 tarih ve 5000 sayılı Kanun ile 24 Haziran 1994 tarih ve 544 sayılı Türk Patent Enstitüsünün Kuruluşu ile ilgili KHK'nin değiştirilmesi.
- 08 Nisan 2004 tarihinde "Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Saklanması Hakkındaki Lahey Anlaşmasına ve Marka Hukuku Anlaşmasına (TLT) katılım ile ilgili kanunların TBMM tarafından kabul edilmesi, (5117 ve 5118

⁸² A. g. k., s. 29

⁸³ www.tpe.org.tr 'den TPE'nin Tarihi. (10 Aralık 2005)

⁸⁴ Uğur G Yalçın, "Sınâi Mülkiyetin İlkeleri", s.14.

* Günümüzde Fikri ve Sınâi Haklardaki Uyuşmazlıkların Adli Çözüm Davaları, Tüm İllerde ki Adliyelerin "Fikri ve Sınâi Haklar Hukuk Mahkemelerinde" yapılabilmektedir.

⁸⁵ A. g. k., s.14.

sayılı kanunlar 14.04.2004 tarihli ve 25433 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.)

Türkiye’nin fikri ve sınâi haklar alanındaki çalışmalarının aşamaları aşağıdaki tabloda aşama aşama gösterilmektedir⁸⁶.

Tarih	Gelişmeler
1871	Alamet-i Farika Nizamnamesi.
1879	İhtira Beratı Kanunu.
1930	Sınâi Mülkiyetin Himayesine Mahsus Milletlerarası bir İttihat İhdas Edilmesine Dair Paris Sözleşmesine Katılım.
1930	Markaların Uluslararası Tescili hakkındaki Madrid Anlaşmasına Katılım.
1931	Sınâi Mülkiyet Gazetesinin Yayın Tarihinin Başlaması.
1955	Lahey ’de Kurulan Avrupa Beratlar Enstitüsüne Katılım.
1955	Markaların Uluslararası Tescili Hakkındaki Madrid Anlaşmasından Çekilme. (O dönemdeki Siyasi Partinin Tartışılan Kararlarından)
1965	551 Sayılı Markaların Tescili Hakkındaki Kanun.
1976	Türkiye’nin, Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) Kuruluş Sözleşmesine Katılımı.
1977	Lahey ’de ki Avrupa Beratlar Enstitüsünün Feshi
1994	Türk Patent Enstitüsünün (TPE) Kurulması.

⁸⁶ www.tpe.org.tr sitesinde, Yıllara Göre Faaliyetlerin Dökümleri. (02 Kasım 2005)

1995	• Dünya Ticaret Örgütünün (WIPO) ve Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS) Katılım. • Marka, Patent / Faydalı Model, Endüstriyel Tasarım ve Coğrafi İşaret Mevzuatının Yürürlüğe Girmesi. • İlaçlarda Patent Korumanına İlişkin 566 sayılı KHK 'nin Yürürlüğe Girmesi. • Cezalara İlişkin Kanunun Yürürlüğe Girmesi. • Yönetmelikler ve Diğer Alt Mevzuatın Yürürlüğe Girmesi. • Paris Sözleşmesinin Stockholm Metnine Katılım. • Patentlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Strasbourg Anlaşmasına Katılım. • Marka Tescilinde Eşyaların ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin, Nis Anlaşmasına Katılım. • Markaların Figüratif Elemanlarının Sınıflandırılmasına İlişkin Viyana Anlaşmasına Katılım.
1996	Patent İşbirliği Anlaşmasına (PCT) Katılım.
1998	• Mikro-organizmaların, Uluslararası Saklanması İlişkin Budapeşte Anlaşmasına Katılım. • Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Locarno Anlaşmasına Katılım.
1999	• İlaçlarda Patent Korumasının Başlaması. • Markaların Uluslararası Tescili Hakkındaki Madrid Anlaşmasına ilişkin , Madrid Protokolüne Katılım.
2000	Avrupa Patent Sözleşmesine (EPC) Katılım.
2001 ve 2002	Fikri ve Sınâî Haklar Hukuk ve Ceza Mahkemelerinin Kurulması.
2003	TPE'nin Kuruluşu ile İlgili 544 Sayılı KHK 'yi değiştiren 5000 Sayılı Kanunun Yürürlüğe Girişi.
2004	• Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Saklanması Hakkındaki Lahey Anlaşmasına Katılım ile İlgili Kanunun Yürürlüğe Girmesi. • Marka Hukuku Anlaşmasına (TLT) Katılım il İlgili Kanunun Yürürlüğe Girmesi.

(**Tablo 2** : Mayıs 2004 Tarihinde Türkiye'nin Taraf Olduğu Sınâî Mülkiyet Hakları Konusundaki Uluslararası Anlaşmaların Resmi Gazetede Yayımlanma Sıralanması ⁸⁷.)

⁸⁷ Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi Cilt 3 Ankara,2004. Sayı2, s.194

Anlaşmalar	İlk İmza Tarihi	Nisan 2004'e Üye Sayısı	Türkiye'nin Katılım Tarihi	Resmi Gazetede Yayın Tarihi ve No:
Sınâî Mülkiyetin Himayesine Mahsus Milletlerarası Bir İttihat İhdas Edilmesine Dair Paris Sözleşmesi	1883	167	16.05. 1976'da 13-30 Maddeler ve 01.02.1995'd e1-12. Maddeler	29.07.1994 tarih ve 94/5903 Sayılı Kararname ve 23.09.1994 tarihli Resmi Gazete
Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Kuruluş Sözleşmesi (WIPO)	14.6.1967	180	12.05.1976	15.08.1975 tarih ve 7/10540 Sayılı Kararname. 19.11.1975 tarih ve 15417 Sayılı Resmi Gazete
Markaların Uluslararası Tescili ile İlgili Madrid Anlaşmasına İlişkin Protokol	1989	64	01.01. 1999	05.08.1997 ve 97/9731 Sayılı Kararname. 22.08.1997 ve 23088 Sayılı RG
Markaların Tescilinde Eşyaların ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Nis Anlaşması	1957	72	30.11. 1996	12.07.1995 ve 95/7094 Sayılı Kararname 13.08.1995 ve 95/22373 Sayılı RG
Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Lokarno Anlaşması	1968	44	30.11.1998	05.08.1997 ve 97/9731 Sayılı Kararname 22.08.1997 ve 23088 Sayılı RG
Patent İşbirliği Anlaşması (PCT)	1970	123	01.01.1996	05.01.1996 ve 96/7776 Sayılı Kararname ve 08.02.1996 ve 22548 Sayılı RG
Patentlerin Uluslararası				12.07.1995 ve

Sınıflandırılması na İlişkin Strazburg Anlaşması	1971	54	01.10.1996	95/7094 Sayılı Kararname 13.08.1995 ve 95/22373 Sayılı RG
Markaların Figüratif Elemanlarının Sınıflandırılması na İlişkin Viyana Anlaşması	1973	19	01.01.1996	12.07.1995 ve 95/7094 Sayılı Kararname 13.08.1995 ve 95/22373 Sayılı RG
Mikroorganizmaların Uluslararası Saklanması İlişkin Budapeşte Anlaşması	1977	59	30.11.1998	05.08.1997 ve 97/9731 Sayılı Kararname 22.08.1997 ve 23088 Sayılı RG
Dünya Ticaret Örgütü, Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIP'S)	1994	146	01.01.1995	25.02.1995 Tarih ve 22213 Sayılı RG
Avrupa Patent Sözleşmesi (EPC)	1977	31	01.11.2000	4504 Sayılı Kanun, 29.01.2000 ve 23948 Sayılı RG
Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Saklanması Hakkındaki Lahey Anlaşması	1925	38	01.09.2003	5117 Sayılı Kanun, 14.04.2004 ve 25433 Sayılı RG
Marka Kanunlarının Harmonizasyonu Anlaşması (TLT)	1977	31	10.11.2003	5118 Sayılı Kanun, 14.04.2004 ve 25433 Sayılı RG

(**Tablo 3** : Mayıs 2004 Tarihinde Türkiye'nin Taraf Olduğu Sınâi Mülkiyet Hakları Konusundaki Uluslararası Anlaşmaların Resmi Gazetede Yayımlanma Sıralanması ⁸⁸.)

⁸⁸ Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi Cilt 3 Ankara,2004. Sayı 2, s.194

1.3. Tasarım Hakları Konusunda Genel Kabul Gören Kavramlar :

Bu bölümde, Fikri ve Sınâî Haklar alanında sıkça kullanılan bazı kavramlara anlaşılr ve herkesçe kabul görmüş tanımlamalar yapılacaktır. Böylece kavramlarla ilgili yanlış çağrışım, kullanım ve açıklamalara gerçeğini / doğrusunu gösterme amaçlanmaktadır. Kavramların literatür taraması yapılırken dikkat çekici husus ; Hukukçuların tanımları ile tasarım alanında uygulamaları yapanların tanımlamaların birbirleri ile pek örtüşmediğidir. Bu sorunu her iki kesimde tanımlamaları belirtilerek aşılmaya çalışılmıştır.

1.3.1. Sınâî Hak (Industry Right) : Bir ülkede belirli bir sanayileşme düzeyine erişmekle birlikte anlam kazanır. Her ülke istediği ölçekte sınâisini geliştirme hakkına sahiptir. Bazı faktörlerden dolayı ülkelerin bu istekleri engellenmekte ise de her ülke ve her insan / kişi bu hakka sahiptir. Sınâinin ekonomik büyümedeki önemi ve payı artıkça, sınâî haklarla ilgili milli düzenlemelerin bu hakları koruması için daha duyarlı olması gereği doğar. Bu düzenlemeler hem ülkede teknik, ekonomik ve sosyal ilerlemeye katkıda bulunur ve hem de uluslararası ilişkilerde devletler hukuku yaptırımlarının uygulanmasını sağlar⁸⁹.

17. yüzyıl sonunda (18.yüzyılın başı) ortaya çıkan “*Sınâî Hak*” kavramı, teknolojik gelişim ile birlikte önemini artırmıştır. Ülkeler sınâî* haklarını genişletmek ve korumak için çeşitli organizasyonlar

⁸⁹ A. Necip Ortan, **Avrupa Patent Sistemi**. Ankara Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları. 1991. Cilt I.,s. 9.

* Sanayi ve Sınâî – Endüstri kelimeleri aynı anlamı vermekle birlikte , Türk Dil Kurumunda 1983 basımlı “İmla Kullanımı Kitabında **Sınâî**, 2004 yılı basımında ise **Sanayi** “ olarak yazılmıştır. Bilimsel tezlerde ise daha çok **Sınâî** olarak geçmektedir.” Dolayısı ile bir seçim yapmak mecburiyetinde kaldığım için , objektif ölçülerde bilimsel bir eser vermenin kaygısı ile **Sınâî** kelimesini kullanmayı uygun buldum.

oluşturmakta ve siyasi güçlerini bu doğrultuda kullanmaktadırlar. ***Sınâî hakların teknolojik gelişme açısından önemini özellikle patentler, markalar, endüstriyel tasarımlar, buluşlar, faydalı modeller, kullanım hakkı, rüçhan hakkı, fikri mülkiyet, mali haklar, manevi haklar ve haksız rekabet alanlarında görülmektedir.*** Aslında bütün bunlar birey ve ülke için sanayileşme, gelişme yarışı sürecinin çerçevesini oluşturmaktadır. Örneğin ; 1983 yılında kurulan “Güngör Plastik San. A.Ş. tasarım ve patent haklarının değerini 1998 yılı dünya krizinde hissetmeye başladı. Kendine ait orijinal bir tasarım çalışması yapmadığı için hayali olan büyük firmalardan sürekli ve yüksek değerde sipariş alamadı. Enjeksiyon Plastik sektöründe fasoncu olarak anılmaya başlandı. Kendisinde sonra kurulan (1995) Set Plastik A.Ş., kuruluş aşamasından itibaren kendine ait AR-GE departmanı kurarak , kendi orijinal tasarımları ile çalışmaya başladı. Müşterilerine siparişlerini imal ederken, onlara kendi çözümleyici fikirlerini ve ürün/imalat tekliflerini de verdi. Kalite sertifikasyon çalışmaları yapıp, sektörü ile pek çok fuarlara katıldı. 2000 yılında itibaren Güngör Plastik Sanayi A.Ş. piyasadan sipariş almakta güçlük çekmeye başladı. Özellikle Çin baskısı ile daha da sektöründe sipariş almakta zorluk çekmeye başladı. Son çaba ve gayretle AR-GE ye, sertifikasyon çalışmalarına ve fuarlara katılmaya başladı. Fakat sektöründe ki imajı , şirket yönetiminin vizyon yetersizliğinden ve bilgi teknolojilerinin önemini geç kavradığından dolayı 2005 Temmuzunda iflasını ilan etmek zorunda kaldı. İşletme giderleri , gelir düzeyinin çok üzerinde oluşmaya başladı. Şubat 2006 da Set Plastik Sanayi A.Ş. , Güngör Plastik San. A.Ş.’ni 3 milyon ABD \$ karşılığı satın aldı. Bu gibi örnekleri daha da fazla çoğaltmak mümkün. Aynı durum ülkelerin gelişmişliği düzeyi, sınâî haklarını korunması ve teşvik edilmesi ile bağlantılıdır. Sanayileşmiş ülkelerin sınâî değerlerini korumak için yaptıkları uluslararası hukuk çalışmaları bu konuda en önemli gösterge olacaktır.

Sınâî Haklar hukukunun amacı; sınâî alandaki gelişim / oluşumları özendirmek ve sonuçlarını korumaktır. Toplum içinde gelişmelerin teşvik edilmesinin en önemli tekniği; buluşu, gelişimi veya tasarımı yapan kişinin maddi ve manevi ödüllendirilmesi ve toplumun da bunu aleni görmesidir. İşte bu süreç kişiyi (tasarımcıyı, buluşçuyu vb. gibi..) ve toplumu ileri taşır.

1.3.2. Tasarım (Design) : Tasarım, İngilizce’ de “*Design*” kelimesiyle ifade edilmektedir. Bu sözcük Latince kökenli olup, “*De* ve *Signare*” kelimelerinden meydana gelmiştir. *Signare* ; etmek, yapmak ve biçimlendirmek anlamına gelir. *Tasarımın* sözcük anlamı; bir şeyi zihinde biçimlendirmek, kurmak ve oluşumunu sağlamak anlamına gelir⁹⁰. Tasarımın bu basit sözlük anlamından başka birçok tanımı vardır. En geniş anlamı ile tasarım ; yaşam düzenlemelerine biçim ve düzen getiren bir faaliyettir⁹¹. İngilizce deki Design ve Latince de Signare kelimelerinin anlamları , tasarımın karşılığını vermektedir ve “*plan, proje, süreç, eskiz, model, motif, görsel kompozisyon ve stil*” anlamlarına gelmektedir⁹². Amaç anlamında “*dizayn / tasarım*” bir hedef ve süreç ifade eder. Çizim / grafik anlamında ise bir planın bir eskiz, desen ya da görsel kompozisyon yoluyla bitirilmesini belirtir.

Tasarımcılar bakımından tasarım kavramı, birçok aktiviteyi kapsayacak kadar geniş anlama sahiptir. Tasarım kavramı ile bir ürünün sadece görünüm özellikleri ifade edilmez. Bunun yanında ürünün yapısı, işlevi, dayanıklılığı, çalışma kolaylığı, güvenliği, ergonomisi ve çevreyle etkileşimi gibi birçok anlam ifade eder. Hatta geliştirilen tasarımda tüketici kültürü dikkate alınır. Sözgelimi suni bir şekilde bir toplumda yapılan tasarım bir başka toplumda kültürel sebeplerden kabul görmeyebilir⁹³. Tasarım ; AR-GE sürecindeki çalışmayı ifade eden bir süreçtir⁹⁴. Bu bağlamda tasarım, bir ürünün yada parçasının plan ve projesinden yola çıkarak o ürün ya da parçanın yapısının ve unsurlarının bir araya getirilmesi şeklinde tanımlanabilir. Tasarım, bir ürün yada ürün parçasının veya bunların plan ve projesinin düzenlemesi yanında bunların iç ve dış görünüm özelliklerini içine alan geniş bir kavramdır. Tasarım, insanın fikri çabasının neticesinde meydana gelmeli. Bu nedenle tabii varlıkların tasarımı korunmaz. Örneğin ; Ürgüp’teki peri bacaları, Erzurum’daki işlenmemiş oltu taşı doğal bir tasarım harikası olarak

⁹⁰ Büyük Larousse. C.18. İstanbul 1994 ., s.1173.

⁹¹ Aktaran : Sibel Kaçamak, **Tasarım Yönetimi**, İstanbul, Kapital Medya A.Ş. 2005., s.8.

⁹² A.g.k., s. 8.

⁹³ Av .Dr. Cahit Suluk.. **Tasarım Hukuku** ., s.35.

⁹⁴ A.g.k., s. 35.

değerlendirilirken, tasarımla korunmadan faydalanamaz. Fakat eğer bir tasarımcının bu nesleri işleyerek çeşitli yapılara dönüştürmesi durumunda **“Tasarımda Korunma Hakkı”** doğar.

1.3.3. Endüstriyel Tasarım (Industrial Design): Endüstriyel tasarım hakkında bilinmesi gereken unsur, bunun yeni ürün geliştirme veya var olan ürünü geliştirme olarak tanımlanan endüstriyel faaliyetlerin önemli bir parçası olduğudur. Özellikle kullanıcılarla doğrudan görsel ve/veya fiziksel ilişki gerektiren tüm ürün gruplarında (örneğin ; masa, çatal, matkap, otomobil, tencere, saat , kalem, musluk, kapı/dolap, bardak, gözlük, lamba, fırın, kürek, koltuk, oyuncak, soba, takı, tencere, tornavida, elektrik prizi , cep telefonu, kaynak makinesi, testere, ayakkabı, bisiklet vb. gibi...) endüstriyel tasarım, kullanıcı/ müşterilerin o ürünleri tercih edip satın alarak, güvenli, verimli ve rahat bir şekilde kullanmasını sağlayan uzmanlık alanıdır⁹⁵. Burada hemen belirtmek gerekir ki endüstriyel tasarım bir ürünün çiziminden, görüntüsünden veya estetiğinden ibaret değildir⁹⁶. Kullanıcının demografik özellikleri, ergonomik yapısı, cinsiyeti, bilgi / eğitim düzeyi, toplumdaki eğilimler*, statüler, günün modası vb. gibi... unsurlarda tasarım nesnelerinde dikkate alınması gereken özelliklerdir. Bu nedenle endüstriyel tasarım, ürün ile kullanıcı/ müşteri arasındaki her türlü algısal, fiziksel ve işlevsel yaratıcılık içeren bir endüstriyel faaliyet olarak tanımlanabilir⁹⁷.

Endüstriyel Tasarımın yaygın bir şekilde kabul gören bir diğer tanımı da ; **“Kullanıcı ve üreticinin karşılıklı yararını gözeterek, ürünlerin işlev, fayda ve görünümünü optimize edecek şekilde yeni ürün fikirleri yaratmaya ve geliştirmeye yönelik profesyonel bir etkinlik”** olarak yapılmaktadır⁹⁸. Son olarak

⁹⁵ İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK), **Endüstriyel Tasarım Klavuzu II**. Cem Ofset San. A. Ş. 2003., s.7.

⁹⁶ A.g.k. s. 7.

* Beğeniler , hisler , moda akımları, gelenekler, düşünceler vs. gibi...

⁹⁷ A.g.k., s. 7.

⁹⁸ A.g.k., s. 7.

belirtilmesi gereken önemli bir unsurda , dünya ekonomisinin oluşumlarına direnmek ve bu oluşumlardan pay kapabilmek için firmaların artık endüstriyel tasarımın önemine varmaları ve bu konuda firma içinde departmanlar kurmaları veya kendilerine bu konuda yardım edecek firmalarla anlaşmalar yapmasıdır. Günümüzde hiçbir firma sürekli aynı ürünleri üreterek ayakta kalamaz. Ürünlerinde teknik gelişme ve yeni ürünler oluşturma mecburiyeti vardır. İşte bu “**Endüstriyel Tasarımla**” olur.

Endüstriyel tasarımların korunması , eser sahibinin tescil başvurusu ile olur. Tescil için kriterler ; yenilik, ayırt edici olmak, markalarda ise ayırt edici özelliğine ek olarak çizimle görüntülenebilen, benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen kriterleri 556 sayılı markaların korunması hakkında KHK ile düzenlenmiştir.

1.3.4. Patent (The Patent): Patent kavramı üzerinde pek çok tanım yapılmıştır. Örneğin; ***İstanbul Sanayi Odasının yayınlarında Patent ; sanayi, alanında uygulanabilir bir buluşun sahibine bir kamu kurumu tarafından verilen ve bu buluşun belirli bir süre kendisinin izni olmaksızın başkalarınca kullanılmasını engelleme hakkı tanıyan bir belgedir. Bu belge hak sahibine belirli bir süre için buluşun başkalarınca üretilmesi, kullanılması, satışı ve ithalini engelleme hakkı sağlar⁹⁹.***” Türkiye’de buluşların korunması, Patent yada Faydalı Model Belgesi olmak üzere , iki ayrı belgelendirme sistemi ile sağlanmaktadır¹⁰⁰. Hukukçuların yaptığı tanımda ise ; sınâî alanına giren yeni buluşlara verilen ve buluşu belirli bir süre koruyan belgedir¹⁰¹. Bu anlamda patent, buluşu ortaya çıkarana çalışmasından dolayı verilen maddi ve manevi haktır.

⁹⁹ İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK) , **Fikri Haklar Klavuzu 5**, Ankara Patent Bürosu, Cem Ofset San.A.Ş. 2003., s. 32- 33.

¹⁰⁰ A.g. k., s. 33.

¹⁰¹ M. Kaan Dericioğlu. **Patent Sistemi** . Ankara Patent Ofisi. Nil Ofset. 1993., s. 17.

Patenti çıkarana verilen kullanma ve söz hakkı süresinde üç amaç vardır ;

Birinci amaç; daha önce de belirtildiği gibi patent sahibine maddi ve manevi kazançlar sağlayarak çalışmalarının değer bulmasını sağlamak. (imal etme ve satma hakkı).

İkinci amaç ; Patent sahibine verilen koruma süresi sonunda , ürünün özelliklerinin insanlarında öğrenmesini sağlayarak topluma teknik bilgi kaynağı sunmak.

Üçüncü amaç ; kullanıcıları, lisansız benzer (taklit) kullanımlarında oluşabilecek çeşitli kazalardan korunmasını sağlamaktır¹⁰². Patent verilerek korunabilmesi için buluşların yeni, tekniğin bilinen durumunu aşan ve sanayiye uygulanabilir olması lazımdır¹⁰³. Türkiye’de Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin altıncı maddesi gereğince ; keşifler, bilimsel teoriler, matematik metotları, zihni , ticari ve oyun faaliyetlerine ilişkin plan, usul ve kurallar, edebiyat ve sanat eserleri, bilim eserleri, estetik niteliği olan yaratmalar, bilgisayar yazılımları, bilginin derlenmesi, düzenlenmesi, sunulması ve iletilmesi ile ilgili teknik yönü bulunmayan usuller, insan veya hayvan vücuduna uygulanacak ameliyat ve tedavi yöntemlerine, vücut üzerinde uygulanan teşhis yöntemleri, bitki ve hayvan türleri ile bunların üretilmeleri için olan biyolojik işlemler, konusu kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı olan buluşlar patent verilerek korunmaz¹⁰⁴. Yine bu kanuna göre; faydalı model belgesi ile sağlanan koruma, usuller ve bu usuller sonucunda elde edilen ürünler ve kimyasal maddelere uygulanmamaktadır. (551 KHK. Madde 155)

Bir buluşun patent sayılabilmesi için gerekli koşullar şunlardır ;

- **Yeni Olması :** Daha önce hiç yayınlanmamış ya da kamunun bilgisi dahilinde kullanılmamış olması.

¹⁰² C.Juma. **The Gene Hunters, Biotechnology and The Scramble For Seeds.** Princeton University Pres. 1989., s. 149.

¹⁰³ 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK . Resmi Gazete. 27 Haziran 1995. s.22326.,s.1.

¹⁰⁴ 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK . Resmi Gazete. 27 Haziran 1995. s.22326.,s.3.

- **Sanayiye Uygulanabilir Olması** : Endüstriyel olarak üretilebilir ya da kullanılabilir olmalı.
- **Tekniğin Bilinen Durumunu Aşması** : İlgili alanda çalışan herhangi bir uzmanın aklına gelebilecek bir buluş yapısında olmaması.

Patentlerin hukuki sınıflandırmalarında ; İncelemesiz Patent Hakkı (Sistemi) ve İncelemeli Patent Hakkı (Sistemi) olmak üzere iki ayrı gruptandırma vardır¹⁰⁵.

1.3.4.1. İncelemesiz Patent Sistemi : Bu patent sisteminde, patent almak için yapılan başvuru, önce şartlar (tasarım şekli ve ölçek) yönünden incelenir. Şekil şartlarına uygun olan başvurulara ait tarifname, resimler ve istemler ile düzenlenen araştırma raporu hazırlanır. Raporun hazırlanması aşamasına kadar incelemeli ve incelemesiz sistemler arasında bir fark yoktur. Başvuru sahibi raporunu hazırladıktan sonra hangi sistemi seçeceği konusunda bir tercih yapar¹⁰⁶. Türk Patent Enstitüsüne yapılan başvuru ve raporla ilgili olarak, araştırma raporunun yayın tarihinden itibaren 6 ay içinde bildirecekleri görüşler, başvuru sahibine iletilir. Belirlenen süre (6 ay) dolduktan sonra, üçüncü kişilerin (başvuru sahibi ve belirlenen sürede görüşlerini bildiren Türk Patent Ofisi Bilir Kişileri, dışındaki kişiler) görüşleri dikkate alınmadan, **“İncelemesiz Patent İçin 7 Yıl Patent Hakkı”** verilir. Bu sistemde patent verilebilirlik şartları açısından esas inceleme yapılmaz. Araştırma Raporu ile, inceleme yapılmasını sağlayacak referans patentler ve diğer açıklanmış bilgiler saptanır¹⁰⁷.

¹⁰⁵ TÜSİAD Fikri Hakları Komisyonu. **Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Gündemdeki Konular. İş Dünyası İçin Yol Haritası 2004.** TÜSİAD, Sayı 2004/12-385 ,s.14.

¹⁰⁶ İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK) , **Fikri Haklar Klavuzu 5, Ankara Patent Bürosu,** Cem Ofset San.A.Ş. 2003., s. 33.

¹⁰⁷ A.g.k., s. 33.

Sanayi kuruluşları ve özellikler Tekstil Sanayicileri , tescilsiz korumanın bir ihtiyaç olduğunu her fırsatta dile getirmektedirler. Bu ihtiyaçlarının nedenlerini de şöyle açıklamaktadırlar ¹⁰⁸;

1. Tekstil sektöründe tasarım maliyetleri, ürün çeşitliği nedeni ile fazladır. Bu ise firmalara, ayrıca her kreasyon döneminde aşırı oranda tasarım maliyetine sebep olmaktadır.
2. Moda anlayışının tekstilde her mevsimsel olması sebebiyle, sektör de tescil işlemleri , fazla olduğu için TPE' nin vereceği lisanslar yavaş olmaktadır.
3. Tasarım sahiplerinin çalıştıkları firmaların, iş yoğunlukları sebebiyle duyarsızlıklarının neden olduğu kaos ortamı ve gereksiz yere mahkemelere başvurular ve bunların getirdiği plansız sürpriz harcamalar.

Bu nedenlerden dolayı tekstil sektörünün her aşamasında modanın oluşturduğu hızlı hareket etme mecburiyetinden dolayı, tescilsiz korumaya ihtiyaç vardır. Fakat bu TPE'nin hızlı hareketi ile anlamlı ve faydalı olacaktır ¹⁰⁹. İncelemesiz patent sisteminin gerekliliği ve tescil verilme süresinin uzun olmasının zararlarını, günümüzde tekstil sanayisi haricinde, mobilya , mücevherat, cam, takı ve yatçılık sektörleri de yaşamaktadır. Belirtilen bu sektörlerde en büyük sorun taklittir. Taklidin mutlaka önüne geçmek gerekir ¹¹⁰.

¹⁰⁸ TÜTEV (Türk Tekstil Sanayicileri Vakfı).Çin Baskısında, **Türk Tekstil Sanayisinin Bugünü ve Geleceği Semineri**” Antalya. 2005.,s. 4.

¹⁰⁹ TÜTEV (Türk Tekstil Sanayicileri Vakfı).Çin Baskısında, **Türk Tekstil Sanayisinin Bugünü ve Geleceği Semineri.**, s. 4.

¹¹⁰ TÜTEV (Türk Tekstil Sanayicileri Vakfı).Çin Baskısında, **Türk Tekstil Sanayisinin Bugünü ve Geleceği Semineri.**,s.6.

1.3.4.2. İncelemeli Patent Sistemi : Bu sistemde , araştırma raporunun yayınlanmasından sonra ve altı ay içinde üçüncü kişiler*, patent verilebilirlik şartları açısından itiraz edilebilir. Başvuru sahibinin incelenerek patent verilmesini tercih etmesinden veya bir üçüncü kişinin inceleme yapılmasını talep etmesinden sonra, esas inceleme yapılır. Yapılan incelemenin olumlu olması halinde patent 20 yıl süre için verilebilir. Bu süre patent başvurusu yapan kişinin isteğine göre daha düşük süre de olabilir¹¹¹. Eğer patent süresinde, 20 yıldan fazla süre veya ek süre talep edecekse, diğer hukuki maddelere (vitrine koyma - faydalı model) göre karar verilir.

Başvurunun olumlu rapor alabilmesi için , sunulan patentte bulunması gereken özellikler ise şunlardır¹¹²;

- Patent raporundan alıntı veya çalıntı unsurlar bulunmamalıdır.
- Patent verilecek buluşun yeni veya tekniğin bilinen durumunu aşan ve sanayiye istendiğinde uygulanabilir özellikleri olmalı.
- İnsan sağlığı, ahlakı ve kişilik haklarını zedeleyici unsurlar bulundurmamalıdır.
- Patentın görsel anlatım çizimleri net ve anlaşılır olmalıdır.
- Kullanılacak malzemenin niteliği ve özelliği iyi tarif edilmelidir.
- TPE'nün belirlediği ölçeklerde/ normlarda çizimleri sunmak.
- Teknik ve estik yapısı eksiksiz anlatılmalıdır.
- Patentın eğer teknik detayı fazla ise ve tasarımcısı bakımından bütün bunlar da önemli ise, her bir parça ayrı ayrı çizilip incelendikten sonra , patent başvurusuna eklenebilir.
- Tasarımda kimya bilimi detaylı ise, laboratuvar sonuçların da eklenmelidir. Tasarımcının sunduğu kimyasal raporlar ile , TPE'nin raporlarının aynı değerler de olması, ön güven açısından önemlidir.

* Patent Sahibi ve Türk Patent Ofisi Yetkili Bilir Kişileri Dışında kiler.

¹¹¹ İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK) , **Fikri Haklar Klavuzu 5, Ankara Patent Bürosu**, Cem Ofset San.A.Ş. 2003., s.33.

¹¹² www.tpe.org.tr .(14 Ocak 2006)

Bu aşamada hemen belirtmekte fayda var ; başvuruları, uluslararası anlaşmalardan doğan mecburiyetlerden dolayı, TPE'nin ve Hukuk Barolarının yaptığı anlaşma ile yetkili patent ofisleri, başvuru sahibi adına yapabilmektedir. Başvurular yetkili patent ofislerince yapılabilirdi gibi , TPE 'nin başvuru bürolarına şahsi de yapılabilir.

1.3.4.2.1. Patent Başvurusu İçin Gereken Belgeler : Türk Patent Ofisine yapılacak patent başvurusu için gereken belgeler şunlardır¹¹³ ;

- Başvuru sahibinin kimliğini de içeren başvuru dilekçesi.
- Buluşu açıklayan tarifname (3 Nüsha).
- Tasarımın tüm belirgin özelliklerini yansıtan ve yayın yoluyla çoğaltmaya elverişli resim, çizim, grafik, fotoğrafa veya benzeri bir şekilde hazırlanmış **10 adet 8x8 ebadında görsel anlatım** (üç boyutlu tasarımlarda, tasarımın daha iyi anlaşılabilmesi için en az önden, yandan ve üstten görünümünün verilmesi gerekir)¹¹⁴.
- Patent koruması istenilen buluşun unsur veya unsurlarını kapsayan istem veya istemler (3 Nüsha). Yani buluşun uygulanacağı ve uygulanabileceği alanların açıklaması ve görsel anlatımı¹¹⁵.
- Tarifnamede, istem veya istemler de yapılan resimler (3 Nüsha).
- Buluşu 50 veya 100 kelime arasında anlatan özet (3 Nüsha).
- Başvuru ücretlerini alındı gösteren belgenin aslı.
- Vekili var ise vekaletname (Patent Başvurusunu Yapan Paten Ofisleri).
- Başvuru sahibi tüzel kişi ise, noter tasdikli imza sirküleri.

¹¹³ www.tpe.org.tr/basvuru.htm (25 Şubat 2006)

¹¹⁴ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.360.

¹¹⁵ A.g.k., s.360.

1.3.5. Marka (Mark, Trade Mark) : *Bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini başka bir teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla kişi adları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaretleri içerir*¹¹⁶. Bu hukuki tanımlamanın haricinde DPT * 'nin yaptığı tanımlamada ise ; herhangi bir ürünü benzer ürünlerden ayırt etmek üzere yada ambalajı üzerinde kullanılan işaretlere **“Ticaret Markası”**, bankacılık, sigortacılık gibi belirli hizmetlerin sunulması amacıyla kullanılan markalara da **“Hizmet Markası”** denilmektedir¹¹⁷. Ticaret Markaları ile Hizmet Markalarını daha iyi anlaşılması için örnekle anlatmak gerekir ise ; buzdolabı, sabun, dolma kalem, otomobil, gazete, bilgisayar gibi çeşitli sanayi ürünlerinin ve ambalajlarının üzerinde kullanılan tanıtıcı işaretler **“Ticaret Markası”** dır¹¹⁸.

Hiç şüphe yok ki markalar, ticari anlamda önemli faktörlerdendir. Firmaların kurum kimliklerini ve ürün kimliklerinde gözardı edilemez değerleri vardır. Bir markanın en önemli fonksiyonu, alıcının benzer ürünler arasından bir seçim yapabilmesine imkan tanımasıdır. Bu nedenle marka, aynı ürün tipini üreten rakip üreticiler arasından ayırt edilmesini sağlar. **Türk Hukukunda ise markalarla ilgili düzenleme 556 sayılı KHK ‘de “Markaların Korunması Hakkında” 27 Haziran 1995 yılında yayınlanmış ve 22326 sayılı Resmi Gazete de ilan edilmiştir.** Genel olarak markalar, Türk Ticaret Kanunu **“Haksız Rekabet Kanunlarına Hükümlerine göre”** , herhangi bir kayıt gerekmeden korunur. Marka tescili zorunlu değildir¹¹⁹. Fakat haksız rekabetten

¹¹⁶ 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK. **“Resmi Gazete”** . 27 Haziran 1995. Sayı. 22326 ,s.87.

* DPT : Devlet Planlama Teşkilatı.

¹¹⁷ M. Kaan Dericioğlu. **Kavram Olarak Sınâî Haklar ve Korumanın Önemi Paneli.** Ankara , DPT, 1994., s.40.

¹¹⁸ İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK) , **Fikri Haklar Klavuzu 5, Ankara Patent Bürosu.,** s.60.

¹¹⁹ İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK) , **Fikri Haklar Klavuzu 5, Ankara Patent Bürosu.,** s.60.

korunmak ve yukarda belirtilen faydalardan dolayı marka kaydı yaptırmak faydalıdır.

1.3.6. Faydalı Model (Useful Model) : Yeni ve sınâi uygulaması mümkün tüm buluşlar, genel şartları mevcut olmak şartıyla **“Faydalı Model”** kapsamındadır. Küçük buluş yada küçük patent olarak da nitelenen faydalı model, patentle birbirine benzemekle birlikte farklı olan yönleri uygulamada büyük önem taşır. ***Türk Hukuk Sisteminde, patentlerden farklı olarak faydalı model korumasından yararlanacak buluşlarda, buluş basamağını aşması aranmamaktadır. Bu bağlamda yenilik tanımı yapılırken patenden farklı olarak , tekniğin bilinen durumu ölçü alınmıştır. Bazı buluşlar buluş basamağını aşmadığı için patent korumasından mahrum kalırlar. Bu durumda buluş basamağını aşamayan ama yeni ve sanayiye uygulanabilen buluşlar, faydalı model olarak koruma altına alınabilirler***¹²⁰. İşte bu özellikleri, küçük ve orta ölçekteki işletmelerin mütevazı sayılan küçük buluşları (bunlara işçilerin buluşları da dahil edilebilir) faydalı model ile korunmaktadır¹²¹. Özellikle inceleme sistemindeki farklı düzenleme nedeniyle patent verilmesine oranla, faydalı model belgesinin verilmesi hem zaman hem de masraf açısından daha elverişlidir. ***Faydalı model ile tanınan koruma, incelemesiz korumadır. Yani faydalı model için yapılan başvuru şekli şartlara uygun yapılır ve aşıkâr bir aykırılığı içermezse, koruma yapılacak tescille hemen başlar. Yeni Türk Patent Mevzuatında; faydalı model koruması, tecavüz fiillerine karşı patent korumasına oranla daha çabuk ve seri bir işlem görecektir. Yine aynı mevzuat gereğince faydalı model belgesi isteme hakkı buluş yapana veya onun haleflerine ait olup, başkalarına devride mümkündür. Ülkemizde faydalı model koruması, patent kavramı ile aynı yasal düzenleme***

¹²⁰ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.** , s.137.

¹²¹ A. Necip Ortan. **Genel Olarak Patent Sistemi, Faydalı Model Belgeleri, İşçi Buluşları Hukuku** . Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara. 1994., s. 32.

içinde ele alınmış ve 551 sayılı Patent Haklarının Korunması KHK ile mevzuatımıza girmiştir¹²².

Tasarım kavramlarına yabancı veya yeni başlayanlar için bütün yukarda yazılanlara bakıldığında, hukukun çeşitlenmesinden doğan bir karmaşayı gidermek için örneklemek gerekir ise ; *“Bir ürünün nasıl görüldüğü Tasarım ile, nasıl çalıştığı Faydalı Model ile, daha fazla teknik ise Patent ile koruma kapsamı alanındadır . Ayrıca bir ürünün görünümüne (tasarımına) katkısı olan özellikler fonksiyonel olup olmadığına bakılmaksızın korunur. Eğer bu özellikler aynı zamanda patentin koruma şartlarını da taşıyor ise ayrıca patent mevzuatına göre de korunacaktır (kümülatif koruma). Sözgelimi, bir otomobilin görünümü tasarım mevzuatıyla korunur. Bu görünüm (tasarım) özellikleri, aynı zamanda airo dinamik yapıya yada güvenliye katkı sağlayacak şekilde fonksiyonellik de içeriyor ise, bu özellikler ayrıca patent mevzuatının korumasından da yararlanacaktır.¹²³”*

1.3.7. Fikri Mülkiyet (Opinion Possession) : *Herhangi sınâî kolunda (hizmet veya üretim) ortaya konan uygulama öncesi /uygulaması düşünülen, akla gelen ilk yazılı ve görsel anlatımlı döküm¹²⁴. Fikri ilk ortaya koyan kişi / kişilerin bundan doğan katma değeri hak etmesi gerektiği üzerine gelişen bir haktır¹²⁵ . Bir biçim kazandırılarak ifade edilmiş fikirler “Fikir Ürünleri” olarak adlandırılır. Korunabilir fikir ürünleri, biçimlenme şekillerine göre “eserler, buluşlar, endüstriyel tasarımlar, entegre devre topografyaları, markalar, coğrafi işaretler, ticaret ünvanları, işletme adları, internet alan adları gibi isimler” fikri mülkiyet kapsamı*

¹²² “551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK”, Resmi Gazete. 27 Haziran 1995, sayı:22326 . s.38.

¹²³ Av .Dr. Cahit Suluk. *Tasarım Hukuku.*, s.44.

¹²⁴ www.uspto.gov (United States Patent and Trademark Office.) (22 Şubat 2006.)

¹²⁵ İ.Arslan Yılmaz. *Endüstriyel Tasarım Haklarının Kullanılması Haksız Rekabet ve Rekabet Hukuku İlişkileri*, FMR , 2001.,s.43.

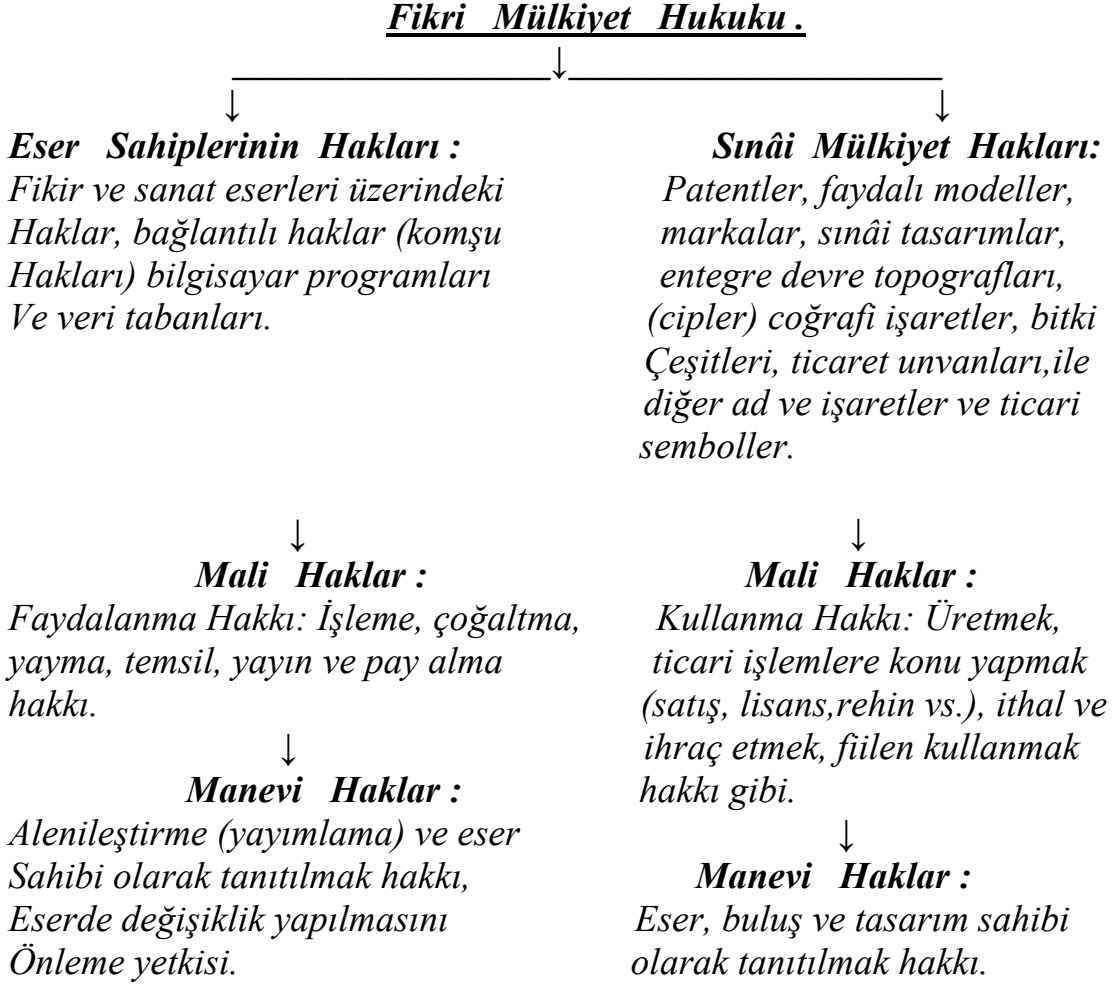
*alanındadırlar. Bilgisayar yazılımları eserler kapsamında değerlendirilmektedir*¹²⁶. Dünya sınıâileşme sürecinde ki bütün sınıâi haklar, fikri hakların oluşumu veya ortaya çıkması ile başlamıştır. Sınıâileşme döneminde fikri mülkiyet hakları, fikri mülkiyet hukuku çerçevesinde ulusal mevzuatlarla ele alınmaktaydı. Günümüzde bu haklar, küreselleşen ticaret ve pazarda bu düzenlemelerin yetersizliğinden hareketle dünya ticaretine bağlı olarak ele alınmaktadır. 20. yüzyılın ortalarından itibaren teknolojinin gelişmesi, dünya ticaretinin enformasyon teknolojisi ile giderek artması, ticaret hukukunun uluslararası nitelik kazanmasına neden olmuştur. Bu durum 1980'lerden sonra uluslararası ticaretin büyümesine paralel olarak hem hukukun , hem de sanayinin ulusallık niteliğini kaybetmesine yol açmıştır¹²⁷. *Fikri mülkiyet haklarına verilen önem, ulusal ekonomiye de yansımaktadır. Ülkelerin ve firmaların, ürün ve hizmetlerinin yanında artık fikri hakları da bir sermaye olarak kabul edilmektedir. Dünya ticaret hacminin büyümesine bağlı olarak fikri mülkiyetin korumasını kabul eden ülkeler, bu korumayı sağlamayan ülkeler yüzünden önemli mali kayıplara uğramaktadır*¹²⁸. *Ulusal ekonomileri zarar görmektedir. Bütün bu nedenlerden dolayı fikri mülkiyet haklarına koruma sağlayan gelişmiş ülkeler, geliştirmekte olan ülkelere bu haklara koruma sağlaması için önemli baskılar yapmaktadır.* Bazı ülkeler bu baskıyı görmezden gelirken, bazı ülkeler de hukuki korumayı kabul ederken uygulamasında gevşek davranmaktadırlar. Özellikle Uzakdoğu ülkelerinden Taiwan, Tailand, Nepal ve Çin bu iki duruma örnek verilecek ülkelerdir. Bu ise ayrı bir araştırma konusudur.

¹²⁶ İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK) , **Fikri Haklar Klavuzu 5.**, s.12.

¹²⁷ www.keyder.org.tr/wto (Şubat 2006)

¹²⁸ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**,s.30.

Fikri mülkiyet hukukunun kapsam ve uygulama alanını özetlersek ¹²⁹;

Fikri mülkiyet hukukunun amacı ; her şeyden önce özel menfaatlerin korunması, yani hak sahiplerinin maddi ve manevi haklarının yasal güvenceye alınmasıdır. Bu koruma ile bu alanda yatırımlar garanti altına alınırken, diğer yandan yenilikler de (innivation) teşvik edilmekte ve teknolojinin transferi ve yayılmasına

¹²⁹ Yrd. Doç. Dr. Hamdi Pınar .Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye. İstanbul. İTO Yayınları. 2004., s.14.

yardımcı olunmaktadır. Bu amaçla fikri mülkiyet , hak sahibine tekeli ve mutlak hak tanır¹³⁰.

1.3.8. Rüçhan Hakkı (Öncelik Hakkı-Priority Right) :

Buluşu, patenti gerçekleştiren kişinin ilk kullanıcı, ilk faydalanıcı ve üzerinde maddi –manevi hakkı olan¹³¹. Bu hak ulusal ve uluslararası alanda ilk gerçekleştiren anlaşmalar gereği koruma altına alınması mümkündür.

Fikir ürünü üretenler ile üretmeyenler arasında bir denge kurulması ve üretenlerin özendirilmesi, fikir ürününün korumak yoluyla olur. Oluşturulan veya geliştirilen her fikir / her ürün unutulmamalıdır ki dünya ticaretinde katma değerlere ve insan yaşamını kolaylaştırıcı etkilere sebep olmaktadır. Bu katma değerler kişi, kurum ve ülkelere önemli maddi ve manevi katkılar sağlamaktadır. Dolayısı ile koruma altına alınması önemlidir.

Rüçhan hakkını koruma geliştiricinin isteği üzerine iki şekilde gerçekleştirilebilir¹³² ;

- Her devlet fikri mülkiyet haklarını, maddi ve şekli koşullarını yerine getirmek kaydıyla, sadece ülkesinin sınırları içinde korur.
- Her devlet sadece kendi ülkesinde vuku bulan ihtilallerde, tecavüze uğrayan ve kendi kanunlarına göre hak sahibi olan kişinin, kendi ülkesindeki hukuk yollarını korumasına imkan sağlar.

Her iki durumda da koruma, geliştiricinin hakkını koruma veya geliştiriciye öncelik tanımak üzerine yapılmıştır. Bunun için fikri ortaya atan ilk kişi/kişilerin başvuruda bulunması esastır.

¹³⁰ A. g. k. , s.15.

¹³¹ Hayat Ansiklopedisi. İstanbul. Anka Yayın. Cilt. 8.1999. , s.572.

¹³² Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku** , s.187.

Hak sahibi /sahipleri bu zorunluluğu yerine getirmek için hangi ülke(ler)de söz konusu hakkını (uluslararası anlaşmalarda sağlanan kolaylıklardan da faydalanarak) tescil ettirmektedir. Bir ülkede tescil başvurusu yapılan hakkın, başka ülkede de başvurusunun yapılması doğal olarak zaman almaktadır. *Paris ve Trips anlaşmalarında bu gecikme durumu dikkate alınarak , bir ülkede ilk başvuruyu yapan kişi/ kişilerin başka ülkelerde de başvuru bulunma hususunda bir öncelik (rüçhan) hakkı tanınmıştır. Ancak her iki başvurunun da değişmeden aynı olma şartı vardır. Buluş ve tasarımlar bakımından yeniliğin olup olmadığı, başvuru veya rüçhan tarihinden itibaren 12 ay önceki duruma bakılarak (Pat.KHK M.8; End.Tas.KHK.M.8) karar verilir.* Başvuruyu yapan kişinin sunacağı rapora, karşı olumlu veya olumsuz bir rapor cevap verilir. Fakat bu cevap süresinde (grace period olarak adlandırılan süre) , kanun koyucu hak sahibine, buluşunun ve tasarımının pazarda başarısını deneme fırsat vermiştir¹³³.

Rüçhan hakkı sahibi gerçek ya da tüzel kişiler şunlardır¹³⁴;

1. Paris sözleşmesine dahil bir ülkenin vatandaşı olanlar,
2. Vatandaşı olmasa bile, bu ülkelerin birinde ikamet edenler ,
3. Bu ülkelerin birinde işler durumunda bir ticari müessesesi bulunanlar.

Paris sözleşmesine göre iki tür rüçhan hakkı uygulaması vardır¹³⁵ ;

1. Yabancı Ülkelerden Başvurudan Doğan Rüçhan veya Birlik Rüçhanı,
2. Sergi ve Tanıtım Rüçhanı.

Bir buluşun, markanın veya tasarımın aynısı (veya küçük farklılık nedeniyle aynı sayılan) bunlardan bağımsız olarak başkası tarafından geliştirilebilir. Bu duruma uygulamada az rastlanır.

¹³³ A.g.k., s.193.

¹³⁴ Yrd. Doç. Dr. Hamdi Pınar .Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye., s. 19.

¹³⁵ A.g.k., s. 19.

Uygulama da böyle durumlara az rastlansa da kanun koyucu bu durumu dikkate alarak ilk başvuru sahibine öncelik (rûçhan) hakkı tanımıştır.

1.3.9. Sınâî Mülkiyet (Industry Right) : *Ürünü, tasarımı veya hizmeti ilk ortaya koyan kişinin istediği takdirde, bunun üretimini yapması, üretimine izin vermesi veya belirli bir ödeme karşılığı devir edebilme hakkı*¹³⁶. *Sınâî Mülkiyetin oluşabilmesi için, tasarımcının veya fıkri ilk ortaya atan kişinin hukuki başvuruda bulunması gerekir. Mülkiyet, başvuruyu ilk yapana verilir.* Yukarıda da belirtildiği gibi koruma belirli bir bölge, ülke olabildiği gibi uluslararası alanda da olabilir. Türkiye uluslararası kanunlardan doğan (Paris ve TRIPS Anlaşmaları) yükümlülüklerini kişiye/ kişilere veya kuruluşlara hak esaslı uygulamak yükümlülüğündedir. *Sınâî haklar hukukunun amacı; sınâî teknolojik alandaki gelişimleri özendirmek, sonuçlarını korumak ve gelişme yapan(lar) ın oluşan katma değerlerden pay almasını sağlamaktır.*

17. yüzyılın sonunda ortaya çıkan sınâî hak kavramı, teknolojinin gelişimi ile birlikte önemi artmıştır. Sınâî Hakların, teknolojik gelişme açısından önemi özellikle patentler, faydalı modeller, sınâî resim ve modellerde görmek mümkündür. Sınâî hak kavramı, bir ülkede belirli bir sanayileşme düzeyine erişmekle birlikte anlam kazanır. Sanayinin ekonomik yaşamda ve toplumdaki yaşam niteliğindeki yaptığı artma, sınâî hakların savunulmasını da gerekli kılar. *Dolayısı ile ülkede teknik, ekonomik ve sosyal gelişmeleri de tetikler.*

¹³⁶ Hayat Ansiklopedisi. İstanbul. Anka Yayın. Cilt.9., s.841.

1.3.10. Manevi Haklar (Moral Rights): *Tasarımı veya yeniliği ortaya koyan kişi / kişilerin ürün veya fikirleri üzerinde her türlü yetkiye sahip olması. Yalnız gerçek hak sahibi tarafından kullanılabilen hak türü manevi hak olarak adlandırılır*¹³⁷. Ürünü veya hizmeti ilk ortaya koyan kişi / kişilerin bundan ilk yararlanması gereken olması durumudur. Özellikle mali hakların kullanımı, manevi hakların kullanımını zorunlu bir hak olan kamuya sunmayı gerekir¹³⁸.

*Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Manevi Haklar*¹³⁹;

- *Topluma Sunma Hakkı.*
- *Adının Belirtilmesi Hakkı.*
- *Eserden Değişiklik Yapılmasını Yasaklama Hakkı.*
- *Eser Sahibinin Zilliyed ve Malike Karşı Hakları (Eser sahibi ile eseri elinde bulunduran arasındaki ilişki) olarak tanımlanmaktadır.*

Manevi haklar devredilemez¹⁴⁰. Ancak bu hakların mirasçılar tarafından kullanılabilmelerine imkan tanınmıştır (FSEK* m.19). Bu haklardan feragat etmek de mümkün değildir. Uluslararası Fikri Haklar Kanunlarının genel kanaati ; eser sahibinin manevi hakları, kişilik haklarına benzer addedilmektedir. ***Kişilik hakları, bir eserin varlığına bağlı olmadan mevcutken, eser sahibinin manevi hakkı bir eserin varlığına bağlıdır***¹⁴¹. Yine manevi hakkın (kendisinin hayatta olmadığı durumda) kullanımının devri ve eser sahibinin ölümünden sonra başkaları tarafından kullanımı mümkünken, kişilik haklarında bu mümkün değildir. ***Kişi ölse de, kişilik hakları devredilemezken, maddi ve manevi hakları veraset ile devir edilebilmektedir.***

¹³⁷ İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK) , **Fikri Haklar Klavuzu 5, Ankara Patent Bürosu**, Cem Ofset San.A.Ş. 2003., s.15.

¹³⁸ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.603.

¹³⁹ İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK) , **Fikri Haklar Klavuzu 5.** , s.15.

¹⁴⁰ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.603.

* FSEK : Fikri Sanat Eserleri Kanunu Madde 19.

¹⁴¹ A.g.k., s. 603.

İyi bir marka bulmanın çok zor olduğu günümüz rekabet ortamında, markayı kullanan, markadan ekonomik olarak yararlanan, markanın toplum tarafından tanınmasını sağlayan, gerçek yada tüzel kişiler gündemdir. Bir eserin, bir buluşun, bir endüstriyel tasarımın yaratıcısı belirtilirken, fikir ürünü örnekleri arasında yer alan markada, markayı öneren gerçek kişilerden genellikle söz edilmez¹⁴²

Markalar; harfleri, sayıları, sözcükleri, şekilleri-logoları , kişi adlarını, üretilen eşyanın biçimini ve ambalajını içerebilir (556 sayılı KHK m.5). Marka gerek özgün bir yazı biçimini ve gerekse özgün bir şekli, birlikte ya da ayrı içerebilir. Markayı bir başka kişi kullandığı halde, bu yazı ve şekli çizen / tasarlayan eser sahibinin hakları devam etmektedir. Markaya izinsiz kullanım yoluyla tecavüz olduğunda, eser sahibi markayı kullanan kişilerden bağımsız olarak, eseri üzerindeki haklarına tecavüzün önlenmesi için dava açabilir¹⁴³.

1.3.11. Haksız Rekabet (Unjust Rivalry): Kanunda belirtilen yükümlülüklerin dışına çıkıp, yükümlülüklerini yerine getirmeyen uygulama. **Hakkın başkaları tarafından ve kanunda belirtilen şart ve hallerin dışında kullanımı durumu**¹⁴⁴. Kanunda belirtilen hal ve durumların dışına çıkıldığında ise, haklı olduğuna kanaat getiren taraf, karşı tarafa haklarını aramak / korumak için hukuki dava hakkı doğar.

¹⁴² İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK) , **Fikri Haklar Klavuzu 5.**, s.17.

¹⁴³ A.g.k. s. 17.

¹⁴⁴ **Hukuki Terimler Sözlüğü.** Ankara Barosu Yayınları. Ankara.1995.,s.88.

1.3.12. Know- how : Teknolojinin gelişmesi ile sistemler ve bilginin kullanımı iç içe geçmesi çok karmaşık ve detaylı makineler veya sistemleri oluşturdu. Yeni nesil de denebilen bu sistemler ve makineler için artık daha fazla teknik bilgi ve beceri gerekiyor. Sanayileşmenin sorunlarından olan ; üretim miktarı ve üretim kalitesinin artırılması için geliştirilen yeni nesil makineler, klasik kullanım yapılarının çok ötesindedir. Gelişmiş olan I.Dünya ülkelerinin yüksek teknolojik içerikli makinelerinin bu özellikleri, patent haricinde kullanımının anlatılması için bilgilendirme gerekir. Bu bilgiler ise ; makinelerinin nasıl kullanılacağı, nasıl imalat yapacağı, ayarlama özellikleri ve tamirat esaslarıdır.

*Know-how genel sınâî hak çeşitlerinden farklı özellikler taşır. Know-how kendi başına münhasır haklar taşımaz. Genel olarak patentler ile birlikte kullanılır*¹⁴⁵. Know-how ‘ın yaratıcısına yada lisans sahibi olan kullanıcıya ait olan koruma hakkı, yine de kendi başına bir hak olmayıp, hakkı kullanıcı ile bilginin aktarıldığı ya da bilgiyi almış olan bir başka kişi ile arasındaki ilişkiye yada anlaşmanın türüne bağlıdır. *Türk hukukunda know-how ile ilgili yeterli düzenleme mevcut değildir*¹⁴⁶. *Fakat know-how’ı kendi ticari amaçlarını daha fazla elde edebilmek için kullanmakta mümkündür.* Geliştirilen bir patentle ilgili yapılan makinenin kullanımı için, bu kullanılmasında , tüketim mecburiyetler zinciri oluşturma (örneğin; kullanımı için ayrı ve özel yazılım oluşturmak ve ayrı fiyatlandırma yapmak) günümüzde sık kullanılan ticari oyunlardandır.

1.3.13. Teknopark : *Teknoloji parkı, araştırma parkı, yenilik parkı, ileri teknoloji geliştirme parkı, bilim merkezi, teknopol, teknopolis gibi terimler teknoparkla aynı anlamdadır.* Bu kavramla ilgili pek çok tanımlamalarla karşılaşmak mümkündür. Her sanayi ve kurum adeta kendi iş esasları doğrultusunda

¹⁴⁵ Ayşegül Oktay. *Avrupa Topluluğunda ve Türkiye’de Patent Koruması*, s. 12.

¹⁴⁶ Av .Dr. Cahit Suluk. *Tasarım Hukuku* , s.497.

tanımlama yapmıştır. Uluslararası Bilim Parkları Birliği (IASP)'nin tanımına göre ¹⁴⁷;

1. Bir veya birden fazla üniversite veya diğer yüksek öğretim kurumu ve araştırma merkezleri ile resmi veya faaliyet bazında ilişkili bilgi ve deney araştırma – geliştirme merkezi.
2. Bünyesinde bilgiye ve ileri teknolojilere dayalı sanayi firmalarının kurulup , gelişmesini teşvik etmek üzere tasarlanmış,
3. İçinde yer alan kiracı firmalara, teknoloji transferi ve iş idaresi konularında destek sağlayacak bir yönetim fonksiyonuna sahip, teşvik ve mülkiyete dayalı bir teşebbüstür.

Dünyadaki teknopark örneklerine baktığımızda, teknoparkların şehir içinde kurulmadığını, sanayi kuruluşlarının üstün nitelikli personelini çekebilmek için doğal güzellikleri olan kampüslerde, yeşil alanlarda kurulduğunu görüyoruz. ***Günümüzde değişik ülkelerde, değişik uygulamaları olan 800'ün üzerinde teknopark mevcuttur***¹⁴⁸.

Her ülkenin teknoparklardan beklentileri gelişmişlik seviyelerine göre farklılık arz etmektedir. Avrupa ve Amerika'da Bilim Parkı, Teknopark, Teknopol, Teknoloji Merkezi, Innovation Center adları altında faaliyet gösteren merkezlerin ortak amaçları şöyle sıralanabilir;

1. Elinde veya kafasında ticari değeri olan bir ürün geliştirme becerisi bulunan girişimcilere ve ürününü geliştirmek için teknik hizmet, şirketini işletmesi için ortam (risk sermayesi, sekreteryas, muhasebe, haberleşme hizmetleri) sunmak,
2. Üretim, kalite ve rekabeti artırmak,

¹⁴⁷ Dr. Halime Sarıhan İnceler. **Rekabette Başarının Yolu**. İstanbul. DESNET Yayınları.1998, (2.Baskı)., s.146.

¹⁴⁸ A.g.k., s.146.

3. İleri teknoloji alanında istihdam oluşturmak,
4. Girişimciliği özendirmek,
5. Bölgesel kalkınmayı sağlamak,
6. Üniversite – sanayi işbirliğini geliştirmek,
7. Büyük şirketlerin atıl kapasitelerinin küçük işletmeler tarafından değerlendirilmesidir.

Teknoparkların amaçları, kurucuları ve kuruluş stratejilerine bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Bölgesel ekonomik kalkınmaya yönelik kurulan üniversiteler tarafından kurulan teknoparklarda kiracı seçiminde AR-GE (araştırma – geliştirme) güçleri ön planda değerlendirilmektedir¹⁴⁹.

Teknoparkları içerikleri yönünden üç kategoride sınıflandırmak mümkündür¹⁵⁰ ;

- 1. Endüstri Parkı : Ağır ve Hafif Endüstri (İmalat ve Dağıtım).***
- 2. İş Parkı : Hafif Endüstri, Ofisler ve Hizmetler.***
- 3. Araştırma – Teknoloji Parkı : Üniversite Araştırma Laboratuvarları, Endüstri Araştırma – Geliştirme Laboratuvarları, Devlet Araştırma – Geliştirme Laboratuvarları, ilk aşama merkezi, hafif ve prototip üretim, ofisler ve hizmetler***¹⁵¹.

Dünyada isim yapmış bazı teknoparklar yada teknopollar şunlardır ;

1. Silikon Vadisi (Silicon Valley) , California, Amerika.
2. Route 128 Boston, Amerika.

¹⁴⁹ A.g.k., s.147.

¹⁵⁰ A.g.k., s.147.

¹⁵¹ Ömer Kaymakçalan. “Teknoloji Geliştirme ve Transfer Aracı Olarak Teknoparklar, Dünya ve Türkiye’den Örnekler” . Teknoloji Yönetim Derneği 2. Konferansı Bildiriler Kitabı. İstanbul. 23-25 Mayıs 1997., s.29.

3. Sophia-Antipolis, Fransa.
4. Cambridge, İngiltere.
5. Hsinchu, Tayvan.
6. Cartuja 93 , İspanya.
7. Akedemgorodok, Rusya.
8. Taedok, Güney Kore.
9. Tsukuba ve Kansai , Japonya.
10. Taşkışla, İstanbul . Türkiye.
11. OTDÜ (Ortadoğu Teknik Üniversitesi), Ankara, Türkiye.

Amerika ilk teknoparkını 1957 yılında kurdu ve uzay çalışmalarını burada yaptı. Türkiye ise ilk teknoparkını 1996 'da İstanbul'da kurdu. 1999 yılı itibari ile Gebze İleri Teknoloji Enstitüsünü kurdu. 1987 yılı itibari ile Amerika da 150 adet teknopark çalışma halindedir.

1.3.14. AR-GE (Araştırma–Geliştirme/Research-Develop):

Araştırma, bilinmeyeni bilmeye, öğrenmeye yönelik yapılan bilimsel- teknolojik ve deneysel faaliyetlerdir. Geliştirme ise mevcut bilgiyi veya teknolojiyi yeni düzenlemelerle daha doğru yönlendirme faaliyetidir.

Araştırma üç gruba ayrılır ;

1. **Temel Araştırma:** Sonuçların pratik değeri ve uygulanıp uygulanmayacağına bakılmaksızın yapılan, bilimin sınırlarını genişletmeye, öğrenmeye anlamaya yönelik çalışmadır.
2. **Uygulamalı Araştırma :** Temel araştırmalar sonucunda üretilen bilgileri kullanarak belirli problemlere tam yada yeterli yaklaşımla çözüm bulmayı amaçlayan çalışmalardır.
3. **Veri Tabanı Oluşturmaya Yönelik Araştırma :** Topografik ve jeolojik haritaların hazırlanması, meteorolojik verilerin toplanması, fiziksel ve kimyasal değerlerin ve özelliklerin saptanması, hayvan ve bitki türlerinin saptanması, minerallerin

tanımlanması ve sınıflandırılması gibi bilimsel faaliyetler bu gruba girer.

Ülkemizde ki durum; 1993 yılında toplanan Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu raporlarına göre , 2003 yılı sonunda araştırmacı sayımızı on bin kişide 15 olarak hedeflemiştik^{*}. Aslında çok düşük olan bu hedefi yakalayamadık on binde 12 de kaldık. Bu sayı Yunanistan da on binde 45 dir. AR-GE harcamalarına GSMH’ dan ayırdığımız payda çok küçük. 2003 yılı için GSMH’ dan ayrılan pay binde 3 den binde 10’a çıkarmak hedefleniyordu. Binde 6’lar zor yakalandı. Bu rakam Japonya da yüzde 3 civarındadır. Yani ulaştığımız rakamın 5 katı. Ama bu süreçte Türkiye AR-GE’ de dünya ölçeğinde 40. sıradan 25’lere yükseldi¹⁵².

1. 3. 15. İnovasyon : Kavram olarak hem bir süreci hem de bir sonucu anlatır. AB ve OECD literatürüne göre, *İnovasyon ; süreç olarak , bir fikri pazarlanabilir bir ürün ya da hizmete, yeni ya da geliştirilmiş bir imalat yada dağıtım yöntemine, yada yeni bir toplumsal hizmet yönetimine dönüştürmeyi ifade eder.* Aynı sözcük, *bu dönüştürme süreci sonunda ortaya konan, pazarlanabilir, yeni ya da geliştirilmiş ürün, yöntem ya da hizmeti de kapsar*¹⁵³. *Burada endüstri için önemli olan faktörler ise ; pazarlanabilirlik ‘ tir.*

* Türkiye’nin AR-GE çalışmalarına yaptığı maddi harcamaların değerleri III. Bölümde (3.1.1) dir.

¹⁵² Ömer Kaymakçalan. “Teknoloji Geliştirme ve Transfer Aracı Olarak Teknoparklar, Dünya ve Türkiye’den Örnekler” . Teknoloji Yönetim Derneği 2. Konferansı Bildiriler Kitabı. İstanbul. 23-25 Mayıs 1997.,s.22

¹⁵³ Prof. Dr. Metin Durgut, Doç. Dr. Cemil Arıkan , Aykut Göker , Müfit Akyos. “Ulusal İnovasyon Sistemi- Kavramsal Çerçeve ve Türkiye İncelemesi – Diğer Ülkeler Örnekleri”. TÜSİAD. Ekim 2003., s. 23

OECD , bilimsel ve teknolojik faaliyetler ve bunların ölçülmesi konusunda, üye ülkeler arasında anlayış sağlayabilmek için kavramların tanımlamalarını içeren el kitapları hazırlamıştır. ***Bu el kitabında “İnovasyon” kavramı ; teknolojik ürün ve bunun geliştirilmesi için süreç sistemi olarak açıklanmaktadır.*** İnovasyonu , uygulama bakımından iki farklı şekilde gruplandırmak mümkündür¹⁵⁴.

i. Teknolojik Ürün İnovasyonları veya Teknolojik Süreç İnovasyonları: Burada süreç , Üretim süreci / Teknolojik Üretim Yönetimi ve Dağıtım Süreci /Dağıtım Süreci olarak açıklanmaktadır.

ii. Organizasyonel İnovasyon : Yeni teknoloji ve uygulamaların yapılması, buna uygun yeni organizasyon yapılarını mecburi hale getirir. Enformasyonun ve bilginin etkin olduğu yeni yönetim-denetim yapıları oluşturulmalıdır.

Bir ülkenin İnovasyondaki yetkinliği , yalnızca bilim ve teknolojiyi ekonomik ya da toplumsal bir faydaya dönüştürme de göstereceği beceriye değil ; bununla birlikte, bilim ve teknoloji üretme de gösterdiği başarıya da bağlıdır¹⁵⁵.

¹⁵⁴ A. g. k., s. 27.

¹⁵⁵ A. g . k. s. 29.

2. BÖLÜM:

TASARIMLARIN KORUNMASI KAVRAMININ ULUSLARARASI ALANDA KRONOLOJİK GELİŞİM SÜRECİ :

Sanayi devrimi ve onun getirdiği yarış ile dünya milletleri ve bireyleri arasında var olma mecburiyeti şekil ve boyut değiştirdi. Toplu üretim yapmak, hammadde temini (!?) , üretim bandı kurmak , üretimlerine pazar bulmak, enformasyon teknolojilerinden yararlanarak dünya ile entegrasyona çalışmak, yerel pazarların haricinde dış pazarlara da yayılmak , daha fazla ürün /hizmet üretmek ve üretimlerine /hizmetlerine sahip çıkmak. İşte yeni sanayi devriminin, yeni mecburiyetlerinin getirdikleri . Sanayi devriminin getirdiği bu ivme, milletlerarası ticareti mecburi kıldı. Yalnız bu mecburiyetler beraberinde yeni sorunları da getirdi. Bu mecburiyetlerden biri de, “*fikri sınâî hakların*”, diğer ülkeler veya firmalar tarafından ihlal edilmesidir¹⁵⁶. 1873 yılında Viyana’da yapılan *Uluslararası İcatlar Sergisi*, fikri mülkiyet haklarının uluslararası alanda korunması gerektiği ilk kez ortaya çıktı. Zira üreticiler, ticari açısından getirisi olan fikirlerinin, diğer ülkeler tarafından çalınması ve sömürülmesi korkusu ile sergiye katılmayı reddetmişlerdir. Üreticilerin yeterince ilgi görmediği bu sanayi sergisi başarılı olamamıştır¹⁵⁷. Ortaya çıkan defacto soruna dejure çözüm üretmek doğdu. 1883 yılında ticari açıdan miladi başlangıç olan patent, marka, endüstriyel tasarım şeklindeki sınâî mülkiyet haklarına diğer ülkelerde de koruma elde edebilmesi amacıyla düzenlenmiş ilk büyük uluslararası anlaşma olan *Sınâî Mülkiyetlerin Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi* imzalanmıştır¹⁵⁸. Bu sözleşme ile yeni bir kavramın varlığı ile karşı karşıya kalırız. “*Telif Hakkı Kavramı*” , 1886 ‘da Uluslararası Ticarete artık kabul görür. Yine 1886 tarihinde “*Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Anlaşması*” ile birlikte uluslararası arenaya “*Telif*

¹⁵⁶ İncilay Ayber, **Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO)**, Türk Patent Dergisi, Ağustos-Eylül 2005, Sayı 2. Türk Patent Enstitüsü, Ankara.s. 40.

¹⁵⁷ A.g.d., s. 40.

¹⁵⁸ A.g.d., s. 41.

Hakları” kavramı yer alamaya ve kabul görmeye başlamıştır ¹⁵⁹. Araştırma konumuzla ilgili olmaması sebebiyle, kısaca belirtmek gerekir ise 1886’da imzalanan **Bern Sözleşmesinin amacı** ¹⁶⁰; **üye ülke vatandaşlarının, fikri yaratıcılıklarının uluslararası alanda korumak ve kişilerin, roman, öykü, şiir, oyun, şarkı, opera, müzikal, resim, çizim, heykel ve mimari çalışmalar gibi yaratıcı çalışmalarının kullanımına ilişkin mali haklarını almalarını sağlamaktır.**

Bilindiği üzere , sanayi alanlarda faaliyet gösteren kuruluşlar daha çok **Sınâî Mülkiyet Hakları** ile ilgilenmektedirler¹⁶¹. Fikri haklar ise ; roman, öykü, sinema eserleri, müzik, beste gibi alanlarla ilgilidir .

Paris Sözleşmesi gibi Bern Sözleşmesi de yönetsel görevlerini gerçekleştirmek için uluslararası bir büro kurulmuştur. 1893’te bu iki küçük büro, Fransızca kısaltması **BIRPI (Bureaux Internationaux Reunis Pour la Protection de la Propriete Intellectuelle)** başlığı altında birleştirilmiştir. İsviçre’nin Bern şehrinde , yedi görevliden oluşan BIRPI , halen 182 üye ülke, 95 ülkede büro ve 940 çalışanı ile çalışmalarına devam etmektedir ¹⁶².

Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO), devletlerin ortaklaşa çabaları ve diğer uluslararası teşkilatlarda işbirliği içerisinde dünya fikri mülkiyetin himayesinin geliştirilmesini amaçlayan, 182 üye ülkeli, Birleşmiş Milletler uzmanlık kuruluşudur ¹⁶³.

¹⁵⁹ A.g.d., s. 40.

¹⁶⁰ A.g.d., s. 40.

¹⁶¹ Günay Görmez.**Eser Sahibinin Haklarının Korunması**. (Kültür Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcılığı.) TÜSİAD. İstanbul. Ekim 2003., s. 27.

¹⁶² A.g.d. ,s. 42.

¹⁶³ www.wipo.org/doc (22 Aralık 2005)

2.1. Fikri ve Sınâî Haklar Alanında Uluslararası Anlaşmalar : Dünya da bu konuda tarihi kronolojide yapılanların aşama aşama sıralaması şöyledir ;

2.1.1. Paris Anlaşması : Paris Anlaşması , patente ilişkin ilk uluslararası düzenlemedir ve sonraki tarihlerde yapılan anlaşmaların da dayanağını teşkil etmektedir . 1883 tarihli Paris Sözleşmesinde , tasarımların korunmasına ilişkin çok az hüküm bulunmaktadır¹⁶⁴ . Üye ülkelerin benzer bir düzenlemeye gitmesi yönünde hükümler bulunmasına rağmen *“sözleşmenin en dikkat çekici yönü, ülkelere çok geniş serbestiler tanıdığı”* olmasıdır. *Sözgelimi, bir üye ülkede korunan bir tasarım başka bir üye ülkede de korunabilecektir. Bu ise patent hakları konusunda ilk kez “eşit işlem” uygulamasını ortaya koymuştur.* Üye ülkeden birinde yapılan tasarım başvurusu, tüm üye ülkelere yapılmış kabul edilip (o ülke de başvuru yapıp- yapılmadığına bakılmaksızın*) aynı şekilde koruma altına alınacaktır¹⁶⁵ . Bu uygulamanın ilk sonucu olarak bir ülkede tasarımlar 15, diğer ülkede 25 yıl korunuyorsa sonraki ülke, diğer ülkede korumanın 15 yıl olduğunu , bu nedenle de o ülke vatandaşlarına ancak bu süreyle koruma sağlanacağını ileri sürmeyecektir. Bura da eşit işlem ve asgari haklar ilkesi, ülkesellik ilkesinin ne istisnasıdır ne de bu ilkeleri genişletir. Aksine ilkelere olan güveni ve üye ülkeler arasında kararda adaleti sağlar.

Paris Anlaşması; patentler, faydalı modeller, tasarımlar, fabrika ve ticaret markaları, ticaret unvanları, coğrafi ad ve işaretler ile haksız rekabet ile ilgili hükümleri içermektedir.

Anlaşma 07 Temmuz 1884 de yürürlüğe girmiştir. Zaman içinde yapılan uluslararası görüşmeler sonucunda sözleşme

¹⁶⁴ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.104.

* Patentın veya Tasarımın Eşit İşlem Görebilmesi için üye ülke vatandaşının mutlaka patent başvurusunun yapılması gerekir.

¹⁶⁵ A.g.k. s. 105.

değişikliklere uğramıştır. 1900, 1911, 1925, 1934, 1958, 1967 yıllarında yapılan bu değişikliklerden Türkiye, 1934 tarihli Londra metnine ve 1967 tarihli Stockholm metnine * üyedir. Halen anlaşmaya üye olan 117 ülke bir Birlik Oluşturmaktadır ¹⁶⁶. **Paris Anlaşmasına genel olarak dört ana bölüme ayırmak mümkündür. İlk bölümde; Eşit İşlem Görme İlkesine (National Treatment Principle)** ilişkin hükümler yer almaktadır.

İkinci bölüm Rüçhan Hakkını (Right of Priority Principle) düzenleyen maddelerden oluşur.

Üçüncü bölüm genel hükümler, dördüncü bölüm ise sözleşmenin uygulanmasına ilişkin maddelerden ve son bölüm hükümlerden oluşur ¹⁶⁷. İlk bölümde düzenlenen “**National Treatment Principle**”. Türk Hukuk mevzuatında “**Ulusal Muamele İlkesi**” yada “**Eşit İşlem Görme İlkesi**” adlarıyla karşımıza çıkmaktadır.

Sözleşmenin temel taşlarından biri olan bu ilke ile anlatılmak istenen ; Paris Anlaşmasına taraf her üye ülkenin, diğer üye ülke vatandaşlarına, kendi vatandaşlarına sağladığı korumanın aynısını sağlamak zorundadır. Paris Anlaşmasına üye ülke vatandaşları ise, üye ülkelerden birinde ikamet etmekte ya da bu ülkelerden birinde gerçek ve etkili endüstriyel veya ticari işletmesi olması halinde bu haklardan yararlanabilecektir ¹⁶⁸. Bu ilke hem yabancıları korumakta hem de üye ülke vatandaşları ile aralarında ayırım yapılmasını engellemektedir. İlke çerçevesinde **üye ülke vatandaşları tabiri hem gerçek kişileri hem de tüzel kişileri kapsar.** Paris Anlaşmasına en önemli ilkelerinden birisi olan eşit işlem görmesinin tek istisnası,

* Türkiye’nin Stockholm Metnine katılımı iki aşamada olmuştur. İlk aşamada Türkiye Stockholm Metninin 1-12 maddeleri dışında kalan hükümlerine taraf bulunmaktaydı. Böyle çekinceli bir katılıma hükümler taşıdığı, Türkiye’nin teknoloji ve patent alıcısı bir ülke olması nedeniyle aleyhe hükümler içermesi göstermiştir. Ancak Bakanlar Kurulunun 29/07/ 1994 tarihli ve 94 / 5903 sayılı kararı ile Stockholm Metninin 1. ve 12. maddelerine 08 / 08 / 1975 tarihli ve 7/ 10464 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile konulan çekincenin kaldırılması kararlaştırılmış ve ikinci aşama tamamlanmıştır.

¹⁶⁶ Ayşegül Oktay. **Avrupa Topluluğunda ve Türkiye’de Patent Koruması.**, s. 13.

¹⁶⁷ World Intellectual Property Organization (WIPO), **Background Reading Material on Intellectual Propety**, Cenevre. 1998., s. 50.

¹⁶⁸ A.g.k., s. 51.

üye ülkelerin usule ilişkin kurallarıdır. **Örnek olarak ; yabancıların yaptığı başvurular da koruma istenen ülkede bir adres göstermeleri veya bir acente belirtmeleri istenilebilir. Bu örnek üye ülkelerden en çok uygulanan istisna şeklidir**¹⁶⁹. Paris Anlaşması gereğince, üye olmayan ülke vatandaşlarının eşit işlem görme ilkesinden yararlanabilmesi için gerekli olan ikamet şartı uygulamada geniş olarak yorumlanmaktadır. Resmi ikamet adresi olmasa da çoğunlukla yaşanan yer, ikamet şartı için yeterlidir. Tüzel kişilerin ise merkezlerinin bulunduğu yer ikametgahları olarak kabul edilmektedir. Üye olmayan ülke vatandaşlarının bu ilkeden yararlanabilmesinin, diğer bir şartının da koruma istenen ülkede ticari veya endüstriyel işletme sahibi olmak olduğunu yukarıda belirtmiştik. Paris Anlaşmasının üçüncü maddesi gereği, üye olmayan ülkelerin şirketleri , bu üye ülkelerin herhangi biri veya birkaçında adresi , vergi kaydı ve faaliyet halinde olmalıdır . Hiçbir faaliyette bulunmayan kiralık bir ofis veya bir posta kutusu adresi şartın oluşması için yeterli değildir.

Anlaşmanın diğer önemli bölümü dördüncü maddesinde yer alan **“Right of Priority”** ilkesine ilişkin düzenlenmektedir. Türk Hukuk Sisteminde; rüçhan hakkı olarak benimsenen ilke ise başvuru sahibine, başvuruda bulunduktan sonraki on iki ay içinde üye ülkelerde koruma hakkını, yapılmış olan ilk başvuru tarihi itibarıyla elde etmek olanağını vermektedir. Diğer üye ülkelerde yapılan sonraki başvurular ilk başvuru tarihinden itibaren yapılmış gibi işlem görecektir¹⁷⁰ . Rüçhan hakkı, üye ülkelerde koruma isteyen başvuru sahibine büyük kolaylık sağlanmaktadır. Bütün bunlara ilaveten başvuru sahibi 12 aylık ek süre içinde hangi ülkelerde başvuru yapmak isteyeceği ülkeyi de seçebilir. Bunun için başvuru sahibi, koruma istediği ülkeleri, başvuru belgesinde belirtmek zorundadır. Ürününü / hizmetlerini koruması istediği ülkeler artıkça, başvuru ücreti de artar. Rüçhan hakkına sahip olmanın tek koşulu üye ülkelerden herhangi birisinde eşit işlem

¹⁶⁹ www.wipo.int/treaties/documents/word/d-paris.doc (02.Şubat .2006)

¹⁷⁰ www.wipo.int/treaties/documents/word/d-paris.doc.dj (02.Şubat .2006)

görme ilkesinden yararlanabilecek bir kişinin usulüne uygun patent başvurusunda bulunmuş olmasıdır¹⁷¹.

Birliğin Parlamento, Yürütme Kurulu ve WIPO' nun** uluslararası bürosundan oluşan üç idari organı bulunur. Birlik bütçesi, üye ülkelerden alınan aidat ile karşılanır. WIPO' nun Bürosu, Birliğin ana idari organıdır ve birliğe ilişkin bütün idari görevleri yürütür. Paris Anlaşmasında yapılacak değişikliklerle ilgili olan ön toplantılar, ülkeler ve örgütler arası görüşmeler ve hazırlık çalışmalarında bu büronun görevidir¹⁷².

Paris Anlaşmasının 19.maddesi gereğince, üye ülkeler anlaşmanın hükümleri ile çelişmediği sürece, sınâî hakların korunması ile ilgili olarak aralarında özel ikili veya çok taraflı anlaşmalar yapabileceklerdir. 21. madde üyeliğe girişi ve 26. madde ise üyelikten çıkışı düzenlemektedir. Üye ülkeler arasında doğacak sorunlar ise anlaşmanın 28. maddesinde yer almaktadır. Anlaşmazlığın son nihai çözüm yeri ise ***“Uluslararası Adalet Mahkemesi yani Hakem Komitesidir”***. 17 Aralık 2005 tarihi itibarıyla 173 ülke üyedir¹⁷³.

¹⁷¹ Ayşegül Oktay .**Avrupa Topluluğunda ve Türkiye’de Patent Koruması**., s.15.

^{**} World Intellectual Property (WIPO) 1967 yılında Stockholm ‘da imzalanan bir sözleşme ile kurulmuş olup asıl geçmişi 1883 Paris Sözleşmesine ve 1886 Bern Anlaşmasına dayanır. 1974 yılından itibaren Birleşmiş Milletler Uzmanlık örgütleri içinde yer alan örgütün amacı ülkeler, uluslararası örgütler ve birliklerle işbirliği yaparak fikri ve sınâî hakların korunmasını sağlamaktır. WIPO’ nun görevleri arasında; uluslararası sözleşmeleri ve anlaşmaları düzenlenmesi, ulusal düzenlemelerin çağdaş hale getirilmesi, gelişmekte olan ülkelere konuyla ilgili teknik yardım sağlanması, konuyla ilgili teknik yardım sağlanması , konuyla ilgili bilgi derlenmesi ve bunların dağıtılması, fikri ve sınâî hakların değişik ülkelerde korunması amacıyla istek halinde gerekli hizmetin ve desteğin sağlanması bulunmaktadır . Türkiye’nin de üye olduğu WIPO ‘nun halen 184 üyesi bulunmaktadır.

¹⁷² Ayşegül Oktay .**Avrupa Topluluğunda ve Türkiye’de Patent Koruması**., s.15.

¹⁷³ <http://www.wipo.int/treaties/world> (17 Aralık 2005)

2.1.2. Bern Anlaşması : 1883 tarihli Paris Anlaşması ile, sınâî haklar olarak kabul edilen patent , faydalı model ve tasarım gibi haklar bakımından asgari düzeyde de olsa uluslararası bir yeknesak koruma sistemi kurulmuştur. Benzer bir düzenleme fikir ve sanat eserleri bakımından da gereklidir. Bu gereklilik Bern Anlaşması ile giderilmeye çalışılmıştır. Üye ülkelerin kendi sınırları içindeki değişik uygulamalarının oluşturduğu, uluslararası anlaşmazlıklar bu anlaşma ile giderilmeye çalışılmıştır. **1908 tarihinde ki revizyona kadar tasarımlar Bern Anlaşmasında zikredilmemiştir** ¹⁷⁴. **1908 yılında anlaşmanın kapsamında genişlemeler olduğu için “Değiştirilmiş Bern Anlaşması”** da denilmektedir. **Değiştirilmiş bu anlaşmayla tasarımlar, fikir ve sanat eseri kategorisinde kabul edilmiştir. Böylece Paris Anlaşmasıyla tasarımlar sınâî hak, bu Anlaşmayla ise fikir ve sanat eseri sayılmaktadır. Bunun nedeni tasarımların, bu iki kategoriden özellikler taşımasıdır** ¹⁷⁵.

Tasarımların, uygulamalı sanat eserleri (*Works of Applied art*) adı altında, fikir ve sanat eseri olarak korunacağı düzenlemesi için, 1948 tarihli değişikliği beklemek gerekecektir. Fakat Paris Anlaşmasında olduğu gibi , Bern Anlaşmasında da **Tasarımlara** ilişkin tanım yapılmamıştır. Anlaşmada uygulamalı sanat eserinden maksat, estetik niteliği olan tasarımlardır ¹⁷⁶.

Her iki anlaşmada (Paris ve Bern Anlaşması) da yönetsel görevlerini gerçekleştirmek için uluslararası bir büro kurmuştur. 1893 ‘te bu iki küçük yapıdaki büro birleşerek Fransızca kısaltması BIRPI* olarak bilinen hale gelmiştir. İsviçre’nin Bern şehrinde, başlangıçta yedi görevliden oluşan bir organizasyonla faaliyetine geçmiştir ¹⁷⁷. **Halen dünya’ da 184 üyesi olan ve 95**

¹⁷⁴ <http://www.wipo.int/about-ip/en/> (17 Aralık 2005)

¹⁷⁵ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku**.,s.106.

¹⁷⁶ <http://www.wipo.int/about-ip/history-end> (16 Ocak 2006)

* BIRPI = Bureaux Internationaux Reunis Pour la Protection de la Propriete Intellectuelle

¹⁷⁷ www.tpe.org.tr/h-doc. (03 Şubat 2006)

*ayrı ülkede 940 çalışanı olan ve en önemli özelliği de WIPO**'nın (Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı) kuruluş temeli olan bir yapıdır*¹⁷⁸. Bu hali ile WIPO devletlerin ortaklaşa çabaları ile diğer uluslararası teşkilatlarla işbirliği halinde olan ve dünya fikri mülkiyet haklarının gelişmesi için çaba gösteren 184 üye ülkeli, Birleşmiş Milletler uzmanlık kuruluşudur.

Kanımca belirtilmesi gereken en önemli unsurlardan biri de, Bern Anlaşmasının mevzuatının üye ülkelerce uygulanmasındaki yapıdır. Bern Anlaşmasına, üye ülkeler birlikte aldıkları kararları ; dilerse tasarım mevzuatlarıyla, dilerse fikir ve sanat eserleri mevzuatıyla koruyabilirler ve anayasalarına uygun olan yapıya dönüştürebilecekler. Yani anayasalarını birlik kanunları ile tesir altına sokmayacaklar^{*** 179}. Bu anlaşmayla bir çok ülkenin fikri ve sınâi mülkiyet hakları alanında koruma gelişmiştir. Fakat hemen belirtmek gerekir ki bu koruma şekli modern tasarımların (kompleks tasarımlar - tek yapı içinde elektronik, yazılım, makine ve estetik gibi. Örneğin ; cep telefonları) ihtiyaçlarına cevap vermediği için son zamanlarda terk edilmeye başlanmıştır¹⁸⁰.

Burada şunu da belirtelim ki, 1988' de Amerika'nın Anlaşmaya üye olmasıyla Anlaşmanın önemi bir kat daha artmıştır. Yine TRIPS' in kaleme alınmasında, bu Anlaşmanın katkısının azımsanmayacak bir düzeyde olması dikkat çekilmesi gereken bir diğer husustur¹⁸¹.

** WIPO = World Intellectual Property Organisation (Dünya Fikri Mülkiyet Organizasyonu-Teşkilatı)

¹⁷⁸ www.tpe.org.tr/h-doc. (03 Şubat 2006)

^{***} Her ülkenin Anayasası, Kendi Tarihi, bulunduğu coğrafyadan ve milli hedeflerinden kaynaklanır. Anayasalar, ülkelerin bağımsızlık sembolleridir. Anayasası dış tesirlere açık olan ülkelerin bağımsızlıkları da dış tesirlere açık hale gelir.

¹⁷⁹ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.106.

¹⁸⁰ A. g. k., s. 107.

¹⁸¹ A. g. k., s. 107.

2.1.3. Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) Kuruluş Anlaşması : 1967 yılında Stockholm’ da imzalanan bir Sözleşmeyle “Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO)” kurulmuştur. WIPO’ nun organları ; Genel Kurul, Yürütme Kurulu Komitesi ve Sekreteryaya ‘dan oluşmaktadır. Merkezi Cenevre’de dir ¹⁸². Bu anlaşma, İngilizce kısaltmasıyla “World Intellectual Property Organisation” (WIPO) ve Fransızca kısaltmasıyla “Organisation Mondiale de la Propriete Intellectuelle (OMPI)” olarak da bilinmektedir¹⁸³ . Tüm dünya da fikri mülkiyet haklarının korunmasını amaçlayan bu teşkilattan önce, 1893 tarihinde kurulan Fransızca kısaltmasıyla “Bureaux Internationaux Reunis Pour la Protection de la Propriete Intellectuelle (BIRPI)” adlı teşkilat bulunmaktaydı.

WIPO, fikri mülkiyetin bütün dünyada korunmasını teşvik etmek, ülkeler arasında ve gerektiğinde diğer uluslararası teşkilatlarla işbirliği yaparak geliştirmek, fikri mülkiyet birlikleri arasında idari işbirliğini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Uluslararası sözleşmelerin düzenlenmesinde, bunların kabulünde ve ulusal mevzuatın modernleştirilmesinde çaba gösteren WIPO , bu amaçla gelişmekte olan ülkelere teknik yardım sağlamaktadır¹⁸⁴. Bu çalışmaların en önemlilerinden biri de anılan haklara ilişkin anlaşmaları hazırlamak ve bunların yürürlüğe girmesini sağlamaktır. Yani üye ülkelerin ortak uygulayabilecekleri uluslararası kanunlar yapmak ve yapılan kanunların ulusal kanunlarla etkin çalışmalarına teknik destek vermektir. *Bu bağlamda tasarımlara ilişkin LAHEY ve LOCARNO Anlaşmalarını WIPO hazırlamış ve bu anlaşmaların yürütülmesini de yine bu teşkilat sağlamaktadır. Mayıs 2003 itibariyle WIPO, 23 uluslararası Anlaşmanın idaresinden sorumludur* ¹⁸⁵.

¹⁸² Yrd. Doç.Dr. Hamdi Pınar. **Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye**, İstanbul.. İTO Yayınları. 2004., s.78.

¹⁸³ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku** . , s.115.

¹⁸⁴ Yrd. Doç. Dr. Hamdi Pınar. **Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye**, İstanbul., İTO Yayınları, 2004., s.74.

¹⁸⁵ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku**., s.115.

WIPO' nun görevleri esas olarak WIPO' yu kuran Stockholm Anlaşmasının dördüncü maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıca, fikri mülkiyetle ilgili bazı uluslararası anlaşmalarda anlaşmayı uygulamak, özel fikri ve sınâi mülkiyet anlaşmazlıklarına çözüm sağlamak veya fikri ve sınâi mülkiyet bilgisini pazarlamak, ulaştırmak ve kullanmak için bir araç olarak bilgi teknolojisini kullanmak konularında da WIPO' ya görevler verilmektedir.

Stockholm Anlaşması 4.maddesi uyarınca , WIPO' nun görevleri ¹⁸⁶;

a.) Bütün dünyada fikri mülkiyetin korunmasının geliştirilmesine yönelik tedbirleri alınmasını gerçekleştirmeye ve bu safha da mevzuatların birleştirilmesine hizmet etmek.

b.) Paris Birliği, bu birlik ile irtibatlı kurulmuş özel birlikler, Bern Birliğinin idari hizmetlerini yürütmektedir.

c.) Fikri ve Sınâi Mülkiyetin himayesini geliştirmeye yönelmiş diğer uluslararası bağlantıların faaliyete geçirilmesini ihtiva eden idareye üzerine almak veya bu tür idareye iştirak etmek. (Ancak , bu görev WIPO' ya ihtiyari olarak verilmiştir. Teşkilat isterse bu hizmeti ifa eder, istemezse etmez.).

d.) Fikri ve Sınâi Mülkiyetin himayesini geliştirmeye yönelmiş bütün uluslararası bağlantıların tesisini teşvik etmek.

e.) Fikri ve Sınâi Mülkiyetin sahasında kendisinden teknik ve hukuki yardım isteyen devletlere yardımda bulunmak.

f.) Fikri ve Sınâi Mülkiyetin ile ilgili bütün bilgileri toplamak ve yayımlamak. Bu alanda çalışmaları ifade etmek, teşvik etmek ve sonuçlarını yayımlamak.

¹⁸⁶ İncilay Ayber . Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı ve Dünya Ticaret Örgütü., s. 41.

g.) Fikri ve Sınâi Mülkiyetin , uluslararası himayesini kolaylaştıran hizmetleri yerine getirmek. Gerekli durumlarda bu konu da tescil yapmak ve yaptığı tescillerle ilgili bilgileri yayımlamak.

h.) Devletlerin ortaklaşa çabaları ve gerekirse diğer uluslararası teşkilatlarla işbirliği içinde bütün dünya da **“Fikri ve Sınâi Mülkiyetin”** himayesini geliştirmek ve diğer birlikler arasında idari işbirliğini sağlamak için gerekli bütün diğer tedbirleri almaktır.

WIPO yukarda belirtilen amaç ve görevleri çerçevesinde, kendi kuruluş anlaşması da dahil, koruma için uluslararası düzeyde kabul edilen hakları ve genel standartları düzenleyen 23 uluslararası anlaşmanın* yöneticisidir . WIPO’ nun yürüttüğü anlaşmaların 7 tanesi Fikri Haklar ilgili iken 15 tanesi de Sınâi Mülkiyet Hakları ile ilgilidir¹⁸⁷.

Uluslararası tescile ilişkin anlaşmaların amacı ; başvuru sahiplerinin, daha az masraf ve bürokrasi ile birden çok ülkede koruma elde etmesinin sağlanmasıdır. Ülkemiz , WIPO tarafından yürütülen sınâi mülkiyetle ilgili anlaşmalardan, Markaların Uluslararası Tescili ile ilgili Madrid Anlaşması, Patent Kanunu Anlaşması (PLT), Coğrafi İşaretlerin Korunması ve Uluslararası Tescili konusundaki Lizbon Anlaşması, Olimpiyat Sembollerinin Korunması Hakkındaki Nairobi Anlaşması ve Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkındaki Washington Anlaşması’na üyedir¹⁸⁸.

Burada son olarak belirtmek gerekir ki, Fikri ve Sınâi Mülkiyetin dünya ticaretindeki artan önemi karşısında **WTO (World Trade Organization- Dünya Ticaret Örgütü)** bu hakların korunmasına

* Adı Gecen Kitap’ta, Bu Anlaşmaların Liste Dökümü Verilmediği için Burada da Belirtilememiştir.

¹⁸⁷ A. g. k. , s. 41.

¹⁸⁸ A. g. k. , s. 41.

büyük önem vermektedir. Bu bağlamda **WIPO ile WTO** arasında 1996 tarihinde yürürlüğe giren bir işbirliği anlaşması yapılmıştır. Bu anlaşmanın genel amacı ; iki kuruluş **TRIPS 'in (Agreement On Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Including Trade in Counterfeit Goods)** uygulanmasına yönelik işbirliği içinde olacaktırlar¹⁸⁹.

2.1.4. Patent İşbirliği Anlaşması : 1970 yılında Washington' da imzalanan ve bütün dünya da **PCT (Patent Cooperation Treaty)** kısaltmasıyla anılan **Patent İşbirliği Anlaşması ile bir tek uluslararası patent başvurusu ile aynı anda PCT' ye üye ülkelerden istenilenlerden buluş için koruma sağlanmıştır. Böyle bir başvuru, üye ülkenin ulusal patent kurumu veya WIPO aracılığıyla yapılabilir.** Bu amaçla PCT 'de patent başvuru usulü ve yenilik araştırmasını uluslararası düzeyde tipleştirmektedir¹⁹⁰.

PCT ' ye göre yapılan başvurudan sonra **“Uluslararası Araştırma”** yapılır. Araştırmayı yapacak olanlar, görevleri gereği bu konuda teknik incelemeyi yapabilecek devletlerarası organizasyonlar olabileceği gibi , ulusal bir kurumda olabilir. **Başvuru ve araştırma raporu WIPO tarafından 18 ay içinde yayınlanır ve ilgili ülkelerin patent kurumlarına gönderilir. Herhangi itiraz olmadığı takdirde buluş sahibi başvurusunda belirttiği ülkelerden patent alabilir.** Bunun için başvuru sahibi, başvuru tarihinden, başvuru rüçhanlı ise rüçhan tarihinden itibaren 30 ay içerisinde söz konusu ülkelerin ulusal prosedürüne göre gerekli işlemleri (tercümeler, başvuru ücreti, avukatlık / aracı ücretleri) başlatmalıdır¹⁹¹.

PCT ile ulusal patent kurumlarının iş yükü azaltılmaktadır. Uluslararası başvurular araştırma raporu ile birlikte yayınlandığı için,

¹⁸⁹ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.116.

¹⁹⁰ Yrd. Doç. Dr. Hamdi Pınar. **Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye.**, s.75.

¹⁹¹ A.g. k., s. 75.

ilgilenen kişilerin bilgilendirilmesini sağlamak ve bu başvuruların konusu buluşların patent verilebilirlik kriterleri açısından değerlendirilmesi, üçüncü kişiler tarafından da sağlıklı bir şekilde yapılabilir ¹⁹².

2.1.5. Uluslararası Patent Sınıflandırması Anlaşması :

24 Mart 1971 tarihli Uluslararası Patent Sınıflandırılması ile ilgili Strasbourg Anlaşması ya da Uluslararası kaynaklarda kısaca **IPC (International Patent Classification)** olarak bilinen, patentler için tek bir sınıflandırma sisteminin oluşturmaktadır. Bu anlaşmanın dayanağı, Avrupa Konseyince ortaya konulan **“Buluş Patentlerinin Uluslararası Sınıflandırılması Hakkında 19 Aralık 1954 tarihli, Buluş Patentlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına Dair, Avrupa Sözleşmesi oluşturmaktadır”**¹⁹³. Uluslararası Patent Sınıflandırılması Anlaşmasının yürürlüğe girmesiyle 1954 tarihli bu anlaşma yürürlükten kalkmıştır. IPC üye ülkelerin kararıyla 2 Ekim 1979 da anlaşma, günün şartlarına uygun hale getirilmiştir ¹⁹⁴.

Anlaşmanın giriş bölümünde açıkladığı üzere amaç ; fikri ve sınâi mülkiyet alanında daha yakın uluslararası işbirliği kurarak, bu alanda ulusal mevzuatın uyumlaştırılmasına katkıda bulunmak için patent, buluş onay belgesi, faydalı modeller ve faydalı model sertifikalarının sınıflandırılması hakkında patentlerin sınıflandırılabilmesi için yaklaşık 64.000 adet sınıflandırma konusu oluşmuştur ¹⁹⁵. Anlaşmaya üye ülkelerin temsilcilerinden oluşturulan **Uzmanlar Komitesi** sınıflandırmayı günün şartlarına uygun hale getireceklerdir. Bunu sağlamak amacı ile anlaşmaya üye ülkelere tavsiyelerde bulunacak , özellikle gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını gözönüne alarak, buluşların incelenmesi için kullanılan dokümantasyonun yeniden sınıflandırılması için uluslararası iş

¹⁹² A.g.k. , s. 75.

¹⁹³ Resmi Gazete .Uluslararası Patent Sınıflandırılması ile ilgili Strasbourg Anlaşması, 13 Ağustos 1995 , sayı :22373. ,s. 24.

¹⁹⁴ Ayşegül Oktay . Avrupa Topluluğunda ve Türkiye’de Patent Koruması.,s.17.

¹⁹⁵ A. g. k. , s.17.

birliğinin teŖvik edilmesine yardımcı olacak. Bunun için ye ülkelerin de dahil olduğu bir özel birlikler kurulabilecekler. Özel Birlik ile ilgili idari görevler ise Uluslararası Büro tarafından yapılacaktır¹⁹⁶.

Paris AnlaŖmasına taraf olan her lke Uluslararası Patent Sınıflandırılması ile ilgili Strasbourg AnlaŖmasına da doğal ye sayılmıŖlardır. Paris SzleŖmesine ye olan Türkiye, 1995 yılına kadar resmen bu anlaŖmaya ye olmamasına rağmen, sınıflandırmayı patent iŖlemlerinde kullandı. Türkiye , 13 Ağustos 1995 tarihinde Avrupa Birliği ile uyum alıŖmaları gereği bu anlaŖmaya imza atmıŖtır. PCT prosedürüne göre ; ye her ülke, ulusal patent sınıflandırmasını, uluslararası kod numaraları ile merkezin onayına sunmak zorundadır. Ayrıca bölgesel talepleri kendi bürosunda kayıt altında tutarken yıllık raporlarında bu kayıtları merkez ofise sunmak zorundadır. Uluslararası patent baŖvurularını ise , ye ülke merkez ofise sunup ilanla, patentte karŖı muhtemel itiraz süresince (90 gün) geliŖmeleri takip etmek zorundadır. Patent baŖvurusunu , birey kendi baŖına yapabileceği gibi sertifikası onaylanmış bir patent ofisi kanalı ile de yapabilir¹⁹⁷. BaŖvuru, milli bir patent kurumuna veya bölgesel kuruma ngrlmŖ bir resmi dille yapılır. Bölgesel baŖvurular yerel dille yapılabilirken, uluslararası baŖvurularda kullanılması gereken diller ; İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca ve Rusça ‘dır. Bu baŖvuru (itiraz süresinin sonunda) korumanın talep edildiği PCT ‘ye ye ülkelerinin tamamında, ulusal bir baŖvurunun etkilerine sahiptirler. ***BaŖvuruda bulunan kiŖi /kurumun iki seçeneği vardır. Ulusal ve uluslararası koruma isteyebilir. Ayrıca uluslararası korumada ise ye ülkelerin tamamı olabileceği gibi , arzu ettiği ülkeler sınırlamasında da bulunabilir. BaŖvuru ücretini ise, Kabul Ofisine der *.*** Kabul ofisi , dosyalama tarihi verilen baŖvuruyu Ŗekil Ŗartlarına göre uygunluğu açısından inceler ve baŖvuruyu PCT sistemini yürütmekle görevli Cenevre’deki WIPO Uluslararası

¹⁹⁶ A.g.k., s.17.

¹⁹⁷ www.tpe.org.tr/basvurular-hlm. (10 Mart 2006)

* BaŖvuru creti ; patentin niteliğine göre her yıl deđiŖmektedir.

Bürosuna iletilir. Uluslararası araştırma yetkililerince hazırlanan, rapor bölgesel büro kanalı ile başvuru sahibine iletilir.

2.1.6. Madrid Anlaşması : Madrid sistemi ile –protokole taraf ülkelerde olmak kaydıyla - **tek bir dil kullanılarak (İngilizce) tek bir başvuru** ile markaların uluslararası tescilinin yanısıra yenileme, devir, unvan ve adres değişiklikleri , tescil sahibinin temsilci ataması ve buna ilişkin değişiklikleri ile eşya sınırlamaları gibi değişikliklerin tek bir basit işlemle uluslararası sicille kaydedilmesi amaçlanmıştır. **Uluslararası tescil edilen bir markanın korunması süresi 10 yıldır. Bu süre uluslararası tescilin yenilenmesi için aranan koşullar yerine getirilerek yenilenebilmektedir.**

1891 yılında kabul edilen “Markaların Uluslararası Tescili Hakkında Madrid Sözleşmesi” ile markaların uluslararası tescili için izlenecek usuller belirlenmiştir. **Uluslararası marka tescili, WIPO ’nun gözetiminde ulusal/ yerel büro tarafından organize edilmektedir.**

Türkiye 1955 yılında bu sözleşmeden çekilmiştir *. Gerekece olarak çok sayıda yabancı markanın Türkiye ’de korunmasına karşılık, bu korumadan yararlanabilecek yeterli Türk sanayi markasının olmaması ve döviz kaybına sebep gösterilmiştir ^{198**}. Gecen zaman içinde Türkiye 1997 yılında **Markaların Milletlerarası Tescili Konusundaki Madrid Sözleşmesi ile ilgili Protokole** imza atmıştır. Fakat ne enteresandır ki 1998 yılında önce Asya ’dan dünya ekonomik krizi başlamış ve Türkiye yine bu

* Türkiye Anlaşmaya 1948 yılında imza koymuştur. (Bkz. www.tpo.org.tr/tarihdok/ht (12 Şubat 2006)

¹⁹⁸ Yrd. Doç .Dr. Hamdi Pınar. **Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye.**, s.76.

** Şu anda Türkiye’nin Gümrük Birliğine Uyum Anlaşmasının, Türk Ekonomisine Olan Olumsuz Etkileri ile aynı benzerlik gösterilebilir. (İhracat / İthalat Arasında ki Fark , İhracat Aleyhine Gelişmektedir. Dış ticaret açığı ithalat ile artmaktadır.)

anlaşmadan yeteri kadar fayda sağlayamamıştır. İhracatın dünya ülkelerinin genelinde duraklarken ^{***}, Türkiye’de gerilemeye başlaması ile arzu edilen katma değer sağlanamamıştır.

Madrid Sözleşmesine üye olmayan ülkelerin, uluslararası marka tesciline bütünlük sağlanması amaçlanmaktadır. Bu anlamda Madrid Sözleşmesi, uluslararası patent sözleşmesine hazırlayıcı niteliktedir. Avrupa Topluluğu markalama sisteminin uluslararası marka sistemine bağlayarak, Madrid Sözleşmesine katılmamış olan sisteme katma da yönlendirme amaçlanmıştır ¹⁹⁹. Kısaca bir uyumlaştırma sistemidir.

2.1.7. TRIPS Anlaşması : Fikri ve Sınâi Mülkiyet Haklarının uluslararası alanda koruma görevini, BM^{****}, in uzmanlaşmış bir örgütü olan WIPO üstlenmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra, uluslararası ticaretin serbestleşmesi ve akabinde rekabetin tekrar oluşması bazı önemli gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri ; ***Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) diğeri ise Fikri ve Sınâi Mülkiyet*** ‘in hukuk alanında dünyaca kabul görmesidir. ***WIPO*** daha çok konuya ilişkin uluslararası anlaşmaların idari işlemleriyle ilgilenmektedir. Yine gümrük tarifeleri ve ticareti sınırlayan tarife dışı engelleri kapsayan ***GATT*** ‘ın, belirlenen kurallara uyma yükümlülüğünü sağlamak açısından yaptırım gücü olmaması nedeniyle, bu kuruluş yeterli etkinliği gösterememiştir ²⁰⁰. Açıklanan nedenlerle karar alabilen, gerektiğinde bu kararları yaptırımlarla hayata geçirebilen bir örgüte ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu ihtiyacı giderebilmek için 1986 - 1994 tarihlerinde ***GATT*** tarafından gerçekleştirilen, ***Uruguay Görüşmelerinin (15 Mayıs 1994) sonucunda***

^{***} Bkz. www.die.org.tr/dok/ihracat-htm. (18 Kasım 2005)

¹⁹⁹ Yrd. Doç.Dr. Hamdi Pınar. **Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye.**, s.76.

^{****} BM : Birleşmiş Milletler.

²⁰⁰ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.107.

WTO (World Trade Organization) 31 Aralık 1994 tarihinde kurulmuştur. Böylece WTO, GATT'ın yerini almıştır ²⁰¹. **WTO Anlaşması, uluslararası ticaretin düzenlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu anlaşma GATT'ın farklı olarak uyumsuzlukları giderici mekanizmalara yer vermiştir. Bu anlaşmanın ikinci bölümü, ihtilafların çözümüne ilişkin kesin karar yapılarından bahsetmektedir. Aslında TRIPS Anlaşmasının genel amacı ; ticarete tarife dışı engeller ile ticareti engelleyen unsurların ve sınâide taklit unsurunu mümkün olduğunca gidermektir** ²⁰². **TRIPS Anlaşmasının giriş kısmında bu anlaşmanın amacı, uluslararası ticaretteki engelleri ve düzensizlikleri azaltmak , fikri mülkiyet haklarının uygulanmasına ilişkin usul ve önlemlerin bizzat yasal ticaret için bir engel oluşturmamasını sağlamak olduğu belirtilmiştir. Bu amacın gerçekleştirilmesi için “Fikri ve Sınâi Mülkiyet Haklarının” uluslararası alandan tanınmasının sağlanması, gerekli korumanın sağlanması, koruma bakımından asgari standartların belirlenmesi gibi hususlar bakımından bu anlaşmanın yapılması gerektiğine işaret edilmiştir.**

TRIPS birçok ülkenin “Fikri ve Sınâi Mülkiyete ” mevzuatını ve bu alandaki uygulamalarını derinden etkilemiştir. Bugün bir çok ülke fikri mülkiyet hukukunu TRIPS ‘e uyum amacıyla gözden geçirmektedir ²⁰³. **Yani “Fikri ve Sınâi Mülkiyet Haklarının ” üye ülkelerin iç hukuklarında gerekli düzenlemeleri yapma mecburiyeti oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkelere , Anlaşmadaki hükümlerle kendi yasalarını uyumlu hale getirmek için bir yıllık bir geçiş dönemi tanınmıştır. Söz konusu geçiş dönemi, planlı ekonomiden pazar ekonomisine geçen ve gelişme yolundaki ülkeler için beş yıl ve daha az gelişmiş ülkeler için 11 yıldır. Gelişmiş olan üye ülkeler , az gelişmiş üye ülkelerin sağlam ve uygulanabilir bir teknolojik temel oluşturmalarını sağlamak için, bu üyelere teknoloji transferini teşvik etmek ve artırmak için**

²⁰¹ A.g.k. s. 107

²⁰² Resmi Gazete 25.02.1995 tarih ve 22213 sayı ve 4067 sayılı Kanunun 1C eki.

²⁰³ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku .**, s.108.

kendi ülkelerindeki işletmelere ve kurumlara teşvik sağlayabilecektir²⁰⁴.

Daha önce de değinildiği gibi **TRIPS Anlaşması, Fikri Mülkiyet Hukuku ve Rekabet Hukuku olarak iki ayrı uygulama alanına ayrılmıştır.** Fikri Mülkiyet haklarının mevcudiyeti, kapsamı ve kullanımının taraf ülkelerin tamamında yeterli standarda kavuşturularak etkin biçimde bir koruma sistemi getirilmesi amaçlanmıştır. **TRIPS ‘in “Fikri ve Sınâî Mülkiyet Hakları” alanında ki ana hatlarının özelliklerini sıralayacak olursak²⁰⁵;**

1. Sınâî ve Edebi (Fikri) Mülkiyet ayrımının ortadan kaldırmış ve bunun yerine **“Fikri ve Sınâî Mülkiyet Hakları”** kavramının geniş manada kullanımına sebep olmuştur.
2. Mevcut uluslararası Sözleşmelerin/ Anlaşmaların , uygulama alanı genişlemiş ve önemi artmıştır.
3. Fikri Mülkiyet Haklarının her biri ayrı ayrı tanımlanmış ve tüm ülkelerin standart olarak uygulanması gereken kurallar belirlenmiştir.
4. İhlallere karşı uygulanabilecek, gümrüklerde el koyma, sahte malları imha etme gibi yaptırımlar getirilmiştir.
5. Yükümlülüklerini ihlal eden üyelere WTO ‘nun sağladığı hak ve imkanların çekilmesi öngörülmüştür.
6. İhtilafların çözümü mekanizmasına yer verilmiştir.
7. İlaçlarda (ürün ve usul) patentlerinin genel olarak kabulü sağlanmış ve bunun için 2000 ve 2005 yılına kadar süre tanınmış, ayrıca başvuruların -incelenmemek ve kapalı kalmak

²⁰⁴ İncilay Ayber, **Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO)**, s. 44.

²⁰⁵ Yrd. Doç. Dr. Hamdi Pınar, **Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye**, s.78.

şartı ile * - sözleşmenin kabulü ile birlikte yapılmasına imkan sağlanmıştır.

8. Komşu ülkelerin haklarının korunmalarında; asgari haklar ile eşitlik ilkelerine yer verilmiş, telif haklarından asgari koruma süresi 50 ve TV verici işletmelerin koruma süreleri ise en az 20 yıl olarak belirlenmiştir.
9. Bilgisayar programları ile veri tabanlarının korunması, fikir ve sanat eserlerinde eşit duruma getirilmiştir.
10. Fikir ve sanat eserlerinde kiralama ve ödünç verme hakkı koruma altına alınmıştır.
11. Ürün ve usul patenti konusu olan buluşlara 20 yıl koruma getirilmiştir.
12. Entegre devre tasarımlarının , en az 20 yıl koruması öngörülmüştür.
13. Fikri Mülkiyet alanında hakların tükenme ilkesi anılmıştır. Ancak bu ilkenin getirildiği 6.madde hiçbir şekilde maddi bir hukuki düzenleme içermeyecek tarzda düzenlenmiştir.

TRIPS , rekabet hukuku ile ilgili hükümleri, Dünya Rekabet Hukukunu düzenlemeyi ve ortak kararlar alınmasını amaç edinmiştir. Bu acıdan en fazla üzerinde durulan düzenlemeler ise ;

1. Hak sahiplerinin, haklarını kötüye kullanmalarını engellemek. (Ticareti tek taraflı engelleyici, İnsan Sağlığına ve Toplum Sağlığına Zararlı unsurların hak sayılamayacağı)

* Beş yıllık süre içinde (2000-2005) ilaç firmalarının ürünlerinin patentlenmeden satışına imkan sağlanması pek çok anlama gelir. En tehlikelisi de, insanların sağlığının, ticari kaygılardan sonra gelmesidir.

2. Ticareti gereksiz şekilde sınırlandıracak yada uluslararası teknoloji transferini olumsuz şekilde etkileyecek uygulamalarını önleyici uygun tedbirler alabilirler. O halde bu madde ile Anlaşmaya taraf ülkeler, fikri mülkiyet haklarının kötüye kullanılmasıyla mücadele amaçlanmıştır.
3. Tarife dışı engeller karşısında , üye ülkeler arasında ortak uygulamaların alınmasının ve uygulanmasının sağlanması. Bunun için anlaşmanın metnine üye ülkelerin uyma mecburiyetleri konulmuştur.
4. Patentlerde özel nitelikli olan tasarımların, karışmayı engellemek ve etkin korunmasını sağlamak amacı ile özel kod numaraları ile tanımlanması ve bunun üye ülkelerce de uygulanmasını sağlamak.
5. Adli ve idari alanda uygulamayı , adil bir şekilde hızlandırmak için patent sahiplerine , üretim izni konusunda söz hakkı verilmiştir. Yani patent sahibinin hakları daha kesin çizgilerle korunması sağlanmıştır.
6. Dünya da ilk kez **“Fikri Mülkiyetin Kötüye Kullanılma”** durumlarının önüne geçilmesi için hukuki uygulama başlatılmıştır**.
7. TRIPS , bugüne kadar **“Fikri ve Sınâî Mülkiyet Haklarının”** uluslararası düzeyde kabul görmüş en kapsamlı anlaşmadır.

**Bu konuda daha fazla bilgi , tez konusunun hukuk kitabı haline gelmesine sebep olacağı için daha fazla değinilmeyecektir. Türk Patent Hukukundan “Fikri Mülkiyetin Kötüye Kullanılması” durumları için ; 551, 554 ve 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler de hükümler mevcuttur.

551-554 – 556 Sayılı Kanunlar ; 8/6/1995 tarihli ve 4113 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulu’nca 24/06 /1995 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Anlaşmanın temel hedefleri kısaca sıralanacak olur ise ²⁰⁶ ;

- *“Fikri ve Sınâî Mülkiyet Haklarının ” uluslararası alanda asgari düzeyde standartları belirlemek. Ortak ve eşit uygulamaları geliştirmek.*
- *“Fikri ve Sınâî Mülkiyet Haklarının ” korunmasına ilişkin tedbirleri belirlemek ve bunların uygulanmasını etkin bir şekilde sağlamak.*
- *Çok taraflı ihtilafların çözümü için usul ve esasları ortaya koymak. Bunların yanında, TRIPS ile birlikte mevcut uluslararası anlaşmaların, uygulama alanları netleştirmek. İhlallere karşı uygulanabilecek önlemler ve yaptırımları genişletmek ve etkinliğini artırmak.*
- *Yükümlülüklerini ihlal eden üyelerin, WTO ‘ün sağladığı haklardan yararlanmasının engellenmesini sağlamak. (Dünya Ticaret Fuarları, Teknoloji Transferi, AR-GE Bilgilendirme ,İhracat Kotası Koymak, Maddi Yatırım Teşvikleri vs. gibi ...)*

Türkiye’nin de taraf olduğu^{***} TRIPS’ e 16 Ocak 2006 tarihi itibari ile 154 ülke üyedir²⁰⁷. Dünyada 192 ülkenin bayrağı olduğu dikkate alınır ise 154 üyeli bir organizasyonun etkinliği ve önemi ortadadır.

2.1.8. Avrupa Patent Anlaşması : Avrupa Patent Anlaşması ile, üye ülkelerde ortak patent verilmesi usulü yıllarca başarıyla uygulanmış ve buluş sahiplerine büyük kolaylıklar sağlanmıştır. Ancak hem ekonomik hem de siyasi birliği hedefleyen Avrupa Topluluğu ülkeleri açısından Avrupa Patent Anlaşması yeterli olmamıştır²⁰⁸. Bu sebeple Avrupa Topluluğu üyesi dokuz

²⁰⁶ Av .Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.109.

^{***} **Resmi Gazete** ; 25 / 02 / 1995 tarih ve 22213 sayılı kanun.

²⁰⁷ <http://www.wipo.int/about-ip/end> (16 Ocak 2006)

²⁰⁸ Ayşegül Oktay . **Avrupa Topluluğunda ve Türkiye’de Patent Koruması.**, s.25.

ülke* önce Lüksembourg Sözleşmesini imzalamış ve 5 Ekim 1973 tarihinde Almanya'nın Münih kentinde , anlaşmayı diğer topluluk ülkelerine duyurmuş ve 14 Avrupa ülkesince de onaylanmıştır. 1 Kasım 1977 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yapılacak bir patent başvurusu ile sözleşmeye üye ülkelerin tamamında veya seçilen ülkelerde bir patent koruması elde etmek mümkün olmaktadır. Türkiye bu sözleşmeye katılmak için 4115 sayılı **“Patent İşbirliği Anlaşmasına Katılmayı Uygun Bulunduğuna Dair Kanun** çıkarılmıştır²⁰⁹. Anlaşmanın 1996 yılında yürürlüğe girmiştir.

Bu anlaşmanın en bariz özelliği; Avrupa Patent Sistemi , Avrupa Topluluğu üyesi ve üye adaylarının üyesi olduğu patentler anlaşmasıdır. Anlaşmaya 28 Avrupa ülkesi , “Avrupa Topluluğu Uyum Yasaları” çerçevesinde üye olmuşlardır. Kuruluşun kısaca adı “EPO (European Patent Office –Avrupa Patent Ofisi) ‘ dur. Bu anlaşma ile Avrupa Topluluğu kendi egemenlik sınırları içinde etkin ve adil patent sistemini kurmayı amaç edinmiştir. Ama bu amacını, üye ülkelerin ulusal yasalarının da üzerinde tutarak yapma yolunu seçmiştir. Sınâisi gelişmiş ülkelerin üretim yapısı ve anlayışı ile sınâisi gelişmekte olan ülkelerin , üretim yapısı ve anlayışı nasıl aynı kabul edilebilir ?!. “Kopenhag Uyum Yasalarına” imza atan 15 yeni üye ülkeye kabul ettirilen bir madde, bu konuda çok dikkat çekicidir. “Topluluk İçinde Alınan Kararların, Topluluk Üyesi Tüm Ülkelerce Aynen Kabul Edilmesi ve Ulusal Yasaları Gibi Değerlendirilmesi ve Uygulamaya Konması²¹⁰”.

Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle uluslararası hukuka göre Avrupa Patent Organizasyonu ve Avrupa Patent Ofisi merkezi Münih’ de kurulmuştur. Ofisin amacı ; Avrupa Ülkeleri arasında yeknesak ve merkezi patent sisteminin geliştirilmesini sağlamaktır.

* Kurucu Dokuz Ülkeler : Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, İtalya, İngiltere, İspanya, Lüksembourg,

²⁰⁹ **Resmi Gazete** . 12 Temmuz 1995 tarih ve sayı :22341., s.1.

²¹⁰ Francis Gurry , **WIPO and The Patent Cooperation Treaty**, Türkçesi: Nalan Gökçe, Patent Sistemleri ve Patent Ofisi Organizasyonları Uluslararası Sempozyumu. Ankara. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. 2002 . s. 21.

Avrupa Patenti Anlaşmasına (EPO) , Avrupa Topluluğu üyeliği ile sınırlandırılmamıştır. Bu durum anlaşmanın 165. maddesinde belirtilmiştir²¹¹.

“Topluluk Markası ve Topluluk Tasarımından” sonra AB Konseyi tarafından “Topluluk Patenti” verilmesi amacıyla 8 Mart 2004 tarihli bir tüzük hazırlanmıştır. ***Topluluk Patenti verilmesinde de, EPO yetkili organ olacaktır. Böylece çok daha hızlı , basit ve ucuz bir yolla ve tek bir başvuru ile topluluk düzeyinde patent elde edinilebilecektir. Bu uygulama, patent sahibinin uzun bürokratik işlemlerden kurtarılması açısından doğru bir karardır***²¹². Topluluk patentinden kaynaklanan hukuki sorunların çözülmesi ve yeknesaklığın sağlanması amacı ile 2010 yılına kadar da “***Topluluk Patent Mahkemesi***” kurulması çalışmaları ve bunun için hukuki alt yapı oluşturma çalışmaları yapılmaktadır. Bu süreye kadar topluluk içinde olacak anlaşmazlıkların çözüm yeri WIPO ve WTO mahkemeleridir²¹³.

EPO (European Patent Office-Avrupa Patent Ofisi) ofisinin yapısı ***DG1, DG2, DG3, DG4 ve DG5*** adı altında beş adet genel müdürlükten oluşmaktadır²¹⁴. Bunların her birinin görev ve sorumlulukları farklıdır.

- **DG1 ve DG2** ; Avrupa Patent Başvurularının Belge verilmesi prosedürleri ve itiraz prosedürlerinden sorumludur. Temel görevleri; patent başvurularının şekli incelemeleri, tekniğin bilinen durumuna ait başvuruların Patentlenebilirlik açısından incelenmesi işlemleridir. Aynı zaman da dokümantasyondan da sorumludur.

²¹¹ <http://european-patent-office.org/annual-report>. (16 Ocak 2006)

²¹² <http://register.consilium.eu.int/pdf/de/04>. (25 Ekim 2005)

²¹³ <http://register.consilium.eu.int/pdf/de/04/st07/st07119.de04.pdf> (25 Ekim 2005)

²¹⁴ Global. **EPO Hakkında**. Patent Dergisi, Ağustos – Eylül, Sayı :2 Ankara, TPE Yayını, 2005., s.10.

- **DG3** ; Başvuruların inceleme veya itiraz sürecinde alınan kararlara karşı yapılan itirazlara ilişkin temyiz işlemlerinden sorumludur.
- **DG4** ; İdari işleri personel sorunları, mali işler ve patent enformasyonu konularından sorumludur.
- **DG5** ; Yasal konular ve uluslararası işlerden sorumludur.

2.1.8.1. Avrupa Topluluğu, Topluluk Markası : 20 Aralık 1993 tarih ve 40/94/AT sayılı Topluluk Tüzüğü ile Topluluk Markası kabul edilmiştir. Topluluk Markası, Avrupa Topluluğu Sınırları içerisinde hüküm ifade etmekte olup; *AB'ye üye devletlerin ulusal hukuktaki markalara ilişkin yasal düzenlemelerinin yanında çalışan ve tek bir başvuru ile Topluluk Markası oluşturulup , AB sınırları içerisinde koruma imkanı sağlayan ikinci bir marka tescil sistemidir. İspanya'nın Alicante şehrinde 1996 yılından beri faaliyet gösteren resmi yetkilidir. Ofis merkezinde kabul edilen resmi diller ; Almanca, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve İtalyanca dır. Patent başvuruları bu dillerden herhangi biri ile yapılabilmektedir. Ofis kararlarının hukuka uygunluğu "Topluluk Mahkemeleri" tarafında yapılmaktadır. AB üyesi ülke ile Paris Anlaşmasına veya TRIPS Anlaşmasına dahil üye bir ülkede ikamet eden gerçek veya tüzel kişiler , Marka Ofisi nezdinde yapacakları tek bir başvuru ile topluluk markası sahibi olabilirler*²¹⁵.

Yıllar	Marka Ofisine Yapılan Başvurular	Türkiye'den Yapılan Başvurular	Toplam % Oran
1996 – 2002	294.745	450	
2003	57.637	65	
2004 (31.05'e kadar)	25.593	27	

²¹⁵ Yrd. Doç. Dr. Hamdi Pınar. Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye., s.83.

Toplam	377.975	542	% 0,14
---------------	----------------	------------	---------------

Tablo-4 : Marka Ofisine Yapılan Başvurular²¹⁶.

2.1.9. Lahey Anlaşması : Tasarımların uluslararası alanda saklanmasını düzenleyen Lahey Anlaşması , ilk kez 1925* tarihinde imzalanmıştır²¹⁷ . *Anlaşmanın amacı ; tasarım sahibini bürokratik işlemlere karşı da korumak, parasal tasarruf sağlamak ve tek bir başvuru ile birden çok ülkede tasarımının tescilin sağlamak / kolaylaştırmaktır.* Bu sebeplerden dolayı Lahey Anlaşmasında, sadece *prosedüre ilişkin hükümler bulunmakta olup, maddi hukuka ait hüküm bulunmamaktadır*²¹⁸. Günümüzde gelişen dünya rekabet sisteminin zamana ve rakiplere karşı olan savaşımının gereği tasarımların bir an önce üretime sunulması ve pazarlara çıkarılma yarışı gereği Lahey Anlaşması, bu anlamda önemli bir kilometre taşıdır.

Lahey Anlaşmasıyla, endüstriyel tasarımların saklanmasını /depolanmasını (deposit) sağlayan bir birlik kurulmuştur. Bu birlik **WIPO’nun** Uluslararası Bürosu tarafından idare edilmektedir²¹⁹.

Başvurular doğrudan buraya veya büroya gönderilmek üzere üye ülkelerin ulusal ofislerine yapılabilir. Yapılan başvuruda tasarımın hangi ürünler için uygulanacağı belirtilmelidir. Ayrıca bir tasarımcının /firmanın aynı başvuruda **“çoklu başvuru**”** yapması da mümkündür. Ancak bu sınır bir başvuruda en çok 100 tasarım olabilir. **Endüstriyel tasarımlarımızın başvuruları 5 yılda bir yenilenmektedir. Maksimum koruma süresi 10 yıl olup,** bu süre

²¹⁶ <http://oami.eu.int/en/default.htm> (16 Ocak 2006)

* Bu anlaşma 1934 ,1960, 1961, 1975 ve 1979 yıllarında Günün Gereklerine Göre Düzenlemelere Tabi Tutulmuştur.

²¹⁷ Av. Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.111.

²¹⁸ A.g. k., s.111.

²¹⁹ A.g. k., s.111.

****** Tek Başvuru Dosyasında; Aynı Ürün Tasarımında Birden Çok Varyasyonlar veya Tek Dosya da Birden Çok Farklı Çeşit ve Özellikte Tasarımlar. Başvuruların Adetleri Artıkça , Ücreti de Artmaktadır.

üye ülke hukuklarında daha uzun ise bu sürenin sonuna kadar 5'er yıllık dönemler halinde uzatılabilir²²⁰.

70 yılı aşkın bir süredir uygulamada olan Lahey Anlaşması yeterli ilgiyi görememiştir²²¹. Kanımca bunun en temel sebebi ; Avrupa topluluğu ve Amerika Kıtası içinde farklı adlar altında patent kanunları olmasının yarattığı karmaşa ve üye ülkelerin bu anlaşmalarda ki siyasi-ekonomik yarışlarının oluşturduğu çekişmelerdir**. Bu ise rüçhan hakkı başvurusu yapan tasarımcının, hedef aldığı pazarın onayladığı patent sistemini tercih etmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle , son zamanlarda anlaşmada günün ekonomik ve siyasi yapısına uygun değişiklikler yapılarak üye olmayan ülkelerin katılımı sağlanmaya çalışılmaktadır. 1960, 1961, 1975, 1979, 1991, 1994, 1995 ve 1999 yıllarında bu yönde çalışmalar yapılarak anlaşmanın işlerliği artırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalar ve müzakereler doğrultusunda 1999 yılında *Cenevre' de Anlaşması* akdedilmiştir. Günümüzde Lahey Anlaşmasının , 1934 tarihli Londra, 1960 tarihli Lahey ve 1999 tarihli Cenevre olmak üzere üç ayrı versiyonu bulunmaktadır²²².

Cenevre Anlaşmasını ile getirilen yenilikler şöyle özetlenebilir²²³

- i.) Başvuruların daha da kolaylaştırılması,
- ii.) Tasarımların tescilinde yapılan esasa ilişkin inceleme yapan ülkelerin katılımının daha cazip hale getirilmesi,

²²⁰ A.g. k., s. 112.

²²¹ A.g. k., s. 112.

** Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Topluluğu arasında siyasi ve ekonomik çıkar çatışmalarını her alanda görmek mümkündür. Ayrıca Avrupa Topluluğu içinde de pek çok gruplaşmalar vardır. Avrupa Topluluğu içinde ; Kuzey Ülkeleri, Benelüks Ülkeleri ve Ak Deniz Ülkeleri arasında gruplaşmalar vardır. Bu bölgesel gruplaşmanın haricinde , siyasi gruplaşma da mevcuttur. Bu çıkar grupları, kendi bölgesel çıkarları doğrultusunda, Avrupa Topluluğu içinde çeşitli anlaşmalar ve birlikte çalışmaları için faaliyetler içinde dirler. Bu faaliyetler aynı amaçta, farklı ülkeler tarafından yapılabilmektedir. Adı geçen bu anlaşmaların içeriklerine baktığımızda amaçlarının birbirleri ile benzer veya aynı olduğu görülecektir.

²²² A.g. k., s. 112.

²²³ <http://www.wipo.int/hist-odc/ip>. (12 Mart 2006)

- iii.) Devletlerin haricinde , *OHIM (Office for Harmonisation in the Internal Market – Topluluk Markası Tasarım Ofisi)* ve *OAPI (Organisation Africaine De La Propriete Intellectuelle – Afrika Fikri Mülkiyet Ofisi)* gibi değişik bölge ülkelerinin de üye olmasına imkan sağlamak. (Amaç çeşitli bölgelerden daha fazla ülkelerin üyeliğinin cazip hale getirilmesini sağlamaktır.)
- iv.) Yapılan son değişiklik ise ; Lahey Anlaşmasının başlığındaki saklama (deposit) ifadesi, tescil (registraion) şeklinde değiştirilmiştir.

Tasarım sahipleri, başvurularını bulundukları kendi bulundukları ülkelerinde “Fikri Mülkiyet” haklarıyla ilgili kuruma (Türkiye’de TPE) başvurarak , bu anlaşmanın koruması altına girebilirler. Bir tescille, anlaşmaya üye olan bir ya da daha çok ülkede koruma sağlanır. Ancak önemle belirtilmelidir ki, koruma ulusal olup, koruma talep edilen ülkenin hukukunun sağladığı korumadan faydalanabilir. Diğer bir deyişle , anılan Lahey Anlaşması maddi hukuka ilişkin hükümler içermemektedir. Bundan dolayı müracaata ülkelerden bazıları , kendi hukuklarında kabul edilen koruma şartlarını karşılamadığından dolayı koruma talebini reddedebilir. Lahey Anlaşmasından yararlanabilmek için üye ülkede tescil sisteminin kabul edilmiş olması gerekir²²⁴. Anlaşmaya depozit (tasarımı saklama) sistemi kabul edilmiş olup, söz konusu tasarım yenilik ve ayırt edicilik nitelik açısından herhangi bir incelemeye tabi tutulmamaktadır²²⁵. Yani incelemesiz patent sistemi uygulanmaktadır. Lahey Anlaşmasının 15 Ekim 2005 tarihi itibari ile 34 üyesi bulunmaktadır²²⁶.

²²⁴ Av. Dr. Cahit Suluk, *Tasarım Hukuku* ., s.113.

²²⁵ A.g. k., s. 114.

²²⁶ <http://www.wipo.int/hist> (15 Ekim 2005)

2.1.10. Locarno Anlaşması : Tasarımların uluslararası sınıflandırılmasına ilişkin Locarno Anlaşması 1968 yılında hazırlanmış ve 1971 yılında yürürlüğe girmiştir. En son değişiklik 1993 yılında yapılmıştır. Anlaşmayla , üye ülkeler arasında bir birlik oluşturulmuştur. **Anlaşmanın amacı ;** tasarımların uygulanacağı ürünleri sınıflandırarak yönetimi kolaylaştırmaktır. Locarno Anlaşması, sadece tasarımların sınıflandırılmasıyla ilgili olup, TRIPS Anlaşmasında ki düzenlemeye benzer şekilde, süre ve ihlaller gibi maddi hukuka ilişkin konuları içermemektedir. Bu nedenle koruma kapsamının belirlenmesinde bu sınıflandırmanın kural olarak bir rolü bulunmamaktadır ²²⁷.

Anlaşmanın 1993 yılındaki yapısına baktığımızda ; ilk bölümü tasarımlarla ilgili 32 sınıf ve 223 alt sınıf liste halinde sıralandırılmıştır. İkinci bölümde, tasarıma konu olabilecek 6250 eşyanın alfabetik listesi verilmiştir. Anlaşmaya taraf ülkeler bu sınıflandırmayı resmi dokümanlarında dikkate almak zorunda olmakla birlikte, yukarıda da ifade edildiği üzere, korumanın şartları ve kapsamı bakımından özgürdür ²²⁸.

Türkiye, Locarno Anlaşmasına taraf olup, **“End.Tas.KHK ‘Nin 27. Maddesi”** gereği **ülkemizdeki sınıflandırma Locarno Anlaşmasına göre yapılmaktadır** ²²⁹.

2.1.11. Viyana Anlaşması : 1973 yılında harf, rakam, noktalama, grafik işaretleri, sembol, bilimsel işaretler, süs çizgisi, tezyinat sanatı*, kitaplarda bölüm, kısım ve ayırım başlarına konulan desenler gibi örnek tipleri korumak ve bunların uluslararası genel kabul görmelerini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Fakat bu anlaşma yeterli üyeye ulaşamadığı için

²²⁷ A.g. k., s. 114.

²²⁸ A.g. k., s. 114.

²²⁹ A.g. k., s. 115.

* Kitap ve Dergileri çiçek resimleri ile süsleme sanatı.

henüz yürürlüğe girmemiştir ²³⁰. Türkiye bu anlaşmanın mevzuat çalışmalarına katılmış fakat üyeliğini zamana bırakmıştır ²³¹.

2.1.12. WIPO Anlaşması : WIPO’ nun temelleri ilk 1883 tarihine kadar geriye gitmekle birlikte , 1967 yılında Stockholm ‘de imzalanmıştır. Bu anlaşma, İngilizce kısaltmasıyla “*World Intellectual Property Organisation (WIPO)*” ve Fransızca kısaltmasıyla “*Organisation Mondiale de la Propriete Intellectuelle (OMPI)*” olarak da bilinmektedir. Türkçe karşılığı ise “*Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı*” dır. Bu kurumun geçmiş tarihine baktığımızda ; Dünya’da Fikri Mülkiyetin Öneminin dile getirildiği sanayi çağı ile başladığını görürüz. 1893 yılında *BIRPI (Bureaux Internationaux Reunis Pour la Protetcion De La Propriete Intellectuelle)* adlı bir teşkilat bulunmaktaydı. Bu teşkilatın yerini 1973 yılında *WIPO* almıştır . *WIPO* , 1974 tarihinden bugüne Birleşmiş Milletlerin ihtisaslaşmış uzman kuruluşlarından (*special agencies*) biridir ²³². Günümüzde WIPO’ ya 182 ülke üyedir ²³³. *Türkiye bu anlaşmaya 1975 yılında imza atmıştır **.

WIPO’ nun kuruluş amaçları ; fikri mülkiyetin bütün dünyada korunmasını teşvik etmek, ülkeler arasında ve gerektiğinde diğer uluslararası teşkilatlarla işbirliği yaparak geliştirmek, fikri mülkiyet birlikleri arasında idari işbirliğini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Uluslararası sözleşmelerin düzenlemesinde, bunların kabulünde ve ulusal mevzuatın modernleştirilmesinde çaba gösteren WIPO, bu gelişmekte olan ülkelere teknik yardım sağlamaktadır ²³⁴.

²³⁰ A. g. k., s. 116.

²³¹ <http://viena.org/doc/cl> (12 Nisan 2006)

²³² A. g. k., s. 115.

²³³ İncilay Ayber, *Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO)* .,s. 40.

* 15.08.1975 tarih ve 7/10540 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. 19.11.1975 tarih ve 15417 Sayılı Resmi Gazete

²³⁴ Yrd. Doç. Dr. Hamdi Pınar. “Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye.,s.74.

WIPO, Fikri Mülkiyet Haklarının tüm dünya da korunmasına yönelik ülkelere yönlendirme ve teknik destekler vermektedir. WIPO'ya başvuran ülkelere, fikri mülkiyet haklarının korunması hakkında mevzuat ve sınıflandırma da yardım etmektedir. Lahey ve Locarno Anlaşmalarını WIPO hazırlamış ve bu anlaşmaların yürütülmesini de yine bu teşkilat sağlamaktadır. Mayıs 2003 itibariyle WIPO, 23 uluslararası Anlaşmanın idaresinden sorumludur²³⁵.

Fikri ve Sınâî Mülkiyet Haklarının, tüm dünya da ticaretle birlikte öneminin artması, *WTO*'nun (***World Trade Organization***) da fikri ve sınâî mülkiyet hakların korunmasına büyük önem vermesine sebep olmuştur. Bu ortak amaçla WIPO ile WTO arasında 1996 tarihinde yürürlüğe giren bir işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre, her iki kuruluş TRIPS 'in uygulanmasına yönelik işbirliği içinde olacaklar²³⁶.

WIPO 'nun görevleri esas olarak kuruluşu olan Stockholm Anlaşmasının dördüncü maddesinde belirtilmiştir. Ayrıca fikri mülkiyetle ilgili bazı uluslararası anlaşmalarda anlaşmayı uygulamak, özel fikri mülkiyet bilgisini pazarlamak, ulaştırmak ve kullanmak için bir araç olarak bilgi teknolojisini kullanmak konularında da WIPO 'ya görevler verilmektedir.

Bu görevler²³⁷;

- a.) Bütün dünya da fikri mülkiyetin korunmasının geliştirilmesine yönelik tedbirlerin alınmasını gerçekleştirmeye ve bu sahada milli mevzuatların geliştirilmesine hizmet etmek.
- b.) Paris Birliği, bu birlik ile irtibatlı kurulmuş özel birlikler, Bern Birliğinin idari hizmetlerini yürütmek.

²³⁵ <http://www.wipo.org/int/treaties/ip/> (02.05.2003)

²³⁶ Av. Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.116.

²³⁷ İncilay Ayber, “**Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO).**”, s. 41.

- c.) Fikri mülkiyetin himayesini geliştirmeye yönelmiş diğerk uluslararası bağıntıların faaliyete geçirilmesini ihtiva eden idareyi üzerine almak veya bu tür idareye iştirak etmek. Gerekirse bu amaçla hukuki ve teknik destek sağılamak.
- d.) Fikri mülkiyetin himayesini geliştirmeye yönelmiş bütün uluslararası bağıntıların tesisini teşvik etmek.
- e.) Fikri mülkiyet sahasında kendisinden teknik ve hukuki yardım isteyen devletlere yardımda bulunmak.
- f.) Fikri mülkiyet ile ilgili bütün bilgileri toplamak ve yayımlamak. Fikri mülkiyet sahasındaki çalışmalarını ifade etmek, teşvik etmek ve sonuçlarını yayımlamak.
- g.) Fikri mülkiyetin uluslararası himayesini kolaylaştıran hizmetleri yerine getirmek. Gerekli durumlarda bu konuda tescil yapmak ve yaptığı tescillerle ilgili bilgileri yayımlamak.
- h.) Devletlerin ortaklaşa çabaları ve gerekirse diğerk uluslararası teşkilatlarla işbirliğı içinde bütün dünya da fikri mülkiyetin himayesini geliştirmek ve diğerk birlikler arasında idari işbirliğini sağılamak için gerekli bütün diğerk tedbirleri almaktır.

Uluslararası tescile ilişkin anlaşmaların amacı ; başvuru sahiplerinin, daha az masraf ve bürokrasi ile birden çok ülkede koruma elde etmesinin sağılanmasıdır. Bu anlaşmalar ; mikroorganizmaların uluslararası saklanmasına ilişkin Budapeşte Anlaşması ve Madrid Anlaşmasına ilişkin Madrid Protokolü, Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Tescili Hakkında Lahey Anlaşması, Patent İşbirliğı Anlaşması (PCT) ve coğrafi işaretlerin korunması ve uluslararası tescili konusunda Lizbon Anlaşmasıdır²³⁸.

²³⁸ A.g. d., s. 41.

Ülkemiz, WIPO tarafından yürütülen, sınâî mülkiyetle ilgili anlaşmalardan, Markaların Uluslararası Tescili ile ilgili Madrid Anlaşması, Patent Kanunu Anlaşması (PLT), Coğrafi İşaretlerin Korunması ve Uluslararası Tescili konusundaki Lizbon Anlaşması, Olimpiyat Sembollerinin Korunması Hakkındaki Nairobi Anlaşması ve Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkındaki Washington Anlaşmasına üye değildir²³⁹.

2.2 . Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve Fikri Sınâî Mülkiyet :

Ülkemiz için önemli bir diğer uluslararası kuruluş da ***Dünya Ticaret Örgütüdür (World Trade Organisation)***. 1940'lı yılların ikinci yarısından sonra gerçekleşen teknolojik buluşlar ve gelişmeler ülkeleri giderek artan bir hızla birbirlerine karşı bağımlı bir duruma getirmiştir. Ulaştırma maliyetinin düşmesi, sürenin kısalması haberleşme imkanlarının artması, piyasaların niteliğinin ve işletme tekniklerinin değiştirmiştir. Bütün bu değişiklikler ise bazı kuruluşların oluşumuna sebep olmuştur. Dünya ekonomik ve ticaret sistemini en üst düzeyde düzenlemeyi amaçlayan ilk kuruluşlar, ***“Bretton Woods”*** Sistemi olarak bilinen ve 27 Aralık 1945 tarihinde oluşturulan ***“Uluslararası Para Fonu (IMF- International Monetary Found)”***, haziran 1946’ da faaliyete geçen uluslararası ***“İmar ve Kalkınma Bankası”*** ya da bilinen adıyla ***Dünya Bankası (IBRD- International Bank For Reconstruction and Development)”*** ‘tır. ***“Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT- General Agreement on Tariffs and Trade)”***, ***“Bretton Woods Konferansları”*** sonucunda ortaya çıkmamıştır. Ancak konferansta bir Uluslararası Ticaret Örgütünün (International Trade Organization) kurulmasının gerekliliğine karar verilmiştir. Böyle bir örgütün kurulması gerçekleşmeyince 30 Ekim 1947 tarihinde yürürlüğe giren anlaşma ile dünya ticaretini geçici olarak düzenlemek üzere ***“GATT (General Agreement on Tariffis and Trade)”*** oluşmuştur. 15 Aralık 1993 tarihinde sonuçlanan ***Uruguay Round***, GATT ‘ın

²³⁹ A.g. d., s .41.

geçici niteliğine son vermiş ve 15 Nisan 1994 ‘te imzalanan **“Uruguay Round Nihai Senedi ile kurulan Dünya Ticaret Örgütüne dönüşmüştür”**²⁴⁰. İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası ticareti kurala bağlayan çok taraflı bir anlaşma olarak 1947 yılında imzalanan GATT, 1948 yılında yürürlüğe girmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası ticaret sisteminin kurumsal yapısı olarak oluşturulmaya çalışılan **“Uluslararası Ticaret Örgütü (ITO-International Trade Organisation)”** hayata geçirilememiş, yerine bir örgüt olmayıp bir anlaşma olan ve bir Sekretarya’ dan başka kurumsal yapısı bulunmayan GATT’a bırakmıştır. GATT ‘ın Kurucu Anlaşması 23 ülke tarafından imzalanmıştır. Daha sonra **“GATT Turları”** olarak adlandırılan uluslararası müzakereler yapılmıştır. Müzakereler ; 1947 Cenevre (İsviçre) Müzakeresi, 1949 Annecy (Fransa) Müzakeresi, 1950-1951 Torquay (İngiltere) Müzakeresi, 1955- 1956 Cenevre Müzakeresi, 1960-1962 Cenevre Dillon Round Müzakeresi, 1964- 1967 Kennedy Round (ABD) Müzakeresi , 1973 -1979 Tokyo (Japonya) Müzakeresi, 1986- 1993 Uruguay (Punta Del Este Kenti-Uruguay) Müzakeresi, 1994 Marakeş (Fas) Protokolüdür. Yapılan Müzakereler, dünya ticaretinin kurallarının kapsamını önemli ölçüde genişletmiş ancak, ticaret sisteminin kurumsal yapısı **“Uruguay Round Müzakereleri”** ile güçlendirilmiştir. 1994 yılında imzalanan **“Uruguay Nihai Senediyle Dünya Ticaret Örgütü”** kurulmuştur²⁴¹.

Fikri Mülkiyet haklarını korumaya yönelik normların, önemli ölçüde değişiklik göstermesinin (Her Ülkenin ve Her Ticari Örgütün Farklı Uygulamaları) ve uluslararası ticarete sahte mallara uygulanabilir prensip ve kurallar konusunda çok taraflı bir çerçevenin bulunmamasının , uluslararası ekonomik ilişkilerde giderek artan bir gerginliğe yol açtığı görüşüne dayanılarak, Uruguay Round Müzakerelerinde Fikri Mülkiyet Hakları konusunda da bir anlaşma akdedilmiştir²⁴².

²⁴⁰ A. g. d., s. 42.

²⁴¹ A. g. d., s.42.

²⁴² A. g. d., s.42.

Türkiye , 26 Ocak 1995 tarih ve 4067 sayılı Kanun ile “Dünya Ticaret Örgütünün kuruluş anlaşmasını onaylanmasını uygun bulmuştur. Anlaşmanın 31 Aralık 1994 tarihinden geçerli olmak üzere onaylanması, 95/ 6525 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 3 Şubat 1995 tarih ve 22213 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. **TRIPS Anlaşmasının uygulanması ile ilgili olarak Türkiye’de “Sınâî Mülkiyet” haklarıyla ilgili işlemleri “Türk Patent Enstitüsü” yürütmektedir. Telif Hakları ile ilgili kuruluş ise “Kültür Bakanlığı, Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü”dür.**

2.3. TRIPS ve Fikri Mülkiyet Hukuku : WTO Anlaşmasının bir eki olan TRIPS ile ; **fikri ve sınâî mülkiyet haklarının** mevcudiyeti, kapsamı ve kullanımının taraf ülkelerin tamamında yeterli standarda kavuşturularak etkin biçimde koruma sistemi getirilmesi amaçlanmaktadır. Ancak TRIPS ‘in ticaret politikası araçlarıyla yürütülen güç mücadelesinin sonucu olduğu ve bu mücadelede sanayileşmiş ülkelerin hem kendi aralarındaki hem de koşullarını bu anlaşma ile tespit ettikleri yönünden eleştiriler yapılmıştır ²⁴³.

Ana hatlarıyla TRIPS ‘in özellikleri ²⁴⁴;

1.) Fikri ve Sınâî Mülkiyet ayrımını ortadan kaldırmış ve bunun yerine **“Fikri Mülkiyet”** kavramını geniş manada her iki kavram için kullanılmıştır.
2.) Mevcut uluslararası Sözleşmelerin uygulama alanı genişletilmiştir.

²⁴³ Yrd. Doç. Dr. Hamdi Pınar. “Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye., s.78.

²⁴⁴ A. g. k., s .78.

3.) Fikri Mülkiyet Haklarının her biri ayrı ayrı tanımlanmış ve tüm ülkelerin standart olarak uygulaması gereken kurallar belirlenmiştir.
4.) İhlâllere karşı uygulanabilecek, gümrüklerde el koyma, sahte malların imha edilmesi gibi yaptırımlar getirilmiştir.
5.) Yükümlülüklerini İhlâl eden üyelere WTO ‘nun sağladığı hak ve imkanların çekilmesi öngörülmüştür.
6.) İhtilâfların çözümü mekanizmasına yer verilmiştir.
7.) İlaç (ürün ve usul) patentlerinin genel olarak, kabulü sağlanmış ve bunun için 2000 ve 2005 yılına kadar süre tanınmış, ayrıca başvuruların (incelenmemek ve kapalı kalmak şartı ile) sözleşmenin kabulü ile birlikte yapılmasına imkan sağlanmıştır.
8.) Komşu haklarının korunmalarında asgari haklar ile eşitlik ilkelerine yer verilmiş, telif haklarından asgari koruma süresi 50 ve TV verici işletmelerin koruma süreleri ise en az 20 yıl olarak belirlenmiştir.
9.) Bilgisayar Programları ile veri tabanlarının korunması fikir ve sanat eserlerine eşit duruma getirilmiştir.
10.) Fikir ve Sanat Eserlerinde kiralama ve ödünç verme hakkı koruma altına alınmıştır.
11.) Ürün ve Usul patenti konusu olan buluşlara 20 yıl koruma getirilmiştir.
12.) Entegre devre tasarımlarının en az 10 yıl korunması öngörülmüştür.
13.) Fikri Mülkiyet alanında hakların tükenme ilkesi anılmıştır. Ancak bu tükenmenin getirildiği altıncı madde hiçbir şekilde maddi bir hukuki düzenleme içermeyecek tarzda düzenlenmiştir.

2. 3. TRIPS ve Rekabet Hukuku : TRIPS , rekabet hukuku ile ilgili hükümler de içermektedir. Ancak uzun yıllardır yürütülen uluslararası düzeyde rekabet hukukuna yönelik çalışmalar hedefine ulaşmamıştır*. Rekabet Hukuku açısından TRIPS ‘in 8.maddesi fikri mülkiyet haklarının kötüye kullanılmasına ilişkin genel bir ilke içerir.

Bu maddeye göre taraf ülkeler²⁴⁵;

- Hak sahiplerince kötüye kullanılmalarını veya
- Ticareti gereksiz şekilde sınırlandıracak yada uluslararası teknoloji transferini olumsuz şekilde etkileyecek uygulamalarını önleyici uygun tedbirler alabilirler. O halde bu madde ile Anlaşmaya taraf ülkeler, fikri mülkiyet haklarının kötüye kullanılmasıyla mücadele amacıyla ,
 1. Hak sahiplerince kötüye kullanılmalarını veya
 2. Bu tedbirler zorunluluk arz etmeli
 3. TRIPS ‘in diğer hükümleriyle uyumlu olmalıdır.

Patentlerde verilen hakların nasıl sınırlandırılacağı genel bir hüküm niteliğinde olan 30.madde ile düzenlenmiştir. Bu genel maddenin yanında 31.madde ile özel nitelikteki sınırlandırma şekilleri getirilmiştir. Rekabete aykırı uygulamalara ilişkin hükümler TRIPS ‘in 31/C ve K bendinde düzenlenmiştir²⁴⁶.

Lisans sözleşmelerinde bazı kayıtlardan kaynaklanan rekabete uygulamaların kontrolü TRIPS ‘de 40.madde de düzenlenmiştir. Buna göre, üye ülkeler, ticareti ve teknoloji transferini olumsuz etkileyebilecek bu kayıtlarla ilgili, önleyici ve denetleyici nitelikte yasal düzenlemeler yapabileceklerdir. Bu çerçevede TRIPS ‘in 40/2. maddesi de maddi hukuki düzenlenirken , 3. ve 4. fıkra da usulü hükümlere yer verilmiştir²⁴⁷.

* Nedeni için bkz : sayfa 92-93 dipnotu.

²⁴⁵ A. g. k., s. 79.

²⁴⁶ A. g. k., s. 79.

²⁴⁷ A. g. k., s. 79.

TRIPS ‘in 40.maddesinde fikri mülkiyetlere ilişkin lisans sözleşmelerindeki rekabete aykırı kayıtlardan nelerin kötüye kullanma olduğunu, bunlara karşı yaptırımların ne olması gerektiği konusunda açık bir düzenleme getirilmemiştir. Bunlar tamamen üye ülkelerin inisiyatifine bırakılmıştır. Bu ise farklı uygulamaların ve tarifelerin oluşmasına sebep olacaktır. Belki de fikri haklar konusunda el ilgi çekici düzenleme ise TRIPS ‘in madde 40/2 ‘ye göre üye ülkeler , ilgili piyasada rekabet için sakıncalı etkiler yapamaya açık olan fikri mülkiyet haklarının, kötüye kullanımı olan lisans uygulamaları ve koşullarının neler olduğu konusunda yasal düzenlemeler yapabileceklerdir. Üye ülkeler, rekabete aykırı lisans kayıtlarının neler olduğunu açıkça düzenleyebilmelerinin yanında, bu kayıtların düzenlenmesi ve denetimi konusunda da yetkilendirilmiştir²⁴⁸. Türkiye ‘de bu denetim ve düzenleme yetkisi **“Türk Patent Ofisi”** ile yürütülmektedir.

2.4. Türkiye’de Fikri ve Sınâî Mülkiyet Alanında ki Gelişmeler: Türkiye’de sınâileşme** süreci önce montaj işlemi ile başlamıştır. 1970 ‘lerin sonuna kadar sınâileşme süreci, ithalat ile gelen ürünlerin basit yapıda olanlarının taklidi veya montajı ile başladı. Sınâî öncesi bu evrede , insanların bankacılık, imalat, rekabet anlayışı, pazarlama, depolama, yönetim, lojistik gibi alanlarda tecrübe yılları ve dünyayı tanıma anlama yılları oldu. Montaj Sınâî yerini 1980 ‘ler den sonra yerini , yavaş yavaş **“İmalat Sınâî”** olarak geliştirmiştir. Dünya ticaretinde rekabetin ve değişimin varlığı hissedildikçe, tasarım kavramının değeri / önemi daha da artmaya başlamıştır.

²⁴⁸ A. g. k., s. 80.

** Sanayi ve Sınâî – Endüstri kelimeleri aynı anlamı vermekle birlikte , Türk Dil Kurumunda 1983 basımlı “İmla Kullanımı Kitabında **Sınâî**, 2004 yılı basımında ise **Sanayi** “ olarak yazılmıştır. Bilimsel tezlerde ise daha çok **Sınâî** olarak geçmektedir.” Dolayısı ile bir seçim yapmak mecburiyetinde kaldığım için , objektif ölçülerde bilimsel bir eser vermenin kaygısı ile **Sınâî** kelimesini kullanmayı uygun buldum.

Türkiye’de Batılı anlamda tasarımın eğitiminin geçmişi, **“Uygulamalı Sanatlar ve Tatbiki Güzel Sanatlar”** adı altında 1883 tarihine*** kadar geriye gider²⁴⁹. Ancak bugünkü anlamda endüstriyel tasarım eğitimiye yönelik çalışmalar 1950’lerin ikinci yarısında başlamıştır. 1980 ‘lere kadar sınıâide tasarımın uygulanmasını mühendisler (özellikle makine ve elektrik sınıâisinde) tarafından yapıldı. Fakat dünya ticaretinde artan rekabet, tüketici ihtiyaçlarının değişmesi-çeşitlenmesi sebebiyle gözlenme mecburiyetinin oluşması ve yönetim sistemlerinin anlayışındaki gelişmelerden dolayı, endüstriyel tasarımın, sınıâide ki önemi kendini hissettirmeye başladı. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak Türkiye’de de tasarımın, ekonomide ki önemi ve buna bağlı olarak eğitiminin önemi giderek artmaktadır. Dünya ticaretinde rekabetin daha da artması ve değişim anlayışının bir yaşam tarzı haline gelmesi, tasarım kavramının her alanda uygulama bulmasına da sebep olmuştur. Günümüze **“Tasarım”** kavramı, tekstil sınıâinin / endüstrisinin her alanın, ayakkabıcılıkta, denizcilik, bilgisayar, otomobil, eğitim programları tasarlama, dericilik sektörü, dekorasyon, sahne sanatları, kuaförlük vs. gibi alanlarda kullanılmaktadır. Bu duruma belki **“Tasarım”** kavramının toplumdaki cazibesi, dünya da ki değişim sürecinin etkileri veya ticarete var olabilme/cazibe anlayışındaki değişim / gelişimin etkilerinden dolayı oluşan bir anlayışın sonucu denilebilir.

Hukuki düzenleme bakımından , Türk Hukukundaki Sistemindeki gelişmeler, uluslararası hukuktaki gelişmelere paralellik arz etmektedir. Osmanlı imparatorluğunda **“Fikri ve Sınâi Mülkiyet Haklarında ki”** düzenlemeler 1850’li yıllarda yapılmaktadır. Burada 1844 tarihli Fransız Kanunundan iktibas edilip 1879 tarihinde uygulamaya konan **“İhtira Beratı Kanunu”** bir başlangıçtır. Markaların kayıt altına alınması ve marka onayları bakımından ilk düzenleme 1871 tarihli **“Alamet-i Farika Nizamnamesi”** dir. Bu düzenlemenin esinlediği kanun 1857 tarihli Fransız Markalar Kanunudur. Türk Hukuk Sisteminde patent ve markaların

*** Burada Güzel Sanatların Tarihi ile İlgili Daha Fazla Bilgi Verilmemesinin Nedeni ; Tez Konusundan Sapma ve Oyalanma Olacağı Endişesidir.

²⁴⁹ www.etmk.org (18 Nisan 2006)

düzenlenmesi 1925 tarihli Paris Anlaşmasından esinlenerek 1930 yılında başlamıştır. Türkiye , Paris Anlaşmasına 1930 yılında imza atmıştır²⁵⁰. Avrupa Ekonomik Topluluğunun (AET) kurulmasından (1958) hemen sonra tam üyelik için başvuran Türkiye ile AET arasında 12 Eylül 1963 tarihinde **“Ankara’da imzalanan Ortaklık Anlaşmasıyla”** uzun bir sürecin ilk adımı atılmış oldu. Gümrük Birliği Anlaşması ile bu süreç hız kazanmıştır²⁵¹.

Türk Hukuk Sistemin de tasarımların korunması üzerine miladi bir takvim sayılan “Türkiye’nin Gümrük Birliğine Giriş Sürecinde” topluluk mevzuatına uyum sağlayabilmek için ilk kez 27 Haziran 1995 tarih ve 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması, Kanun Hükmünde Kararname ile mevzuatımıza girmiştir. Bu tarihten önce ise tasarımların korunması “Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu ve Haksız Rekabet Hukukuyla” korunmaktaydı. 554 sayılı kanun ile tasarımların korunması alanındaki hukuki boşluk kapatılmakla birlikte, tasarımlar Fikri ve Sanat Eserlerinden ayrı hükümlerle korunmaya başlanmıştır²⁵². Gelecekte bu alanda Türk hukuk yapısında, Avrupa Birliğine Üyesi olma isteği ve Gümrük Birliğine üye olması nedeniyle, bu alandaki hukuki yapısını **“Avrupa Birliği Uyum Süreci Kopenhag Kriterlerine”** imza atması sebebiyle değişimler devam edecektir. Bundan dolayı topluluk hukukundaki bu değişiklikler ve yeni gelişmeler Türkiye tarafından dikkatle takip edilmelidir²⁵³. Topluluk Hukukunun şekillenmesinde çıkar gruplarının yaptığı lobi faaliyetlerinin önemli bir yeri vardır. Bu sebeple Türkiye, Avrupa Birliği Mevzuatıyla yaptığı uyum çalışmalarında bu hususa sürekli dikkat etmelidir²⁵⁴.

²⁵⁰ www.tpe.org.tr/his.t (25 Mart 2006)

²⁵¹ Yrd. Doç. Dr. Hamdi Pınar. **Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye.**, s.84.

²⁵² www.tpe.org.tr/his.ttr (25 Mart 2006)

²⁵³ <http://www.wipo.org/int/treaties.doc.di> (22.05.2005) Mariam Schamlu, (Alman Patent Ofisi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı)

²⁵⁴ Av. Dr. Cahit Suluk. **Tasarım Hukuku.**, s.129.

3. BÖLÜM :

TASARIMLARIN KORUNMASI KAVRAMININ , FİRMALARA SAĞLADIĞI KATKILAR :

Sanayi Devrimi ile ülkelerin var olma süreçlerinde , yeni mecburiyetler /anlayışlar (Pazar payı kapma, ihracat gelirlerinin fazlalığı, ürünlerini koruma mecburiyeti, bilimde ve teknoloji de ilerleme, markalaşma, patent koruma sistemi ile ürünlerine uluslararası alanda sahip çıkma vs. gibi...) oluştu. Klasik ticaret anlayışında, üretim tekniklerinde ve yönetim bilimlerinde gelişmeler oldu. El yapımı ürünler , yerini makine yapımı ürünlere terk ederken, ürün tiplerinde nitel ve nicel çeşitlenmeler oldu. *Sanayi Devrimin* den sonra ivme kazanan milletlerarası ticaret, ülkeler için beraberinde yeni fırsatlar ve yeni sorunlar getirmiştir. Bu sorunlardan biri de, *fikri ve sınâî mülkiyet haklarının*, diğer ülkeler veya firmalar tarafından ihlâl edilmesi tehlikesidir. 1873 yılında Viyana’da yapılan *“Uluslararası İcatlar Sergisine katılım olmaması”* fikri mülkiyet haklarının uluslararası arenada da korunması gerekliliğini, ilk kez ortaya çıkarmıştır. Çünkü üreticiler, ticari açıdan getirisi olan fikirlerin, diğer ülkeler, kuruluşlar ve kişiler tarafından çalınması ve sömürülmesi korkusu ile sergiye katılmayı reddetmiştir. Üreticilerin yeterince ilgi göstermediği sergi, başarılı olamamıştır. Ortaya çıkan defacto sorunu çözmek, uluslararası ticaretin geleceği için önem arz etmekteydi. Bu amaçla 1883 yılında ticari açıdan değerli olan patent, marka, endüstriyel tasarım şeklindeki sınâî mülkiyet haklarına diğer ülkelerde de koruma elde edilmesi amacıyla düzenlenmiş ciddi manada ilk büyük uluslararası anlaşma olan *Paris Anlaşması* imzalanmıştır. *Bu anlaşma ile dünya fikri ve sınâî haklar konusunda bir dönüm noktası olmuştur* *.

Sanayi Devrimi ile insanlığın yaşadığı değişim ve dönüşüm süreci 1990 ‘lı yıllardan itibaren “Küreselleşme olgusu ile neo-

* Bu konuda daha fazla bilgi için 2.1.1 ‘ e bakınız.

liberal” bir yapı içinde kapitalizmin ileri bir modeli yaşanmaya başlandı.

Ekonomileri dışa açılmaya zorlayan ve birbirlerine bağımlı olmaya iten küreselleşme üç faktörün etkisiyle ortaya çıkmaktadır²⁵⁵;

i. İtici Faktörler : Teknolojik gelişmeler küreselleşme üzerinde itici bir etkiyi yaratmıştır. Özellikle son on yılda büyük değişimler gösteren uydu haberleşmesi, faks, internet, elektronik mektuplaşma gibi uluslararası iletişimi olanaklı hale getiren ve kolaylaştıran telekomünikasyon sistemleri gelmektedir. Ayrıca ucuz, gittikçe genişleyen , güvenilir uluslararası ulaşım, özellikle büyüklükleri gittikçe artan uçaklar ve kargo sistemlerini sayılabilir.

ii. Hükümet Politikaları : Temelde finans ve ticaretin serbestleştirilmesi, tarife dışı engellerin ve kotaların kaldırılması, uluslararası sermaye akışı üzerindeki kontrollerin azaltılması, sınırların ortadan kaldırılma eğilimi ulusal şirketlere dış finansal kaynakların açılması küreselleşmeyi başlatan faktörlerdir.

iii. İşletme Stratejileri : Uluslararası politikalarda meydana gelen değişimler işletmeleri yeniden yapılanmaya itmektedir. Bu nedenle işletmeler, ürettikleri mal veya hizmetlerini dış ülkelere de satmakta, dış ülkelerden de kaynak kullanmaktadır. Özellikle ihracat yapan firmalar faaliyetlerini düşük maliyetli merkezlere kaydırarak, dış ekonomik ve siyasal ilişkiler kurmaktadır.

Toplumsal yaşam, eğitim, sosyal sınıflar, bürokrasi, sendikal yapı, yönetim, üretim ve iş yeri organizasyonlarında bir dizi önemli değişmelere sebebiyet vermiştir²⁵⁶. Dünya basınında başlangıçta küreselleşme olgusunu, her ne kadar süslü değişim yazıları ile verse de , yapılan bir çok araştırma küreselleşme

²⁵⁵ Ziya Aktaş. **Küreselleşme Ekseninde Türkiye İçin Stratejik Öneriler** . Alfa Yayınları. İstanbul. 2003., s. 14.

²⁵⁶ Yrd. Doç. Dr. Masum Türker ve Yrd. Doç. Dr. Esin Okay Örerler. **Türk Şirketlerinin Küresel Şirket Haline Getirilmesi Yolları**, İstanbul., İTO Yayınları, 2004-60. , s. 49.

sürecindeki ülkelerin yurt içindeki gelir dağılımında adaletsizliklerini de artırdığı görülmektedir. Bu durum ABD içinde geçerlidir ²⁵⁷. **1960'lı yıllarda, dünyanın zengin ülkelerinde yaşayan en zengin %20 ile en fakir %20 arasındaki oran 1/30 iken, 1995 yılında bu oran 1/60, bugün de 1/80 'e yaklaşmaktadır** ²⁵⁸.

Takip edilemeyecek kadar hızlı ve geniş finansal piyasaların ve uluslararası şirketlerin ana planını oluşturduğu ekonomide, firmaların hedefleri ve örgütlenme biçimleri de farklılaşmaktadır. **Küreselleşme, ulusal piyasaları yıkarken , “pazardan pay alma yarışını” da arttırmaktadır** ²⁵⁹.

“Küreselleşme” yaşadığımız dönemin, değişiminin ana tanımı olsa da , tüm değişimlerin iki çıkarımı vardır. **Riskler ve fırsatlar. Değişim belirsizlikleri beraberinde getirdiği gibi fırsatları da beraberinde getirir.** Yeter ki geleceği doğru ve tam zamanında okuyalım. Bunun için firmaların her an çıkabilecek bir krize karşı **kriz yönetimine hazır bir B planı ve yine fırsatları değerlendirecek C planı** olması kaçınılmazdır. Uluslararası ki enformasyon teknolojilerinin ve piyasaların birbirleriyle olan organik bağlarından dolayı kimse kendini bu gibi durumlardan soyutlayamaz. Uluslararası ticarete gelişim/değişim dünya insanların tamamı için iyi yönde olmayacağını da göz önünde bulundurursak, sürekli kazananların tam karşısında bir de kaybedenler mutlaka olacaktır . Kazananlar fırsatları değerlendirirken, kaybedenler fırsatları değerlendiremeyenlerdir. Çince’de kriz ve fırsat aynı kelimelerle yazılmaktadır. Beş bin yıllık bu kültür birikimi, kriz dönemlerinde fırsatların habercisi olarak sunulmaktadır²⁶⁰.

²⁵⁷ A .g .k., s. 50.

²⁵⁸ A. g. k., s. 30.

²⁵⁹ A. g. k., s. 53.

²⁶⁰ Doç. Dr. Melek Vergiliel Tüz. **Kriz ve İşletme Yönetimi** . Alfa Yayınları. İstanbul. 2005., s. 1.

*Küreselleşmenin işletmeler ve insanlar üzerinde ki olumsuz etkileri yanında olumlu etkilerini görmezden gelmekte anlamsız olacaktır*²⁶¹ ;

- Küreselleşme dünya ticaret hacmini artırır ve bu da işletmeler için ileri düzeyde imkanlar anlamına gelir. (Ticareti engelleyici faktörlerin ortadan kaldırılması için bölgesel ticari anlaşmaların etkileri gereği)
- Küreselleşme yatırım sermayesinin toplanmasına hız kazandırır. Dışa açılmayı başarmış firmalar için, yatırım sermayelerine, isim, marka, logo gibi sermayeler de eklenir. Hatta bu sermayeler (soyut yatırım değerleri) sabit yatırım değerlerinin de çok üzerinde olabilir. Bu ise firmalar için ayrı bir ekonomik değerler kazancıdır.
- Küreselleşme AR-GE faaliyetlerini artırır, teknolojik yenilenme sağlar. Üretim dünyasında da ürün çeşitliliğine imkan sağlar. Tüketicilerin istek ve sorunları daha fazla çözüm teklifleri ile karşılanır.
- Gelişmekte olan ülkelere ekonomik kalkınma getirir, teknoloji transferi ve teknolojik gelişimleri aktarır. Gelişmiş ülkelerin sınâi ürünleri dış pazarlara daha fazla açılırken, gelişmemiş veya geliştirmekte olan ulusal ekonomilere daha fazla rakip olurlar.
- Karşılaştırmalı üstünlük prensibine dayalı olarak, ürün maliyetlerini düşürücü etkiye sahiptir. (Ülkeler ve firmalar için uzmanlık alanında üretim yapmak.)
- Az gelişmiş ülkelerin çağdaşlaşmasına katkıda bulunarak sosyo-kültürel gelişimlerine fayda vermektedir.

²⁶¹ Yrd. Doç. Dr. Masum Türker ve Yrd. Doç. Dr. Esin Okay Örerler. **Türk Şirketlerinin Küresel Şirket Haline Getirilmesi Yolları**, s. 55.

- Küresel işletmeler için hem kendi ülkelerinde hem de uluslararası piyasalarda kaynakların en verimli şekilde kullanılmasına imkan verir.
- Yeniliklerin başlatılması , yönetim ve finansal uygulamalarda öncülük ederler.
- Bireysel anlamda insanlara zorunlu eğitimin kaçınılmazlığını ve önemini ortaya koymaktadır.
- Tüketiciler için , tüketici hakları ve kaliteli çok seçenekli ürünler dünyası oluşturmaktadır.

Artan rekabet ortamında firmalar açık ve savunmasız saldırı alanları haline getirmiştir. Varol olmak için doğal savunma refleksi ile , içteki tüm kaynaklarını etkin kullanma ve kısa sürede doğru karar alma yeteneklerini geliştirmek zorundadırlar. Küreselleşme firmaların sermaye yapılarında da değişimlere sebep olmuştur. ***“Marka ve düşünceler” artık firmalar için yatırım kaynakları kadar (bazen yatırım kaynaklarından da daha fazla) değerli olmaya başladı.*** İşte bütün bu nedenlerden dolayı, firmalar için fikri ve sınâi haklar önemlidir. Tasarımlar ilk adımda firmaların ürün gamında genişleme, pazar paylarında artma ve firmanın rekabete karşı güçlü olmasına yardım eder. Uluslararası alanda ise firmaların kendilerini bir tür anlatma tekniğidir. ***Firmalar artık sadece basit ve temel ürün/hizmetleri üreten kimliklerinden çıkıp, dünya ile sürekli iletişim ve etkileşim halinde olmak zorundadırlar. Dünya ile entegrasyon olabilen firmaların ayakta kalacakları bir dönem içindeyiz.***

Hızlı bir değişimin yaşandığı günümüzde, temelinde bilgisayar ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerin yer aldığı bir değişim gözleniyor. Bu değişimde mikro elektronik, nano teknoloji, iletişim, bilgi teknolojileri, yeni malzemeler gibi yüksek teknoloji alanlarında, ülkeler arasında amansız bir yarışma hüküm sürmektedir. ***Bütün bunlara insanların genetik yapılarından ve ticari kaygılarından kaynaklanan egemenlik altına alma, sahiplenme psikolojisi de eklenince, fikri ve sınâi hakların***

değeri de artmaktadır. Ayrıca kriz dönemlerinde ve uluslararası rekabete uymaya çalışan firmalar için önem daha da artmaktadır.

WIPO' nun 2002 yılında yaptığı bir araştırma bu konuda dikkate değerdir²⁶²; Tüketicilere , **“Ürün veya Hizmet Satın Alırken İlk Aklınıza Gelen Unsurlar Nelerdir ?”** sorusu açık uçlu olarak sorulmuş. Dünya genelinde değişik ülkelerde 15 milyon insana sorulmuş. Sonuçları*; % 38 ‘i güven duygusu için markalı ürünleri, % 19’u kalite ile güvenin beyinlerinde marka ile aynı çağrışımları yaptığını , % 23 ‘ü çevreye ve sosyal sorunlara duyarlı firmaların ürün/hizmetlerini , % 5’i ulusal firmalarını tercih ettiklerini ve diğer % dağılımlar da kampanyalar, görünüm, fiyatı, benzer ürünlerinin fiyat değerleri, arkadaşlarında görerek-önerilerek aldıklarını söylemişlerdir. % değerlere bakıldığında güven, kalite ve markanın dünya da ki tüketicilerin anlayışında aynı veya ayrılmaz olduğu sonucu görülmektedir. Markalı ve patentli ürünlerin tüketiciler tarafından kolay tercih edilmesi, firmanın pazarlama masraf ve kaygılarını azalttığı gibi nakit ve sosyal güven kârını da desteklemektedir. Firma da enerji kaybı oluşmamakta veya çok az oranda oluşmaktadır. Dolayısı ile firmayı diğerlerinden birkaç adım ileri taşımaktadır. Firma ve ülke kalkınmışlığının temeli budur. Bu yarışmada teknolojiyi iyi yönetenler, fikirlerini üretim/hizmetlerine dökabilenler ve bilgi teknolojilerini en etkin kullananlar kazanırken, teknolojiyi iyi yönetemeyenleri ise teknolojinin kendilerini yönetmesi tehlikesi kapılarında beklemektedir .

Firmalar için sürekli aynı ürünü üretmek , zamana karşı yıpranmaya sebep olur. Zamanla rakiplerin farklılıklarına, gelişmelerine ve müşterilerin isteklerine yetişememekten dolayı firmalarda gelir gider akışları arasında gider leyhinde artma olur. Geleneksel üretim yapısında inat eden firmaların karşılaşacakları kaçınılmaz sonuç budur. Bu sonuca yakalanmamak için, firmalar uzmanlardan kurulu, ayrı tasarım departmanları kurarlar. AR-GE destekli ürün geliştirme

²⁶² <http://www.wipo.org/int/hist-work.doc.di> (03.09 .2005)

* % Dağılımlar Ülkeden Ülkeye çok az bir farkla benzer çıkmıştır. Site de ki bilgide; çalışmanın yapılmasında hangi örnekleme metodu ve nasıl uygulandığına dair bilgi bulunmamaktadır.

veya yeni ürün oluşturma faaliyetleri ile zamanın yıpratıcı etkilerine karşı koyarlar. Dünyanın hızla gelişen teknolojik ve dolayısı ile rakiplerin pazardaki atılımlarına karşı tasarım firmalara güç kazandırır. Unutulmamalıdır ki her ürünün pazarda bir var olma süresi vardır. Bu süreyi , satışların oranlarının takibi ve müşteri şikayetleri ile takip etmek mümkündür. ***Firmalar yeni ürünler tasarlayarak, yeni gelir ve pazarda imaj kazançları sağlarken rakiplerine karşı da öne geçerler.***

3.1. Tasarımların Firmalara Sağladığı Ekonomik Katkılar **:

Küreselleşmenin getirdiği riskler ve fırsatlar firmalara yeni oluşumlar ve fikirler ortaya koyma mecburiyetini oluşturdu. Teknoloji alanında ve enformasyon alanındaki gelişmeler, aynı zamanda iş gücünde niteliğin önemini bir kat daha artırmıştır. Özellikle üretime uygulanan yeni teknolojilerin, rakiplere göre işletmeye sağlayacağı göreceli avantajlar ve rekabet üstünlükleri teknoloji transferi ihtiyacını kuvvetlendirmiştir²⁶³. Teknoloji transferi yapan firmaların, üretim kolaylığına ve çeşitliliğine tasarımlarını ortaya kolaylıkla koyabilecekleri de eklenince , firmanın ekonomik gücünde de artma olacağı kesindir. Geleneksel üretime ve yönetime devam eden firmalarda ise ; teknolojinin geliştirdiği yeni imkanlar kısıtlı ve sınırlı olmaktadır. Bütün bunlara firma yöneticilerinin de geleneksel mantıkta üretim anlayışları eklenince, ürün/hizmetleri zamanla

** Bu konuda Türkiye’de yeteri kadar kaynak bulunamamıştır. İşletme fakültelerinin ve Endüstriyel Tasarım Fakültelerinin kütüphaneleri taranmıştır.. Kaynaklar daha çok ; tasarımların kültürleri, firmalar da nasıl uygulanabilecekleri ve belli başlı büyük firmaların , tasarım çalışmalarına hikaye tarzı yaklaşımlar vardır. Olan kaynaklar ise üniversitelerin lisans aşamasında ki ders notları niteliğinde olup, yüksek lisans tez çalışmasına koymaya yakışır düzeyde değildir. Bu sebeple , Türk Tekstil Sanayicileri İş Adamları Derneği Üyelerine Yönelik Yayınları, ISO (İstanbul Sanayi Odası) Yayınları , TÜSİAD Yayınları (Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği) ve şahsımın iş hayatındaki tecrübeleri kaynak olarak alınmıştır.

²⁶³ Yrd. Doç. Dr. Masum Türker ve Yrd. Doç. Dr. Esin Okay Örerler. **Türk Şirketlerinin Küresel Şirket Haline Getirilmesi Yolları.**, s.42.

dönemlerinin özelliğini karşılayamaz olacaktır. Böylelikle elindeki makine ve personel kapasiteleri gittikçe hantallaşacak , demode olacak ve gelirleri ile giderleri arasında ki fark gider lehine açılacaktır. Dünya ticari tarihi bu tür yok oluşlarla doludur.

Firmaların ürün veya hizmetlerinin sonundaki asıl nihai amacın pazarlama olduğuna göre, pazarlama ile tasarım arasındaki bağıntının önemi ortadadır. Pazarlama ; müşteri ihtiyaçlarını, isteklerini karşılayan ürün ve hizmetler ile karşılaştırma sürecidir. Bu sürece bakıldığında farklı açılardan bakabiliriz²⁶⁴;

- ***Bir alışveriş süreci olarak pazarlama:*** Tasarım, iki ya da daha fazla çok taraftan her birinin algılanan ihtiyaçlarını karşılamak üzere birbirlerine değerli bir ürün, hizmet veya fikir verdiği değiş tokuşa yardımcı olabilir. Tasarımcı, hem bu ihtiyaçları belirlemek hem de tüketicinin karşısındaki değerden algılarını değiştirmek için çalışır.
- ***Bir bağlantı olarak pazarlama :*** Değiş tokuşlar, üreticiler ile tüketiciler arasındaki doğal boşluğu kapatmak için çok önemlidirler. Tasarımcı Pazar yerinde, mekan ve algılama kaynaklı boşlukları doldurmaya çalışır.
- ***Bir birim olarak pazarlama :*** Tasarımcı, pazarlama ile lojistik ve dağıtım faaliyetleri üzerine çalışır.
- ***Fayda yaratma olarak pazarlama :*** Üretim, pazarlama ve tasarım ***“faydalı biçimi”*** sağlama ve yaratma faaliyetlerinden birlikte sorumludurlar ve ürünün nihai biçim, boyut, kalite ve özelliklerini yönetmekte çok önemli rol oynarlar.

Yukarıda ki anlatımlardan da anlaşıldığı üzere tasarım ile pazarlama, müşteri ihtiyaçları ve sağlıklı müşteri ilişkileri kurmak için bu ihtiyaçları etkileyen faktörleri geliştirme ve anlamada aynı düşünce tarzını paylaşmaktadırlar²⁶⁵. Bunun için firma içindeki bu iki departman karşılıklı , doğrudan ve kesintisiz iletişim içindedirler. Bilinçli ve ileriye dönük çalışma içinde firmalarda ki

²⁶⁴ Brigitte Borja De Mozota . **Tasarım Yönetimi**, İstanbul, Kapital Medya Hizmetleri, Eylül, 2005., s.101.

²⁶⁵ A. g. k., s. 101.

tasarım ve pazarlama departmanlarının merkezinde hedef aldıkları pazar(lar)da , tüketicilerin düşünceleri, demografik yapıları, siyasi görüşleri, hükümet yönetimleri, GSMH 'sı , sanat anlayışı, eğlence anlayışları, günlük hayatlarını nasıl yaşadıkları, moda anlayışları vs. gibi... özellikleri sürekli izlenir. Böylelikle firma tüketiciler tarafından çıkar olarak algılanan ve tüketici davranışı üzerinde etkili olan farklılıkları çabuk keşfeder. Ürün ve hizmetlerini buna göre tasarlayıp , pazarlamayı buna göre yapar.

Büyük kuruluşlara bakıldığında AR-GE çalışmalarına ve Tasarımlara özel önem verdikleri , bunlar için hatırı sayılır değerler de bütçeler ayırdıklarını görürüz. Bu harcamalar firmaların gelecekte ki kazançlarının temelini oluşturacaktır. Dolayısı ile masraf olarak değil, geleceğe yatırım olarak değerlendirilmelidir.

AR-GE destekli buluş ve patentlerin firmalara sağladığı katkılarını sıralayacak olursak²⁶⁶;

- Buluşlar verimliliğin ve kalkınmanın ana faktörüdür.
- Buluşlar yeni ürünler ile yeni yöntemlerin geliştirilmesi ve bunların ekonomiye kazandırılmasını sağlayan bir gelişimdir.
- Etkin bir patent sistemi, ülkenin ekonomik gelişmesini de beraberinde getirmektedir.
- Patent Dokümanları sınâici için yatırım öncesi araştırma da değerli bir envanter kaynağıdır.
- Patent sistemi, etkin bir teşvik aracıdır. Buluş yapmayı ve bu buluş etrafında yatırımda bulunmayı ve buluşla ilgili bilgi vermeyi teşvik eder.
- Patentler tüm sınâi kollarında teknolojik ilerleme getirecek araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin oluşmasını teşvik eder.
- Patentler, tüm sınâi dallarında teknolojik ilerleme getirecek araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin oluşmasını teşvik eder.
- Patentler teknolojinin lisans edilmesinde esas araçlardır.

²⁶⁶ TÜSİAD. Fikri Haklar Komisyonu Semineri. **İş Dünyasın da Başarının Anahtarı. Fikri Haklar.** Ekim 2003. Yayın No .T/2003/10/366.,s. 32-34.

- Patent sistemi imalat faaliyetlerinin genişletilmesinde fiili ve etkin rol oynamaktadır.

3.1.1. Firmalarda Ürün Çeşidi Oluşturma ve Geliştirmek :

Firmalarda ürün oluşturma ve geliştirme temelinde “**AR-GE**” (**Araştırma- Geliştirme**) olan **Tasarım** anlayışı ile yapılmaktadır. AR-GE oldukça geniş bir kavram olup, firmalarda verimliliği artıran önemli faktörlerin başında yer almaktadır . AR-GE faaliyetleri bilimsel ve deneysel araştırma geliştirme , üretim tekniklerinde yenileştirme ve yönetimin gelişmesi gibi temel unsurları kapsamaktadır ²⁶⁷. ***Patenti ve tasarımı olmayan firma fasoncu olarak kalmaya ve bir süre sonra yok olmaya mahkumdur. Nasıl isimsiz insan olmaz ise artık markasız firmada olmamalı. Ürünü pazarlarda satan sadece kalite değildir. Kalite ve marka birbirlerini destekleyen bir bütündür. Sanayileşme paten ve markalaşmasız olamaz. Ülkelerin ve firmaların temel hedefleri arasında mutlaka olmalıdır***²⁶⁸.

Burada belirtilmesi gereken ise AR-GE , firmaların tasarım anlayışlarına ve üretim/hizmet tiplerine göre değişir. AR-GE faaliyetleri spesifik şekilde ya laboratuvar ortamında yürütülmekte ya da üretim sürecinde yaparak öğrenme (learning by doing) yöntemiyle gerçekleşmektedir. Her iki yöntem de amaçlar; üretimin etkin bir biçimde gerçekleşmesi , verimliliği bir üst seviyeye çıkarmak ve yeni ürünlerin geliştirilmesidir. Firmalar rekabetçi piyasada tutunabilmek için kaliteye, rekabete ve müşteri istekleri dolayısı ile AR-GE ‘ye önem vermek zorundadırlar. Sürekli değişen ve gelişen dünyada ürün / hizmet ve yönetimin de sürekli geliştirilmesi gerekir. ***Yeni ürünlerin ve yöntemlerin ortaya çıkışı***

²⁶⁷ A. g. k., s. 28.

²⁶⁸ Halit Narin . “**Küreselleşme Sürecinde Türk Tekstil Sınâisinin Yapması Gerekenler Semineri**” . (Türk Tekstil Sanayicileri- İş Verenler Sendikası Başkanı.) Marmaris. Mayıs 2006.

*üç farklı şekilde olur*²⁶⁹; (Firmalarda AR-GE üç farklı şekilde uygulanır)

- **İcad ve buluş ile içeriği yeni bir düşünce yaratmaktır.** Yeni bir imaj, eski koşulları arasında yeni bir bağlantı veya yeni bir faaliyet alanının ortaya konması. Bazen bir alanda yapılan buluş başka alanlarda da değişimlere yol açar. Böylece teknolojinin toplam sinerjisi diğer alanlara da yansır. Genel imalat ve ticaret anlayışında yeni alanlar ve yeni kârlar ortaya çıkar. Bunu yeni istihdam alanları, yeni üretim teknikleri, yeni pazarlar ve yeni dağıtım kanalları izler. Her yeni ürün/hizmet rakiplere karşı öne geçme ve yeni kârları da beraberinde getirir.
- **İkinci AR-GE türü yenilik (innovation) olarak isimlendirilir.** Var olan ürünlerin/hizmetlerin geliştirilmesi esasıdır. Bu ise pratik kullanıma yönelik bir düşüncedir. Burada verimlilik amaçlı yeni üretim kolaylıkları ortaya konulur, piyasaya **yarı yeni ürün ve yöntemler** sunulur. Yenilik sadece piyasada ki düzenlemeler değil, pratik yeni ürünler olarak da düşünülmelidir.
- **Üçüncü tür AR-GE ise taklittir (imitation).** Burada yeniliğin /buluşun başkaları tarafından kısmen veya tamamen kopya edilmesidir. Her ne kadar gayri kanuni de olsa taklit, piyasada en kolay ve daha fazla tercih edilen bir uygulamadır. Patent kanunları ile buluşların teşvik edilmesi ve geliştirilmesini sağlanırken sahibine de ekonomik ve sosyal gelişim imkanı sağlar. Potansiyel rekabetçiler ya alternatif bir method geliştirerek veya patent sahibinden belli bir bedel ödeyerek izin alıp bu ürünün piyasa ya sunulması yoluna giderler.

AR-GE ‘nin desteği ve bilgisi ile sadece ürün tasarımı değil aynı zamanda ürün/hizmetlerin estetik görünüm, ambalaj ve reklamının da tasarlanması gerekir.

Burada hemen belirtilmesi gerekir ki AR-GE çalışmaları, ürün geliştirme, yeni ürün ortaya koyma ve piyasaya en uygun yönetim yapısının oluşturulması de için çalışmalarını kapsar. Bütün bu

²⁶⁹ Prof. Dr. Kemal Yıldırım ve Doç. Dr. Rana Eşkinat “Endüstriyel Ekonomi” Ekin Kitap Evi. Bursa.2005., s. 30.

alışmalar için sorunları görebilen ve çözebilen kendi alanlarında araştırmacı uzman personel ile yapılır. Konunun alanına göre personel yapısı değişkendir. Örneğin ; elektrik kablosu imal eden bir firmanın amacı yeni kablo türü icad etmek olur ise , AR-GE departmanında ; elektrik mühendisi, metalürji mühendisi ve kalite kontrol- test uzmanı gerekirken, elektrikli lamda imal eden bir firmanın AR-GE departmanının da ise endüstriyel tasarımcı ve elektrik mühendisi optimal yeterliliktedir.

Her yeni ürün tipi; yeni imalat yapısına, yeni yönetim / organizasyon yapısına ve yeni pazarlara sebep olur. Firma yönetimi gelişen ürününe göre, bunu görme yetisine sahip olmalıdır. Bunun için; Satış oranlarının değişimi, nakit akışlarının takibi, iadeler, pazar paylarının takibi, müşteri şikayet ve memnuniyetinin izlenmesi/ değerlendirilmesi, piyasadaki rakiplerin tavırları burada önemlidir ve mutlaka bu amaçla izlenmelidir. Bunların haftalık, aylık, üç aylık gibi zaman aralıklarında raporları tutulmalı ve firma yönetimince bunlar üzerinde beyin fırtınası ile yeni hamleler için kararlar alınmalıdır.

Ulusal düzeyde rekabet edebilirlik konusunda, önemli olan en temel unsur, ***AR-GE destekli ulusal verimliliktir anlayışıdır .*** Temel ham maddelerin ve yarı mamullerin dünya da giderek azalması ile oluşan fiyat artışları, bunların daha verimli ve etkin kullanılmasını gündeme getirmiştir. Giderek yükselen bir hayat standardı, yerel firmaların AR-GE destekli yüksek verimlilik düzeylerine ulaşmaları ile mümkün olacaktır. ***Dünya da pazar pay oranlarında rekabetten dolayı daralma da göz önüne alındığında klasik yöntemler ve ürünler/ hizmetler ile hayatta kalmak imkansızdır.*** rneğin ; Almanya, sağladığı yüksek verimlilik sayesinde ki, onlarca yıldır, yüksek refah düzeyini sürdürebilmektedir. Alman firmaları, ürettikleri ürünlerin, nitelik açısından giderek daha çok ayırd edilir / tüketicilerce tercih edilir duruma gelmesini ve işçi başına düşen çıktıyı giderek çoğaltacak yüksek otomasyon düzeylerine erişmeyi bařarmıřtır²⁷⁰.

²⁷⁰ Yrd. Doç. Dr. Masum Türker ve Yrd. Doç. Dr. Esin Okay rerler. “**Türk şirketlerinin Küresel şirket Haline Getirilmesi Yolları,** s.21.

Bir başka örnekte ; Amerika Birleşik Devletlerinin zenginliğinin temelinde dünya çapında yayılmış büyük firmalarından aldığı ekonomik güçtür. Amerika da başta gelen 265 büyük sınâi şirketinin ortak organizasyonu olan Industrial Research Institute (IRI- Endüstri Araştırma Enstitüsü), 1996 seçimleri öncesinde , ülkelerinin ekonomi ve teknoloji politikası ile ilgili olarak, Başkan ve Kongre adaylarına hitaben yayınladığı bildiri şu cümleler ile başlıyordu ; Geçen 50 yılda ABD’ de kaydedilen ekonomik büyümenin en az yarısını teknolojik inovasyona borçluyuz²⁷¹.

Gelişmiş ülkelerin bu amaçla AR-GE ‘ye verdikleri değerleri, aşağıdaki tabloda daha net görebiliriz.

²⁷¹ A. g. k ., s .22.

(Tablo-5 : G-7 Ülkeleri ve Ülkemizde Endüstriyel AR-GE Harcamalarının Sektörel Dağılımı ²⁷²)

Sektör	Almanya	Fransa	Birleşik Krallık	İtalya	Japonya	A.B.D	Kanada	G-7	Türkiye
Tıbbi ilaçlar	4.6	12.3	22.5	8	6.6	6.8	6.3	9.6	1.3
Kimyasal madde ve ürünler (ilaç hariç)	13.3	6.3	7.1	5.9	9.2	6.3	2.1	7.2	5.7
Büro,muhasebe, bilgi işlem mak.	3.9	2.6	1.1	3.7	9.9	8.8	4.1	4.9	0
Elektronik cihaz imalatı (radyo,televizyon, haberleşme teçh.vb)	10	11.5	6.9	19.4	16.1	13.2	23.8	14.4	31.4
Hava ve uzay taşıtları yapım onarımı	8.1	13.7	9.3	9.7	0.7	11.2	10.3	9.0	0.7
Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazları imal.	7.2	3.4	4.4	4.8	10.9	2.3	0.9	4.8	4.8
Başka yerde sınıflandırılmamış makine teçhizat imal.	11.3	4.6	5.8	5.3	8.7	4.2	1.9	6.0	19.5
Cihazlar, saatler	6	9.5	3.5	1.8	3.6	8.4	1.2	4.9	0.2
Motorlu kara taşıtları	21.2	11.9	10.1	14.7	12.8	11.1	1.8	11.9	7.7
Ana metal sanayi	1	1.7	0.6	1	3.5	0.5	1.8	1.4	5.9

²⁷² (<http://www.nsf.gov/sbe/srs/seind00/pdf/c2/c02.pdf>) Almanya (1995), Fransa (1996), Birleşik Krallık (1997), İtalya (1997), Japonya (1996), A.B.D (1996) ve Kanada (1997) yılı verileridir. Kaynak: Ham veriler Science&Engineering Indicators,2000 (21 Kasım 2005)

Metalik olmayan diğer mineral ürün imal.	1	1.2	0.5	0.3	2.1	0.3	0.1	0.8	5.9
Makine ve teçhizat hariç metal eşya sanayi	1.4	1.2	0.9	2.7	1.5	1.1	0.9	1.4	1.4
Diğer (kağıt,basım,yayım, yakıt, petr.ürün., mobilya, gıda, tekstil, kauçuk- plastik, gemi imal.)	5.4	7.8	7.7	6.4	8.8	5.8	5.6	6.8	9.6
Elektrik, gaz, su	0.4	3.1	1.4	3	1.1	0.2	2.6	1.7	2.7
İnşaat	0.3	0.7	0.1	0.3	2.2	0.2	0.2	0.6	0
Hizmet sektörü	3.5	6.9	17.5	13.1	4.2	19.5	33.5	14.0	3.2

Bu konuda Fikri ve Sınâî Hakların*, uluslararası firmalara, ulusal ekonomiye, müteşebbislere ve tüketicilere katkıları ;

a. Uluslararası Firmalar için ;

- İnsanlara verdikleri ürünlerin / hizmetlerin, üretici firmalara katma değer olarak geri yansıtılması ve devamını sağlayıcı teşvik etmek. Böylelikle insanlığın ihtiyaç duyduğu ve günlük yaşamı kolaylaştıran / destekleyen buluş, icatların ve faydalı modellerin yapılmasını teşvik etmek.
- Ürün / hizmetlerinin pazarlama aşamasında kimlik görevi görerek, tüketicilerce tanımlanabilmesini ve hatırlanılmasını kolaylaştırır.
- Uluslararası pazarlarda ki firmaların ürün / hizmet tasarım haklarını korumak.
- Uluslararası imalat/hizmet türlerinin dağılımlarını kontrol edebilme kolaylığı. (Uluslararası Envanter İmkânı)

b. Ulusal Firmalar için ;

- Ulusal ekonominin, kendi ürünlerinin/ hizmetlerinin korumasına imkan sağlar.
- İç ve dış pazarlardaki rekabetçi ortamda güç kaybına engel olur. (Taklit ürün üreten Asya kökenli firmaların –Çin, Taiwan, Tayland– ülke içinde taklide devam etmelerini engellemek.)
- Ürün / hizmetlerinin pazarlama aşamasında kimlik görevi görerek, tüketicilerce tanımlanabilmesini ve hatırlanılmasını kolaylaştırır.
- Ulusal ürün /hizmet türlerinin dağılımlarını kontrol edebilme kolaylığı. (Ulusal envanter imkânı)

* Marka, Patent, Logo, Semboller.

c. *Müteşebbislere ;*

- Sabit yatırım değerlerinin haricinde; isim, logo, patent ve marka gibi maddi ve manevi değerleri eklenir. Bazen bu değerler yatırım değerlerinin de üzerinde olur. Ürün/hizmetlerin pazarlanmasında bu değerler çok önemli bir faktördür. Büyük ölçekteki firmaların bu değerlere önem vermeleri boşuna değildir²⁷³.
- Üretimi planlanan yeni ürünler/ hizmetlerde herhangi bir tescil hakkının olup olmadığını kolaylıkla öğrenerek (TPE, WTO, WIPO ve yerel patent ofisleri) yanlış yatırım yaparak ileride olabilecek hukuki yaptırımlara karşı ön araştırma imkanı sağlar.
- Aynı şekilde başka müteşebbislerin, kendi ürün/hizmetlerinin taklit edilerek pazarlarda değer kaybetmesine karşı hukuki kalkan olur.
- Gelecekle ilgili yapmayı düşündüğü yatırımlar için hedef Pazar(lar)da ürün/hizmet dağılımını kolaylıkla takip edip bilgilenir.

Gelişmiş ülke olmanın arkasında, dünyayı takip eden güçlü müteşebbis ve firmalar , güçlü müteşebbis ve firmaların arkasında dünya ölçeğinde üretim ve ticaret, bütün bunların özünde ise etkin bir sınâi mülkiyet koruması olduğu gerçeği çok iyi bilinmelidir²⁷⁴ Büyük ulusal firmalara baktığımızda; Koç, Sabancı, Zorlu vs. gibi yatırım alanları genellikle fikri ve sınâi haklarla ilgili oldukları ve bunun için departmanlar kurup büyük bütçeler harcamaları boşuna değildir²⁷⁵.

²⁷³ Coca-Cola ‘nın sabit yatırımlarının değeri 24,5 milyar dolar iken isim değeri 70 milyar dolar, Nokia’ nın isim değeri 65 milyar dolar, Mercedes-Benz ‘in isim değeri 22 milyar dolardır. (Al Ries, Laura Ries- Markaların Evrimi. Çeviri Doç. Dr. Neşe Kars Tayaç- Dinç Tayaç) Media Cat. 2006., s.26-27

²⁷⁴ Mehmet Demiroğlu. “İş Dünyasında Başarının Anahtarı; Fikri Haklar” . TÜSİAD. İstanbul. Ekim 2003., s.25.

²⁷⁵ A. g. k., s. 27.

3.1.2. Var Olan Ürünü Geliştirmek : Günümüz dünyası artık eski dünya değildir. Müşteriler, rakipler, hukuk anlayışı, çalışanlar, beklentiler ve hatta sınırlar sürekli değişmekte ve gelişmektedir. İstekler ve anlayış sürekli değişmektedir. Firmalarda maliyet tipleri/dağılımları değişmekte ve toplumun anlayışındaki sosyal davranışlar görev olarak algılanmaktadır.

İyiym diyen daha fazla iyi olamaz. İyiym diyen, kendini değiştirmek için harekete geçmez . O halde, iyiym diyen firma yavaş yavaş erimeye başlar*. Zaman firmanın aleyhine çalışır ve savunmasız anının gelmesi an meselesidir. Bu duruma yakalanma endişesi taşıyan firmalar, değişime ayak uydurmak veya mümkünse değişimi yönlendirmek durumundadırlar. AR-GE destekli tasarımlara , firma içi yeniden yapılanmaya** , dünyayı ve pazarlarını takip edebilmek için enformasyona uyum, doğru bilgiye zamanında ulaşım çalışmaları ve satış değerleri düşen ürünlerini rakiplerine göre öne geçirmek için var olan ürünlerini geliştirme çalışmaları yapmalıdırlar. Gelecek için yapılması sıralanan bu mecburiyetlere bakınca ilk akla gelen **maliyetlerin artacağı** endişesidir. Bu endişe eski ürünün yeniden geliştirilmesi aşamasında ilk akla gelen faktörlerdendir. Var olan ürünü geliştirme yeni ürün ortaya koymaya nazaran daha az masraflı, fakat kısa süreli zaman kazanma adımıdır. Ayrıca ; yeniden tasarlanan ürünün cevaplandırılması gereken bazı soruları da vardı ;

- Yeni tasarımılanan ürün, eski tasarım ürününün devamı mı olsun, ya da tamamen radikal bir değişimi mi olsun ?
- Mevcut üretim / hizmet sistemi yeni tasarıma ne ölçüde uygun ?
- Hedef pazarın estetik anlayışı ile yeni tasarımın estetik anlayışı arasında uyum oranı nedir ?
- Yeni tasarlanan ürün, hedef pazarda ki etik yapıya (kabul edilebilirliğin dışı) uygun mu ?
- Hedef pazardaki rakiplerin ürün(lerinin) /hizmet(lerinin) yapısının analizi. (Teknik, estetik, imalat fiyatı, satış fiyatı,

* Bu durum sadece firmalar için değil, kişiler ve hatta ülkeler içinde geçerlidir.

** Pazar yapısına, müşteri isteklerine , AR-GE çalışmalarından elde ettiği bilgi ve tecrübeye göre, üretim tekniklerine ve pazarda ki rakiplere göre yeniden yapılanma.

dağıtım kanallarının yapısı, tüketici kitlesinin demografik yapısı vs. gibi...)

- İmalat, dağıtım ve tutundurma maliyetlerinin tespiti. Buna göre tüketicilerce kabul görebilecek fiyatlandırmanın oluşturulması.
- Piyasa da ürün / hizmet dağılımlarının sürekli gözlenmesi ve firma iç yapısı ile sürekli mukayeseler yapılması. Mukayeselerin firmanın yönetim kurulunda görüşülmesi.

Burada asıl değinilmesi gereken konu ise ; **“Var Olan Ürünü Geliştirerek - Değiştirerek ”** firma sadece günü kurtaracak bir çalışma yapmıştır. **Kısa bir zaman kazanma hamlesi yapmıştır.** Dünyanın sürekli ve baş döndüren bir hızla geliştiği hatırlanır ise durumun genel yapısı ortaya çıkacaktır. Bir İtalyan Tasarımcı ve sosyal bilimler uzmanı olan Ezio Manzini 'ye göre; **“ürünleri yeniden tasarlamak markete sunulması için yetersizdir. Önemli olan tüketim biçimlerinde bir değişim ve gelişim sağlamaktır”**²⁷⁶ . Yaşam da değişim ve rekabet zamana karşı kaçınılmaz bir gerçektir. Örneğin ²⁷⁷ ; CD yazıcılar ilk olarak piyasaya sunulduğunda fiyatları 50.000 ABD \$ ile 100.000 ABD \$ arasında değişmekteydi. Şu anda aynı özellikleri taşıyan CD yazıcıları herkesin evinde bulunmaktadır. Fiyatları ise 50 ABD \$' a kadar düşmüştür. Bu örnekten de görüleceği üzere ; ilk radikal ve kabul edilir tasarım ile var olan ürünün yeniden tasarlanmasının firmalara /ülkelere getireceği katma değer oranı çok farklı olmaktadır.

Örneğin ; 1908 yılında Ford otomotivin sadece tek modeli, tek rengi ve tek fiyatı vardı. Bugün Ford'un satın alınmaya sunulan tam on farklı modeli vardır ²⁷⁸ . Hepsinin ana başlığı otomobil olmasına rağmen farklı teknolojik yapılarda , farklı tüketim amaçlarında ve farklı tüketim tiplerine uygun otomobiller tasarlanmıştır.

²⁷⁶ Ömer Ünal. **21. Yüzyılda Tasarımda Yeni Söylem**. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Kütüphanesi, İstanbul, 2001., s.12.

²⁷⁷ A. g. k. ,s. 13.

²⁷⁸ Al Ries, Laura Ries- **“Markaların Evrimi”** . Çeviri Doç.Dr. Neşe Kars Tayaç-Dinç Tayaç Media Cat. 2006. s.39

- Ford Crown Victoria (Lüks Otomobil)
- Ford Econoline (Van)
- Ford Excursion (Büyük Spor Amaçlı Otomobil)
- Ford Explorer (Spor Amaçlı Otomobil)
- Ford Focus (Aile Otomobili)
- Ford Mustang (Spor Hız)
- Ford F- Serisi (Pikap)
- Ford Ranger (Küçük Pikap Arazi Otomobili)
- Ford Taurus (Standart Otomobil)
- Ford Windstar (Minivan)

Burada amaçlar ;

Daha fazla tüketim kitlesine ulaşarak ;

- Kâr Oranlarını Artırmak.
- Firmanın Güç ve Prestij Kazanmasını Sağlamak.
- Dış Pazarlarda da Tutunmasını Kolaylaştırmak.
- Rakiplerine Karşı Öne Geçmek.
- Piyasa da Söz Sahibi Olmak ve Hatta Piyasaya Yön Vermek.

Chevrolet daha iyi bir otomobil çıkarttığına bile, Ford'un otomotivdeki liderliğini kaybedecek gibi gözükmemektedir. Çünkü, daha iyi ürünü otomobil alıcılarının kafalarına yerleştirmek zaman alır da ondan. Zaman ise liderden yanadır. ***Günümüzde marka güçlendirme oyununun adı ; önce rekabeti izlemek, sonra geliştirmeleri denklemdir***²⁷⁹.

Bütün bunlardan da görüldüğü gibi ; bilgi ve teknoloji çağımızın en önemli kavramlarıdır. Bilgi ve teknolojiye sahip olanlar ve bunları geliştirmek için caba harcayanlar günümüzün küreselleşen ve sürekli değişen dünyasında ekonomik ve siyasi alanda söz sahibi olurlar. Bu nedenle günümüz toplumları teknolojiye sahip olmak ve onu ellerinde tutmak isterler. Aynı

²⁷⁹ A. g. k. s. 40.

zaman de bu gelişmiş toplumlar, sahip oldukları teknolojilerin kendi kontrolleri dışında yayılmasına da engel olmak isterler. Bunun için marka, patent ve telif hakları için uluslararası alanda etkili olabilecek hukuksal anlaşmalar ve bunların etkin uygulanmasını yaparlar²⁸⁰. Ülkeler ve firmalar bu gerçeği görmezden gelemeyizler.

Türkiye üretme tekniklerini bilmektedir. Ama daha fazla önem göstermesi gereken konu ise ; ürettiğini değerli kılabilmek ve maddi-manevi katma değerleri de üretim değerleri içine katmaktır. Bunun için marka, patent oluşumlarına ve bunların hukuki korumasına önem vermek zorundadır.

3.2. Rekabette Markanın Önemi ve Korunmasının Gerekliiliği: Gelişen enformasyon, zorlu rekabet ortamı ve üretim teknolojileri sebebiyle sadece yerel pazarlara tutunarak sağlıklı bir şekilde ayakta kalmak mümkün değildir. Dünyanın herhangi bir yerinde ki herhangi bir oluşum (sel, deprem, enflasyon, savaş, anlaşmalar, tatbikatlar, gösteriler vs. gibi...) ertesi gün tüm dünyayı sarmakta ve mutlaka planları alt üst etmektedir. Dünya çeşitli değişken dinamiklerin oyun alanıdır. Şirket yöneticilerinin bu dinamikleri dışında kalması mümkün değildir. Bu dinamikler ; Teknolojik gelişimler ; yönetim bilimlerinde ki değişim/gelişimler, pazar sisteminde yeni oluşumlar, faizler, yatırım teşvikleri, kambiyo yapısında ki dalgalanmalar, sosyo-psikolojik davranışların çeşitliliği vs. gibi... Bunun gibi planların değişmesine sebep başka komplo teorilerini de düşünölecek olur isek, firmaların bu dış değişimlere karşı mutlaka tutunacakları bir alan veya dış tesirlere karşı kullanacakları etkin bir silah geliştirmelidirler. Yönetim anlayışınca küresel anlayışı kâra dönüştürebilen, yeni insan psikolojisini motive edecek şekilde değerlendirmesini bilen ve sonuçta firmaların isim adlarını ortaya koyan anlayışın oluşması gerekmektedir. ***Her firma***

²⁸⁰ Ayşegöl Topcuoğlu. **Teknolojik Değişmenin Genel Ekonomik Etkileri.** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Temmuz, İstanbul, 2004.,s.1.

veya kurum tıpkı insan bünyesi gibi ayrı ve kendine özel bir organizma olduğuna göre , bu bütün organizmanın bir ismi olmalıdır. Organizmalar isimler ile tarif edilir veya kimliklendirilirler. Markalar, firmanın kendini tarif etme ve kimlik kazanma halidir. Zaman, emek ve dikkat gerektirir. Kararlı, tutarlı ve sabırlı olunması gereken bir yolculuktur.

*Dağıtım kanallarına ve reklama verilen önem kadar tüketiciye de önem verilmelidir. Ürün/ hizmetlerimizi ; bayiye, markete, toptancıya veya perakendeciye teslim edince işin bittiğini zannedip satış sorumluluğunu onlara bırakıyoruz. Ama bütün bunların en önemli özelliği ise, ürün/hizmetlerin sahipleri değil, onlara menfaat olarak değerlendiren kişiler olmasıdır. Getirisi ya en çok kâr ile ya da en çok talep ile ifade edilebilir. Daha açık bir ifade ile , bugün sizden beklediği karı elde edemeyecek ise benzer bir başka ürünü satmayı tercih edecektir. Sizinle olan ilişkisi gönül bağı ile değil çıkar bağı ile kurulmuştur. Öyleyse sizin kalıcı başarınız için esas hedef, tüketicinin kendisidir. Çünkü tüketici, rasyonel yani akılcı değil duygusaldır²⁸¹. Marka burada tüketicinin duygusuna, özlemlerine, heyecanlarına, sosyal sınıf yapısına yönelik çağrışımlar /örtüşmeler bulundurulmalıdır. **Marka için tüketicinin /hedef kitlenin mutlaka zihnine girmek gerekir. Yani hedef kitleye uygun tasarımı, uygun marka ve tanıtım ile desteklemek gerekir.***

Daha önce de belirtildiği üzere* markalar ; bir teşebbüsün mal ve hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal ve hizmetlerinden ayırd edici özellik taşıyan her türlü işaret ve sembollerdir. Markaların işlevi ticari hayatta önemli bir yere sahiptir. Özetleyecek olursak ; markaların temel işlevi tanımdan da anlaşılacağı üzere ayırt etme işlevidir. Böylece **alıcılar da aldıkları ürün veya hizmetin diğerlerinden ayırabilir ve kimden geldiğini anlama imkanına kavuşurlar** ki, bu da markanın menşei gösterme işlevidir. Bunun yanında markalar garanti işlevi de görürler²⁸². **Tüketicilere karşı bir**

²⁸¹ Muhterem İlgüner. **Türkiye’de Marka Yaratma ve Yaşatmanın Altın Kuralları.** Destek Patent Yayınları. İstanbul, 2006., s. 19.

* Markaların Tanımı İçin Bkz : 1.3.5.

²⁸²Yrd. Doç. Dr. Hamdi Pınar. **Uluslar arası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye.** İstanbul Ticaret Odası. Can Ajans. 2004-71.,s 41.

tür güven ve saygınlık imzasıdır. Bu güven duygusunu kazanan alıcılar / tüketiciler, gelecekte de aynı işletmenin aynı marka altında sunduğu başka ürün veya hizmetlere de öncelikle tercih edeceklerdir. Böylece **markanın bir başka işlevi ortaya çıkmaktadır ki, bu da reklam işlevidir. Pazarlama da marka merkezi bir araçtır. Çünkü markayla tüketicilerin dikkatleri ürün veya hizmete çekilirken tekrar tanınabilme özelliği sayesinde devamlı suretle hatırlanabilmektedir. Böylece markalar işletmelerin sembolü ve imajı olur²⁸³. Marka rakiplere karşı en önemli hamle olduğu için bu markanın savunulması ve tescil ettirilmesi o kadar önemlidir. Rakipler imitasyon (taklit) ile gerçek markaya pazarda zarar verdirebilirler veya asıl marka sahibinin pazardan alması gereken katma değerlerin azalmasına da sebep olabilirler. Bunun için mutlaka kanuni anlamda etkin korunması gerekir. Markayı oluşturmak kadar markayı devam ettirmek ve korumakta önemlidir.**

Neler markadır soru burada önemlidir. Markalar ile ilgili KHK* (Kanun Hükmünde Kararname) ye göre²⁸⁴ ;

Kişi Adları	Sözcükler(Slog anlar da Dahil Olmak Üzere)	Şekiller (İki veya Üç Boyutlu Olabilir. Malların ve Ambalajların Biçimi)	Harfler (Türkçe Alfabesinde Mevcut Olması Gerekmez**.)
Sayılar.	Renkler	Sesler ve Melodiler.	

²⁸³ A. g. k. ,s. 42 .

* Bkz : 22326 Sayılı Resmi Gazete ve 556 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname.

²⁸⁴ A. g. k. , s. 42-43.

** Türk Dilini Koruma Kanununa Göre ; Firma İhracat ve İthalat Firması ise Türkçe Alfabenin Dışında da Harf Kullanabilir. Ama sadece “İç Pazar Sistemine” dahil ise mutlaka Türkçe Alfabe Kullanma Mecburiyeti var.

Marka Türlerine Geline Bunlar da ;

Ticaret (Mal/Ürün) Markası	Hizmet Markası	Bireysel (Ferdî) Marka.
Garanti Markası	Ortak Marka	

Markalama ürün veya hizmetin kullanıcıya ön satışını sağlar. Markalama bir şeyler satmanın çok daha basit ve etkili yoludur.

Güçlü bir marka işletmeye başlıca şu faydaları sağlar²⁸⁵;

1. Ürünün/ Hizmetin pazarda tutunmasına yardımcı olur.
2. Devamında talep yaratmada etkilidir.
3. Tüketicide firmaya bağlılık yaratır.
4. Fiyat istikrarına olumlu etki eder. Marka sahibi firmaya, aracı kuruluşların sık sık fiyat değişikliği yapmamalarını, değişik araçların ürünü farklı fiyatlardan satmamalarını sağlamada yardımcı olur.
5. Aracılar marka adı olan ürünleri satmayı tercih ederler.
6. Marka tescil edildiğinden yasal korumayı sağlar. (Kolaylaştırır)

Markanın tüketici açısından başlıca faydaları ise²⁸⁶ ;

1. Ürünün tanınmasında kimlik görevi üstlendiği için diğerlerinden çabuk ayırd edilir.
2. Kalite açısından güven unsuru olur.
3. Sosyal kimlik görevi görür.
4. Tüketicuyu dengesiz veya farklı fiyat anlayışından korur.
5. Satın alındığında mutluluk hissi verir.
6. Tüketicinin ürünü tanımlamasında etkindir.

İşte bütün bu nedenlerden dolayı kurumlar güçlü marka yaratmak ve bunu korumak gereksinimi içinde olmalılar.

²⁸⁵ Pınar Öztürk. **Marka Oluşturmanın Tüketici Davranışı ve Tasarım Üzerinde ki Belirleyici Rolü.** Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Kütüphanesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul- 2004. ,s. 82.

²⁸⁶ A. g. k. ,s .82-83.

4. BÖLÜM :

TASARIMLARIN ULUSLARARASI KORUNMASINDA, TÜRK HÜKÜMETLERİNE DÜŞEN GÖREVLER .

Tasarımların tarihsel gelişim kronolojisinden de anlaşılacağı gibi* gelişmiş ülkeler , tasarımlarını koruma ve geliştirme amacı ile gerek yerel ve gerekse de bölgesel anlaşmalar ve araştırmalar içindedirler. Çünkü üretimine /hizmetlerine sahip çıkmak , günümüz zorlu pazar sisteminde mecburiyetlerden olmuştur. ***Sınâileşme sadece üretmek değil, ürünlerine ve hizmetlerine sahip çıkma ile olur. Ülkelerin tasarımlarına sahip çıkmaları, uluslararası alanda ulusal sınâilerine destekler ve koruyucu amaçlı imzalar ve anlaşmalar ile olur.*** Ülkelerin egemenlik halkları ne kadar önemli ise, bu egemenliği destekleyen ve güçlendiren ulusal ekonominin de geliştirilmesi ve savunulması gerekir. Artık ülkelerin ekonomik gelişmelerinde hükümetler kadar ve hatta hükümetlerden daha fazla firmaların katkıları önemli unsur olmuştur. ***Ülkelerin zenginlik kaynağı, merkez bankalarının para basmaları ile özdeşleştiği dönem çok gerilerden kaldı**.*** Bütün bu nedenlerden dolayı, firmaların veya kurumların burada hükümetlere önerileri önemlidir. Ülkemizde hemen hemen her sınâi dalının birlik, dernek ve vakıfları vardır***. Bunların pek çoğunda uzmanlardan oluşan ekiplerin araştırmaları ve incelemeleri vardır. Kendi sektörleri ile ilgili uluslararası alanda karşılaştıkları zorluklar, çözüm önerileri, gelecekler ilgili yapılması gerekenler gibi önemli başlıklarda araştırmaları vardır.

* Bkz : Bölüm 2.

**Daha fazla bilgi için bkz: 119.sayfa-123. sayfanın son paragrafı..

*** Örnek : Türk Metal Sınâicileri Derneği, Türk Tekstil Sanayicileri İş Adamları Derneği, Lastik İmalatçıları Birliği, Şarap Üreticileri Birliği, TÜSİAD, MÜSİAD, MESİAD, İthal Otomotivciler Birliği, Gemi Sanayi İş Adamları Derneği, Türk Gıda Üreticileri Birliği, Oto Yedek Parça İmalatçıları Birliği, Esnaf Sanatkarlar Birliği, İTKİP; İHKİP vs. gibi...

Burada hükümetlere düşen ise ;

1. Sektörlerin temsilcileri ile sürekli iletişim halinde olmak. Sektörlerin sıkıntı ve önerilerine uluslararası alanda çözmek ve desteklemek .
2. Fikri alanda sektör temsilcilerine yol göstermek.
3. Ulusal sermayenin gelişmesi için, firmaların uluslararası arenaya çıkmalarına yardımcı ve yol gösterici olmak. (Fuarlar, ihracat bilgilendirmeleri, dış ticaret envanter bilgileri sunmak , uluslararası hukuki gelişimlerde haberdar etmek vs. gibi...)
4. Uluslararası alanda çalışmalarda ulusal firmaları koruyucu yönde kararlılık halinde olmak. Avrupa Topluluğu Uyum Çalışmalarında , öncelik mutlaka diğer ülkeler de olduğu gibi , ulusal sınâinin korunması ve gelişmesini amaç edinmelidir. Dış yatırımların ülkeye çekilmesinden daha önemlisi , ulusal firmaların ülke içinde yatırımlarının teşvik edilmesini sağlamak olmalıdır. Çünkü herhangi bir ülkede ki yabancı yatırımın % oranı , başka yabancı ülke(ler) den ise, yatırımın yapıldığı ülkenin iç ve dış siyaseti , yatırımı yapan ülkenin etkilerine karşı savunmasız durumda kalır.
5. Üniversiteler ile sektörleri işbirliğine teşvik etmek. Bunun için üniversitelere gerekli maddi ve hukuki desteği sağlamak.
6. Kişilerin ve firmaların fikri ve sınâi alanlarında çalışmalarına ve yapıtlar vermesinde gerek hukuki alanda ve gerekse deneysel çalışma yapmalarına imkan sağlayacak ortamlar oluşturmalı. Özellikle KOBİ* tarzı işletmelerin bu yönde teşvik edilmelidir.
7. Hükümetler fikri ve sınâi alanlarda uluslararası anlaşma çalışmalarına katıldıklarında , mutlaka sektör temsilcilerinin öneri ve istekleri doğrultusunda davranmalıdırlar. Öncelik uluslararası rekabette , ulusal sermayenin korunmasının ve gelişmesinin önünde ki engelleri kaldırmaya çalışmak olmalıdır.

* KOBİ = Küçük Orta Ölçekli Birleşik Sınâi İşletmeleri.

4.1. Hükümetlerin Ülkemiz Endüstri Tasarımının Gelişimine Katkı Önerileri : Türkiye’de mevzuat gereği, vergi mükellefi olan herkes ithalat yapabilmektedir. Gelişmekte olan bir ülke olarak, sınıâleşme çabaları içinde olan Türkiye ve buna ilaveten lüks tüketim alışkanlığı dolayısı ile ülkede büyük meblağlarda ithalat işlemleri gerçekleştirilmektedir. İhracatın ithalatı karşılama oranı da gözlemlere göre yıllar itibariyle ortalama % 50 civarındadır. Türk toplumu üretmeden tüketmeyi alışkanlık haline getirmektedir²⁸⁷. Komik olan ise , siyasilerin Türkiye’nin bu duruma gelmesinde kendilerini sorumlu hissetmeyip, suçu hep başkalarına atmalarıdır**. Bu durumu mutlaka değiştirmek , ulusal sermayenin ve sınıânin gelişmesi için teşvikler alınmalıdır. Eğer bir ülkede sınıâ ve sınıâici var ise tasarımlar ortaya konulur. Sınıâ ve sınıâicinin yeni ve orijinal fikirlere, yeni teknolojilere ve yeni gelişmiş üretim fikirlerine ihtiyaç vardır. *Her ülkenin doğal kaynakları toprak altı ve üstü varlıkları ise de, aslında en değerli doğal kaynakları ; eğitilmiş beyin gücü, riskleri göze alıp üretim yapan sınıâicisi ve ulusal fikir birliğinde ki ortak değerlerdir. Dış ürünlerin/hizmetlerin ithalat yolu ile ülkeye girmesinde, hangi ülke kazançlı çıkmıştır ki , Türkiye’de ithalatın önünü kesmeden ulusal sınıâisini geliştireceği hayaline kapılmıştır.* Bugün Microsoft’un bilgisayar yazılımları ile elde ettiği katma değer üç Doğu Avrupa ülkesinin (Bulgaristan , Slovakya , Macaristan) ekonomisi kadardır. Neden Türkiye’nin bu ölçekte firması/firmaları olmasın ?.. *Her devletin zenginliği, ulusal sınıâisi ve fikirlerinin korunması ile bağlantılıdır*²⁸⁸.

²⁸⁷ Yrd. Doç. Dr. Masum Türker ve Yrd. Doç. Dr. Esin Okay Örerler. **Türk Şirketlerinin Küresel Şirket Haline Getirilmesi Yolları** . İstanbul, İTO Yayınları. 2004-60., s. 143.

** Sınıâinin ve Sınıâicinin başarısında hükümetlerin / siyasilerin rolünü kimse gözardı edemez. Araştırmamda bazı gerçekleri , hiçbir siyasi grubu tutmadan objektif ölçülerde belirtmeden geçersen bilimsel değerlerde eser olmayacağı kaygısında olmamdan dolayı , bunu özellikle belirtmek isterim.

²⁸⁸ Halit Narin .**Küreselleşme Sürecinde Türk Tekstil Sınıâisinin Yapması Gerekenler Semineri** . (Türk Tekstil Sanayicileri- İş Verenler Sendikası Başkanı.) Marmaris. Mayıs 2006.

Bariz bir örnek vermek gerekir ise Türkiye’de *Şehirlerin Tasarım Başvuruları ile Ekonomik Gelişimleri Arasında ki Bağlantıyı Gösteren Tablo* önemlidir²⁸⁹.

Şehir İsimleri	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	TOPLAM
Adana	16	8	13	16	26	57	39	54	38	267
Adıyaman	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Afyon	2	5	-	3	3	5	5	3	5	31
Ağrı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Amasya	-	-	2	1	4	2	11	10	-	30
Ankara	206	130	156	194	177	306	289	403	182	2.043
Antalya	5	7	9	6	6	8	15	14	11	81
Artvin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Aydın	3	3	5	4	9	9	23	9	4	69
Balıkesir	4	3	1	10	16	5	15	9	5	68
Bilecik	5	2	3	1	1	2	1	2	7	24
Bingöl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Bitlis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Bolu	3	1	1	1	5	6	1	1	-	19
Burdur	-	-	-	-	-	3	-	1	1	5
Bursa	249	297	223	319	368	405	384	351	202	2.798
Çanakkale	7	12	13	11	13	20	24	17	2	119
Çankırı	-	-	-	1	-	1	1	2	-	5
Çorum	1	4	2	6	1	4	11	3	1	33
Denizli	15	18	20	67	111	71	89	85	57	533
Diyarbakır	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Edirne	2	2	-	1	4	1	2	-	-	12
Elazığ	-	-	-	3	1	-	1	2	2	9
Erzincan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Erzurum	-	-	-	-	-	1	2	-	-	3
Eskişehir	15	19	22	27	16	50	48	46	22	265
Gaziantep	29	30	23	24	44	112	114	116	60	552
Giresun	4	1	-	3	2	6	5	-	-	21
Gümüşhane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Hakkari	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0

²⁸⁹ www.die.org.tr (18 Ocak 2006)

Hatay	1	6	4	6	19	15	23	14	9	97
Isparta	1	2	2	1	1	2	2	4	-	15
İçel	2	2	4	4	1	11	9	12	6	51
İstanbul	1.058	938	792	980	1.154	1.869	2.160	2.491	1.153	12.595
İzmir	108	78	133	205	190	240	281	286	176	1.697
Kars	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Kastamonu	-	-	-	-	1	1	2	-	1	5
Kayseri	52	92	88	71	164	158	129	171	91	1.016
Kırklareli	-	2	4	5	4	4	7	8	8	42
Kırşehir	-	-	-	1	3	1	1	1	-	7
Kocaeli	23	30	25	35	50	46	51	75	49	384
Konya	30	42	42	73	55	60	67	84	47	500
Kütahya	40	28	34	27	28	18	27	61	43	306
Malatya	-	3	2	1	-	-	1	3	1	11
Manisa	10	8	18	21	13	35	25	34	19	183
K.Maraş	-	2	1	1	8	32	20	25	13	102
Mardin	-	3	-	-	-	-	2	1	-	6
Muğla	-	-	1	1	3	4	4	2	3	18
Muş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Nevşehir	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Niğde	1	1	2	4	3	2	5	7	5	30
Ordu	2	1	-	-	-	-	2	1	-	6
Rize	1	-	-	12	4	2	2	4	2	27
Sakarya	12	11	14	9	8	11	33	30	13	141
Samsun	7	1	11	2	11	12	11	8	10	73
Siirt	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Sinop	1	-	1	-	-	-	-	2	2	6
Sivas	-	-	-	1	3	10	-	3	1	18
Tekirdağ	7	4	3	4	5	3	12	14	8	60
Tokat	-	1	-	-	-	1	1	-	-	3
Trabzon	1	1	-	7	2	3	13	1	2	30
Tunceli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Şanlıurfa	9	8	8	4	3	3	5	6	3	49
Uşak	1	3	-	2	-	-	3	6	6	21
Van	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Yozgat	1	1	1	-	1	-	-	1	3	8
Zonguldak	4	6	5	6	4	2	2	5	-	34
Aksaray	-	2	3	1	-	1	-	5	1	13
Bayburt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Karaman	11	11	4	12	8	7	8	20	12	93

Kırıkkale	-	-	-	1	1	1	1	1	3	8
Batman	-	-	-	-	-	-	1	3	-	4
Şırnak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Bartın	-	1	-	-	-	-	-	-	2	3
Ardahan	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Iğdır	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Yalova	1	-	1	-	-	-	3	1	5	11
Karabük	-	1	-	-	-	-	-	2	-	3
Kilis	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Osmaniye	-	-	-	-	-	-	1	2	2	5
Düzce	-	-	-	3	3	1	3	3	4	17
TOPLAM	1.951	1.831	1.697	2.200	2.557	3.630	3.998	4.528	2.304	24.696

(**Tablo 6** : Türkiye’de Şehirlerin 1997-2005 Yılları Arasında Yaptıkları Patent Başvuruları).

Öte yandan Türkiye’nin ihracat ürünlerinin içinde teknolojisi yüksek ürünlerin payı sadece gelişmiş ülkelerde değil, kendi gelir grubunda bulunan orta gelirli ülkelerden de düşüktür. Özellikle Uzakdoğu Asya’nın bu konuda ki başarısı baz alınır, aynı dönemlerde Türkiye ile birlikte dışa açılan Güney Kore’ nin gerisinde kaldığı belirginleşmektedir *. ***Sonuç olarak , Türkiye’nin teknolojik çabalar içinde olduğu söylene de bu küresel rekabet ortamında yeterli değildir***²⁹⁰. Türkiye’nin ve Avrupa Topluluğu üyelerinin GSMH’na bakınca durum daha net olur²⁹¹.

*Örnek vermek gerekir ise ; Bugün Türkiye’nin kendi ulusal sermayesi , sınısı ile kurulmuş otomotiv markası yokken , Güney Kore’nin uluslararası pazarda 4 otomotiv markası (Hyundai, Daihatsu, Dawoo ve KIA) vardır.

²⁹⁰ Yrd. Doç. Dr. Masum Türker ve Yrd. Doç. Dr. Esin Okay Örerler. **Türk Şirketlerinin Küresel Şirket Haline Getirilmesinde Hükümetlere Öneriler** ., s.147.

²⁹¹ Avrupa Topluluğu Türk Delegasyon Çalışmaları. Türkiye Ajandası. Ocak 2006. İstanbul., s.1-47.

Ülkeler	GSMH (Gayri Safi Milli Hasıla-Euro)	Üyelik Tarihi
Almanya	23.005	25 Mart 1957 (Kurucu Üye)
Avusturya	25.979	01 Ocak 1995
Belçika	24.711	25 Mart 1957 (Kurucu Üye)
Çek Cumhuriyeti	14.315	01 Mayıs 2004
Danimarka	25.929	01 Ocak 1973
Estonya	9.868	01 Mayıs 2004
Finlandiya	24.000	01 Ocak 1995
Fransa	23.908	25 Mart 1957 (Kurucu Üye)
Hollanda	25.840	25 Mart 1957 (Kurucu Üye)
İngiltere	24.938	01 Ocak 1973
İrlanda	28.081	01 Ocak 1973
İspanya	20.020	01 Ocak 1986
İsveç	24.298	01 Ocak 1995
İtalya	23.073	25 Mart 1957 (Kurucu Üye)
Kıbrıs Rum Kesimi	17.553	01 Mayıs 2004
Letonya	8.246	01 Mayıs 2004
Litvanya	8.975	01 Mayıs 2004
Lüksemburg	45.014	25 Mart 1957 (Kurucu Üye)
Macaristan	12.398	01 Mayıs 2004
Malta	15.723	01 Mayıs 2004
Polonya	9.661	01 Mayıs 2004
Portekiz	16.243	01 Ocak 1986
Slovakya	10.854	01 Mayıs 2004
Slovenya	15.937	01 Mayıs 2004
Yunanistan	16.457	01 Ocak 1981
Bulgaristan (Aday Ülke)	6.360	Uyum Çalışmaları Devam Ediyor.
Romanya (Aday Ülke)	6.350	Uyum Çalışmaları Devam Ediyor.
Türkiye (Aday Ülke)	5.020	Uyum Çalışmaları Devam Ediyor.

Tablo 7 : Avrupa Topluluğu Üye ve Aday Ülkeleri GSMH Göstergesi.

Küresel rekabetin acımasız ortamında var olabilmek için hükümetlerin yapması gerekenler ve çözüm önerileri²⁹²;

- Ulusal sınıâinin ve sınıâicinin gelişmesi için mutlaka ithalat kontrol altına alınmalıdır.
- Teknolojik değerleri yüksek nitelikli ürün/hizmet üreten sektörlerle önem verilmeli. Bunların oluşması ve gelişmesi için know-how desteği, teknoparklar kurulumu ve faydalanmasının artırılması. Geleceğin güçlü ülkesi ve toplumsal muasır medeniyet seviyesinin yakalanmasının yolu, AR-GE destekli yüksek teknolojik ürünlerini (katma değeri yüksek ürünler) dünya standartlarında üretmek ve bunların fikri sınıâi haklarına uluslararası alanda sahip çıkma ile olur.
- KOBİ ‘lerin esnek üretim özellikleri de gözönüne alınarak, fikri ve sınıâi haklar alanında destekler (hukuki ve teknik alanlarda) verilmelidir.
- Sektör temsilcileri ile hükümet yetkilileri arasında ortak çalışma grubu oluşturmali ve alınan kararlar geciktirilmeden uygulanmalı.
- Bütün bunlarda , üniversitelerin ilgili bölümleri ve TÜBİTAK arasında ortak çalışmalarını sağlayacak projelerin ortaya konup uygulanması için imkanlar sağlanmalıdır.
- Sınıâicinin ihtiyaç duyduğu düşük faizli yatırım kredileri ve know-how desteği verilmesi için projeler üretilmeli.
- Kalitesiz Çin ürünlerinin ülkemize ve Avrupa’ya girişinin engellenmesi için, uluslararası arenada sektörlerin yaptığı lobi çalışmalarına hükümetlerinde katılması ve destek vermeleri.
- Devletler arasında fikri ve sınıâi haklar ile ilgili anlaşma veya çalışmalarda mutlaka sektör temsilcilerinin ve üniversitelerin fikirleri alınmalı. Ulusal sınıâi ve sınaicimizi destekler mantıkla davranılmalıdır.
- Hukuki mevzuatımızın yapılandırılmasında bu anlayış aynen uygulanmalıdır.

²⁹² Avukat Levent Gülez. Tekstil Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Genel Sekreter Yardımcısı, Reportaj. **Küresel Rekabet Ortamında Ayakta Kalabilmek İçin Hükümetlere Düşen Görevler**. 15 Mayıs 2006. İstanbul.

- Fikri ve Sınâi Haklar alanında faaliyette bulunan kamu kurumlarında görevli olan kişilerin , her türlü siyasi etki ve kayırmalardan uzak kendi alanlarında uzman kişi olmaları.
- Sınâicinin ihtiyaç duyduğu temel işletme girdilerinin (elektrik, petrol ürünleri, doğal gaz, telefon, SSK primleri, vergiler) rekabet edebilirlik için, diğer rakip ülkeler düzeyine çekilmesi.

4.2. Tasarımların Korunması Konusunun Siyasallaşması :

Uzun yıllar teknik bir konu olarak kabul edilen fikri mülkiyet politikası, bugün siyaset arenasına girmiştir ve sık sık kamuoyunun gündemine taşındığından, kapsamının hatta varlık nedeninin gerekçeleriyle ortaya konulması zorunluluk haline gelmiştir. Bu durum kısmen, ülkeler arasındaki ticari ilişkilerde önemli bir konu haline gelen, fikri mülkiyetin artan ekonomik öneminden kaynaklanmaktadır. Bir başka faktör de, fikri mülkiyetle bağıntılı birçok konunun Dünya Ticaret Örgütü'nün de kapsamına girmesidir²⁹³. Günümüzde dünyanın pek çok bölgesinde siyasi, askeri ve iktisadi alanlarda birleşmeler veya anlaşmalar kurulmaktadır. *Amaç dünya gelir dağılımından pay almak ve muasır medeniyet seviyesine ulaşarak egemenliklerini geliştirmek/devam ettirmektir. Bölgesel birleşmeler ve anlaşmalar diğer ülkeler üzerinde de bazı yaptırımlara ve dolayısı ile savunma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Dolayısı ile dünya da fikri ve sınâi alanında ulusal sınâi ve sınâicisini koruma anlayışı siyasallaşmaya başladı.*

Günümüzün demokrasi anlayışının gereği olarak, devletlerin zenginliği firmalarının çokluğu ve ekonomik güçlü konumları ile bağıntılı hale gelmiştir. Devletler firmalarının oluşturduğu katma değerleri ile zengin olmaktadır. Bu katma değerler , toplumsal gelir seviyesinde (GSMH-Gayri Safi Milli Hasıla - Kişi Başına

²⁹³ TÜSİAD Fikri Hakları Komisyonu. Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Gündemdeki Konular. İş Dünyası İçin Yol Haritası 2004. Tepebaşı/İstanbul.,s.21-22.

Düşen Milli Gelir) eşit ve adaletli dağıldıkça üretimin ve ticaretin oluşturduğu fayda da belli gruplara değil de , toplumun tüm katmanlarına dağılır ise, toplumsal gelişmişlik sağlanır.

Devletlerin bağımsızlığı ulusal sermaye güçleri ile bağlantılıdır. Kendi ulusal sermayesini geliştirmeyi ikinci plana atıp, yabancı sermayeyi ülkesine çekmeye çalışan ülkenin bağımsızlığı, dış sermaye kontrolü altında olacağı için, ulusal sermayenin gelişmesi için özel önem verilmelidir. Bunun için yerli firmalara gerekli teknik ve know-how desteği verilmelidir. Dolayısı ile burada kilit iki etken faktör vardır. Bunlar devlet yönetim anlayışı ile firmaların hizmet/ üretim anlayışlarının birbirini destekler ve teşvik eder olmasıdır. O zaman devlet yönetim anlayışı nasıl siyasal yapıda ise , firmaları etkileyen bu yapı firmaların üretimlerini satmalarına ve üretimlerini rekabet ortamında sahip çıkmada siyasal yapıdadır. Hükümetler uluslararası arenada , firmalarının önüne çıkan engelleri çözümlmek ve onları daha fazla gelir elde etmek için yardımcı olurlar. ***Ülkelerin zenginlikleri sadece yer altı ve yer üstü kaynakları değildir. Ülke İnsanları, fikirleri üretimleri ve bunların korunması da ülkelerin zenginlik kaynaklarıdır *. Dolayısı ile bu zenginlikleri korumak ve geliştirmek hükümetlerin asli görevleridir. Bu anlayışın oluştuğu ve geliştiği ülkelerde , GSMH 'nın yüksek olduğu ve dolayısı ile toplumsal zenginlik seviyesinin geliştiği görülür. (Bkz ; Tablo : 7)***

* Örneğin ; Japonya'nın yer altı kaynakları yok denecek kadar azdır. Buna karşın WIPO' ya en fazla patent kaydettiren ülkedir ve GSMH' sı 22.000 ADB Doları üzerindedir.

SONUÇ :

1400'lü yıllardan başlayan ve endüstri devrimi ile hız kazanan buluşlar, tasarımlar, patentler ve bunların fikri sınâî mülkiyet haklarının önemi, ülkelerin gelişmişlik düzeylerinde ki etkileri gittikçe artmaktadır. Bu önemin farkına varan ülkeler (ki hepsi sınâileşmiş ülkelerdir) bölgesel ve uluslararası alanda kendi tasarımlarını, ürünlerini, sınâilerini ve fikirlerini uluslararası arenada koruyucu tedbirler uygulamaktadır. Pek çok bölgesel ve uluslararası anlaşmalar bu amaçla yapılmaktadır.

Küreselleşmenin oluşturduğu serbest piyasa ekonomisi ve acımasız rekabet ortamında fikirlerinde tıpkı ürünler ve hizmetler gibi satıldığı bu oluşumda Türkiye kendi ulusal Tasarımlarını ve Sınâisini korumak / geliştirmek için bu oluşuma katılmalı ve kendi lehine yön verici faaliyetler içinde olmalıdır. Uluslararası anlaşmalara dahil olmadan önce mutlaka sektör temsilcilerinin fikirlerini alıp, bu yönde çalışmalıdır. Üniversitelere bu çalışmalarda etkin görevler düşmektedir.

Firmalar bazında ise, geleneksek yönetim ve üretim tekniklerinin, artık piyasa da geçerli olmadığı görülmelidir. Yüksek teknolojik ürünlerin, geleneksel ürünlerden daha fazla kazanç sağlandığı ortadadır. Yeni ürünlerin yeni kârlar oluşturacağı gerçeğinden yola çıkarak , mutlaka firma bünyesinde ***“Tasarım Departmanları”*** kurup, uzman kişileri bu yönde istihdam etmelidirler. Serbest Piyasa ekonomisinin gerektirdiği oluşuma uymak için bunlar zaruridir. Özellikle esnek üretim kabiliyetlerinden dolayı KOBİ tarzı işletmeler için Endüstriyel Tasarım daha da önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR :

1. AKTAŞ, Ziya, **Küreselleşme Ekseninde Türkiye İçin Stratejik Öneriler** . Alfa Yayınları. İstanbul. 2003.
2. Büyük Larousse. C.18. İstanbul 1994
3. DERİCİOĞLU, Hayri, **Marka Mevzuatımız ve Tatbikatı** , Ankara, Alfa Yayınları.1997
4. DEMİROĞLU, Mehmet, **İş Dünyasında Başarının Anahtarı; Fikri Haklar** . TÜSİAD. İstanbul. Ekim 2003.
5. DERİCİOĞLU, M. Kaan, **Patent Sistemi** . Ankara Patent Ofisi. Nil Ofset. 1993
6. DERİCİOĞLU, M. Kaan, **Kavram Olarak Sınâi Haklar ve Korumanın Önemi Paneli**. Ankara , DPT, 1994,
7. Prof. Dr. DURGUT , Metin ve Doç. Dr. ARIKAN , Cemil, GÖKER Aykut, AKYOS Müfit , **Ulusal İnovasyon Sistemi - Kavramsal Çerçeve ve Türkiye İncelemesi – Diğer Ülkeler Örnekleri**. TÜSİAD. Ekim 2003.
8. GÖRMEZ , Günay, **Eser Sahibinin Haklarının Korunması**. (Kültür Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcılığı.) TÜSİAD. İstanbul. Ekim 2003.
9. Av. GÜLEZ, Levent, **Tekstil Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Genel Sekreter Yardımcısı, Röportaj. Küresel Rekabet Ortamında Ayakta Kalabilmek İçin Hükümetlere Öneriler** . (İstanbul -15 Mayıs 2006 -),
10. Hayat Ansiklopedisi. İstanbul, Cilt. 8. 1999,
11. Dr. İNCELER, S. Halime, **Rekabette Başarının Yolu**. İstanbul. DESNET Yayınları.1998.(2.Baskı).
12. İstanbul Sanayi Odası, **Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK), Fikri Haklar Klavuzu V**, Ankara Patent Bürosu, Cem Ofset San.A.Ş. 2003
13. İstanbul Sanayi Odası, **Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (KADEK), Endüstriyel Tasarım Klavuzu II**. Cem Ofset San. A. Ş. 2003.
14. İtalyan Kültür Derneği ,**İtalya Sanayi Tarihi**, İtalya Konsolosluğu, Pera /Taksim. 2006.
15. KAÇAMAK, Sibel, **Tasarım Yönetimi**, İstanbul, Kapital Medya A.Ş. 2005.

16. Prof. KÜÇÜKERMEN, Önder, **Endüstri İçin Ürün Tasarımında Yaratıcılık**, İstanbul, Yem Yayınları, 2001.
17. NARİN , Halit, **Küreselleşme Sürecinde Türk Tekstil Sınâisinin Yapması Gerekenler Semineri** . (Türk Tekstil Sanayicileri- İş Verenler Sendikası Genel Başkanı.) Marmaris. Mayıs 2006,
18. OKTAY, Ayşegül, **Avrupa Topluluğunda ve Türkiye’de Patent Koruması** , Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. Avrupa Topluluğu Enstitüsü. 1996.
19. ORTAN, Tekin, **Fikri Mülkiyet ve Avrupa Patent Sistemi**, Deniz Yayın Evi. İstanbul, 1992.
20. ORTAN, Necip , **Avrupa Patent Sistemi**. Ankara Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları. 1991,
21. ORTAN, Necip , **Genel Olarak Patent Sistemi, Faydalı Model Belgeleri, İşçi Buluşları Hukuku** . Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara. 1994,
22. ÖZTÜRK, Pınar, **Marka Oluşturmanın Tüketici Davranışı ve Tasarım Üzerinde ki Belirleyici Rolü**. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Kütüphanesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul- 2004.
23. PAKER , Cemal Esat, **Kırk Yıllık Hariciye Hatıraları**. İnşirah Kitap Evi. Erzurum. 1994.
24. Yrd. Doç. Dr. PINAR, Hamdi, **Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye**, İstanbul.. İTO Yayınları. 2004.
25. Av. Dr. SULUK, Cahit , **Tasarım Hukuku** . Ankara, Seçkin Yayıncılık. 2003,
26. ŞADI, Ahmet , **Türkler’ de Lonca Sistemi**, İGEME, İstanbul, 1995.
27. TOPCUOĞLU, Ayşegül, **Teknolojik Değişmenin Genel Ekonomik Etkileri**. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Temmuz 2004,
28. TÜSİAD Fikri Hakları Komisyonu. **Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Gündemdeki Konular. İş Dünyası İçin Yol Haritası 2004**. Tepebaşı/ İstanbul.
29. Yrd. Doç. Dr. TÜRKER, Masum ve Yrd. Doç. Dr. ÖRERLER, Okay Esin, **Türk Şirketlerinin Küresel Şirket Haline Getirilmesi Yolları** . İstanbul, İTO Yayınları. 2004-60.
30. TÜRKÖZ Ercan, KOÇAK Mustafa, DENİZ Semra, **Tarih ÖSS**, İstanbul, Uğur Yayınları. ,1999

31. Doç. Dr. TÜZ, Vergiliel Melek, **Kriz ve İşletme Yönetimi** . Alfa Yayınları. İstanbul. 2005.
32. YALÇINER, G. Uğur, **Sınâi Mülkiyetin İlkeleri**. Yalçiner Danışmanlık ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Yayını, Ankara, 2000
33. YALÇINER, G. Uğur, **Türkiye’de Sınâi Mülkiyet Korumasının Tarihsel Gelişimi** . Türk Patent Enstitüsü, İstanbul, 2001.
34. YILMAZ İ. Arslan , **Endüstriyel Tasarım Haklarının Kullanılması Haksız Rekabet ve Rekabet Hukuku İlişkileri**, İstanbul, FMR , 2001.

Dergi ve Makaleler :

1. Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi Cilt 3 Ankara, 2004. Sayı 2,
2. AYBER, İncilay, “Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO)” ,**Türk Patent Dergisi**, Ağustos-Eylül 2005, Sayı 2.
3. “Hukuki Terimler Sözlüğü”. **Ankara Barosu Yayınları**. Ankara.1995
4. KARAYALÇIN, Yaşar, Açılış Konuşması, **“Patent Sistemleri ve Patent Ofis Organizasyonu Uluslararası Sempozyumu”**, Ankara, 2005.
5. KAYMAKÇALAN, Ömer, “Teknoloji Geliştirme ve Transfer Aracı Olarak Teknoparklar, Dünya ve Türkiye’den Örnekler” .**Teknoloji Yönetim Derneği II. Konferansı Bildiriler Kitabı**. İstanbul .23-25 Mayıs 1997.
6. Türk Patent Ofisi Bildirisi. **Avrupa Patent Anlayışı** . Pelin Ofset, Ankara, 2005
7. TÜSİAD. Fikri Haklar Komisyonu Semineri. **İş Dünyasında Başarının Anahtarı. Fikri Haklar**. Ekim 2003. Yayın No. T/2003/10/366.
8. TÜTEV (Türk Tekstil Sanayicileri Vakfı).**Çin Baskısında, Türk Tekstil Sanayisinin Bugünü ve Geleceği Semineri”** Antalya.2005.
9. YALÇINER, G. Uğur, **Türkiye Bilimler Akademisi, Cumhuriyetin 75. Yılında Bilim Konferansı**, İstanbul., 8-9 Ekim 1999 .

10. YALINBAŞ , Fatih, “AR-GE ve Patent Odaklılık” , Türk Patent Dergisi, Sayı : 22, İstanbul. 2005.

Yabancı Kaynaklar :

1. Al Ries, Laura Ries. **Markaların Evrimi** . Çeviri Doç. Dr. Neşe Kars Tayaç- Dinç Tayaç Media Cat. 2006.
2. Brigitte Borja De Mozota . **Tasarım Yönetimi**. İstanbul. Kapital Medya Hizmetleri. Eylül 2005.
3. C.Juma. **The Gene Hunters, Biotechnology and The Scramble For Seeds**. Priceton University Pres. 1989.
4. World Intellectual Property Organization (WIPO) , **Background Reading Material on Intellectual Propety** , Cenevre. 1998.

Resmi Gazeteler :

1. 551, 554 , 556 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK . Resmi Gazete. 27 Haziran 1995. sayı. 22326.
2. 22341 Sayılı Resmi Gazete. 4115 Sayılı Kanun . 12 Temmuz 1995.
3. 22213 Sayılı Resmi Gazete. 13 Şubat 1995. 96/6525 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

WEB Kaynaklar :

1. www.die.org.tr/dok/ihracat-htm. (18 Kasım 2005)
2. www.die.org.tr/dok/ihracat-htm. (26 Kasım 2005)
3. www.etmk.org (18 Nisan 2006)

4. <http://european-patent-office.org/annual-report>. (16 Ocak 2006)
5. <http://www.foreigntrade.gov.tr/indxstr.htm> (21 Ekim 2005)
6. <http://oami.eu.int/en/default.htm> (16 Ocak 2006)
7. www.keyder.org.tr/wto (Şubat 2006)
8. <http://www.nsf.gov/sbe/srs/seind00/pdf/c2/c02.pdf> (21 Kasım 2005)
9. www.uspto.gov (United States Patent and Trademark Office.) (22 Şubat 2006.)
10. <http://register.consilium.eu.int/pdf/de/04>. (25 Ekim 2005)
11. www.tpe.org.tr/h-doc. (03 Şubat 2006)
12. www.tpe.org.tr/basvurular-hlm. (10 Mart 2006)
13. <http://www.turkishnoc.org.tc.int.doc> (25 Kasım 2005)
14. <http://viena.org/doc/cl> (12 Nisan 2006)
15. <http://www.wipo.int> (14 Ekim 2005)
16. www.wipo.org/doc (22 Aralık 2005)
17. www.tutev.org.tr (1 Kasım 2005)